

Broj: X –KR -05/161
Sarajevo, 16. februar 2007. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudije Zorice Gogala kao predsjednice vijeća, te sudija Rolanda Dekkersa i Tore Lindsetha kao članova vijeća, uz učešće pravnog saradnika Amele Skrobo u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Gojka Jankovića, zbog krivičnog djela zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stava 1. tačaka a), d), e), f) i g) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT–RZ 163/05 od 14. februara 2006.godine koja je izmijenjena dana 22. decembra 2006. godine, te optužnici broj: KT–RZ 43/06 od 27. juna 2006. godine, nakon održanog glavnog pretresa sa kojeg je dijelom bila isključena javnost, donio je i u prisustvu optuženog Gojka Jankovića i njegovog branioca – advokata Milana Trbojevića, te tužioca Tužilaštva BiH – Philip King Alcock-a, dana 16. februara 2007. godine javno objavio slijedeću

P R E S U D U

OPTUŽENI: GOJKO JANKOVIĆ, sin Danila i majke Radojke, rođene Salamadija, rođen 31. oktobra 1954. godine u selu Trbušće u opštini Foča., stalno nastanjen u u Ulici ..., sa posljednjom prijavljenom adresom u T..., ..., državljanin ..., ..., oženjen, otac troje djece, pismen sa završenom srednjom školom, ranije neosuđivan, vojni rok odslužio u Kraljevu 1973. godine, sa činom poručnika, odlikovan ordenom „Miloš Obilić“ 1993. godine, JMB ..., koji se predao vlastima Republike Srpske 13. marta 2005. godine, nakon čega je 14. marta 2005. godine prebačen u Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (u daljem tekstu: MKSJ), a potom 8. decembra 2005. godine u Pritvorsku jedinicu Suda BiH, gdje se trenutno nalazi u pritvoru,

I

KRIV JE

ŠTO JE:

U periodu između aprila 1992. godine i novembra 1993. godine, na području opštine Foča, kao vođa vojne jedinice koja je djelovala u okviru Fočanske brigade Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu “Vojska”), učestvovao u širokom ili sistematskom napadu Vojske, policije i paravojnih formacija na nesrpsko civilno stanovništvo na širem području opštine Foča, u kojem su ti civili sistematski zarobljavani, fizički zlostavljani i ubijani, razdvajani prema spolu i zatvarani u nekoliko objekata, uključujući i Kazneno popravni dom u Foči, u kojem su zatvarani muškarci, te Buk Bijelu, Srednjoškolski centar u Foči, Sportsku dvoranu Partizan,

kuću u Ulici Osmana Đikića br.16, kuću u Miljevini poznatu kao Karamanova kuća, kuću u Trnovači i druga mjesta gdje su žene i djevojke držane u teškim uslovima i gdje su bile izložene fizičkom, psihičkom i seksualnom nasilju od strane lica koja su ih zarobila, dok su muslimanske kuće i stanovi u Foči i susjednim opštinama pljačkani, uništavani i spaljivani kako je preciznije navedeno u daljem tekstu:

1. Dana 14. aprila 1992. godine, optuženi Gojko Janković komandovao je grupom vojnika koja je napala zaseok Brežine/Zubovići u kojem su živjeli civili muslimanske nacionalnosti, naredivši grupi kojom je komandovao nezakonito hapšenje i odvođenje Enesa Hrnjičića, Halida Konje, Halima Konje, Enesa Uzunovića, Esada Mezbura, Osmana Ramića, Osmana Dedovića i Hase Glušca, koji su potom od strane drugih vojnika prisilno odvedeni u zatočeništvo u Brod, gdje su ispitivani i pretučeni, a potom sprovedeni u logor KPD u Foči.

2. Dana 3. jula 1992. godine, Gojko Janković je komandovao grupom vojnika koja je izvršila napad na muslimansko civilno stanovništvo koje se krilo u šumi na brdu Kremenik, pri kom napadu su neki od njih ranjeni, a neki ubijeni i to Fadila Odošić, Selima Pekaz i Izet Čolo, pri čemu je zarobljeno oko 30 žena i djece i sedam muškaraca i to: Husein Barlov, Zijad Barlov, Meho Barlov, Armin Pekaz, Mujo Pekaz, Adem Čolo i Sifet Čolo; ovi zarobljenici, posebno muškarci su ispitivani i brutalno pretučeni, a zatim izvedeni na jednu čistinu gdje ih je čekao Gojko Janković; premlaćivanje je nastavljeno, a onda su žene odvedene, dok su Gojko Janković i još nekoliko njegovih vojnika ostali sa sedmoricom zarobljenika, koji su potom iz vatrenog oružja pucali u njih, usljed čega su im nanesene prostrjelne rane pretežno u predjelu glave i to: Sifetu Čoli smrskane su kosti krova i baze lobanje, Arminu Pekazu fraktura kostiju krova i baze lobanje, gornje i donje vilice, desne nadlaktice, desne lopatice, desne butne kosti, Zijadu Barlovu fraktura kostiju krova i baze lobanje, gornje vilice, desne butne kosti, desne ključne kosti, desne stidne kosti kao i povreda glavice desne nadlaktice, Mehi Barlovu fraktura krova i baze lobanje, Huseinu Barlovu fraktura kostiju i baze lobanje, Ademu Čoli povreda glave sa frakturom kostiju lobanje i Muji Pekazu povreda glave sa frakturom sljepoočno-tjemene kosti, što je za posljedicu imalo smrt svih sedam zarobljenih muškaraca, a sva ta djela su dio učešća Gojka Jankovića u napadu širih razmjera na sela Trošanji i Mješaje koji je tog dana pokrenula vojska, u okviru kojeg su vršena ubistva muslimanskih civila i pustošenje i spaljivanje njihovih kuća.

3. Istoga dana zarobljene žene i djeca su prisiljeni da u pratnji nekoliko vojnika Gojka Jankovića pješače do Buk Bijele, privremenog centra za zatvaranje i ispitivanje, a optuženi Gojko Janković je sa ostatkom svoje grupe tamo stigao nešto kasnije, gdje su ispitivali zarobljene žene. Optuženi je zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem ispitivao zatočenicu FWS-75 i Gojko Janković joj je prijetio da će biti izložena grupnom silovanju ukoliko ne bude govorila istinu, nakon čega je omogućio jednom vojniku da tu zatočenicu odvede u drugu baraku gdje ju je silovalo najmanje 10 neidentifikovanih vojnika, usljed čega je ona izgubila svijest.

4. U periodu od sredine jula do sredine avgusta 1992. godine, u Sportskoj dvorani "Partizan" u Foči, mnogi muslimanski civili su držani u nehumanim uslovima, uključujući i zatočnice FWS-87, FWS-95, FWS-48, FWS-105:

- optuženi Gojko Janković je u tom periodu, zajedno sa još jednim neidentifikovanim vojnikom, odveo FWS-95 i FWS-48 iz Sportske dvorane "Partizan" u jednu kuću u Gornjem Polju gdje je optuženi vaginalno silovao FWS-95;
- nekoliko dana nakon silovanja koje opisano u gornjem tekstu, optuženi Gojko Janković je ponovo došao u Sportsku dvoranu "Partizan" sa još trojicom neidentifikovanih vojnika, te su prisilili FWS-95 i još tri zatočene Bošnjakinje da odu u neke prostorije u Foči gdje im je naredeno da se skinu i operu i gdje je optuženi vaginalno silovao FWS-95 ;
- nepoznatog datuma krajem jula ili na samom početku avgusta 1992. godine optuženi Gojko Janković i Beban Vasiljević odvezli su FWS-95 i FWS-87 iz Sportske dvorane "Partizan" u jednu kuću na Trnovači gdje je Gojko Janković vaginalno silovao i FWS-95 i FWS-87, a Beban Vasiljević je vaginalno silovao FWS-87.

5. Neutvrđenog dana krajem jula mjeseca ili početkom avgusta 1992. godine, optuženi Gojko Janković zajedno sa Bebanom Vasiljevićem odveo je zatočenicu FWS-105 i D.B. iz zatočeničkog centra Sportske dvorane "Partizan" u jednu kuću u selu Trnovača u opštini Foča, gdje je optuženi Gojko Janković cijelu noć proveo sa zatočenicom FWS-105 silovavši je dva puta, a Beban Vasiljević je silovao zatočenicu D.B. da bi ih ujutro Beban Vasiljević, po naredbi optuženog, vratio u zatočenički centar „Partizan“.

6. Dana 2. avgusta 1992. godine, Gojko Janković zajedno sa Dragoljubom Kunarcem i Dragutinom Vukovićem zvanim "Gaga" izveo je zatočene maloljetnice FWS-186, FWS-191 i J.G. iz jedne kuće u Aladži i odveo ih u jednu privatnu kuću u selu Trnovača, koju je koristio Gojko Janković, gdje je zatočenica J.G. ostala samo nekoliko dana, ali zatočenicu FWS-186 i FWS-191 su tu držane do kraja januara 1993. godine, i tokom cijelog tog perioda Gojko Janković je mnogo puta silovao zatočenicu FWS-186, Dragoljub Kunarac je u toku prva dva mjeseca mnogo puta silovao zatočenicu FWS-191, a Gojko Janković je također u tom periodu jedanput silovao zatočenicu FWS-191, a kada su zatočenicu FWS-186 i FWS-191 prebačene u drugi stan u januaru 1993. godine, Gojko Janković je tu nastavio da siluje zatočenicu FWS-186 do kraja novembra 1993. godine; Gojko Janković i Dragoljub Kunarac su koristili zatočenicu FWS-186 i FWS-191 kao seksualno roblje i kao roblje za druge svrhe u kući u Trnovači, postupajući prema njima kao da su stvari i lična imovina, i imali su potpunu kontrolu nad njihovim životima.

7. Krajem oktobra ili početkom novembra mjeseca 1992. godine, optuženi Gojko Janković zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem iz zatočeničkog centra poznatog kao "Karamanova kuća" u Miljevini, izveo je zatočenicu FWS-75, FWS-87, A.S. i dvanaestogodišnju A.B., nakon čega su ih autom odveli u jedan stan u Foči, u blizini ribljeg restorana, gdje je Janko Janjić naredio zatočenicama FWS-75 i A.B. da okupaju optuženog Gojka Jankovića, koji je potom u kupatilu silovao zatočenicu malodobnu A.B., dok je Dragan Zelenović silovao zatočenicu FWS-87, a Janko Janjić silovao zatočenicu FWS-75.

Dakle, da je

u sklopu široko rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Foča, znajući za takav napad i svjesno svojim radnjama učestvujući u njemu, počinio radnje opisane u tačkama 1. do 7. izreke osuđujućeg dijela ove presude,

Čime je,

počinio krivično djelo zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH) , i to kako slijedi:

U odnosu na tačku 1. počinio: prisilno preseljenje stanovništva i zatvaranje, iz člana 172. stav 1. tačke d) i e) a u vezi sa članom 29. KZ BiH.

U odnosu na tačku 2. počinio: ubistva, mučenja i prisilno preseljenje stanovništva, iz člana 172. stava 1. tačke a), f) i d) a u vezi sa članom 29. sve KZ BIH.

U odnosu na tačku 3. počinio: mučenje i silovanje iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) a u vezi sa članom 29. KZ BiH.

U odnosu na tačku 4. počinio: mučenje i silovanje oštećenih FWS-95 i FWS-87, iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) KZ BiH, te pomogao u mučenju i silovanju oštećene FWS-87, iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) a u vezi sa članom 180. stavom 1. KZ BiH.

U odnosu na tačku 5. počinio: mučenje i silovanje oštećene FWS-105, iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) KZ BiH, te pomagao u mučenju i silovanju oštećene D.B., iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) a u vezi sa članom 180. stavom 1. sve KZ BiH.

U odnosu na tačku 6. počinio: mučenje i seksualno ropstvo oštećenih FWS-186 i FWS-191, iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) a u vezi sa članom 29. KZ BiH.

U odnosu na tačku 7. počinio: silovanje i mučenje oštećene A.B., iz člana 172. stava 1. tačke g) i f) KZ BiH, te pomagao u mučenju i silovanju oštećenih FWS-75 i FWS-87, iz člana 172. stava 1. tačke f) i g) a u vezi sa članom 180. stavom 1. KZ BiH.

Pa ga Sud, na osnovu navedenih zakonskih propisa a u vezi sa odredbama člana 39, 42. stav 2. i člana 48. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

O S U Đ U J E

NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA U TRAJANJU OD 34 (tridesetičetiri) GODINE

Na osnovu člana 56. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, optuženom će se u izrečenu kaznu zatvora uračunati vrijeme koje je proveo u pritvoru, počev od 14. marta 2005. godine.

Na osnovu člana 188. stava 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi je dužan naknaditi troškove postupka, o čemu će Sud donijeti posebno rješenje.

Na osnovu člana 198. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinsko – pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

II

Nasuprot tome, a temeljem odredbe člana 284. tačke c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZKP BiH) ,

optuženi Gojko Janković

OSLOBADA SE OD OPTUŽBE

Da je:

U periodu između aprila 1992. godine i novembra 1993. godine, na području opštine Foča, kao vođa interventne jedinice koja je djelovala u okviru Fočanske brigade Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu “Vojska”), učestvovao u širokom ili sistematskom napadu Vojske, pripadnika policije i paravojnih formacija na nersrpsko civilno stanovništvo na širem području opštine Foča, u kojem su ti civili sistematski zarobljavani, često fizički zlostavljani i ubijani, razdvajani prema spolu i zatvarani u nekoliko objekata uključujući Kazneno popravni dom u Foči, u kojem su zatvarani muškarci, te Buk Bijelu, Srednjoškolski centar u Foči, Sportsku dvoranu Partizan, kuću u Ulici Osmana Đikića br.16, kuću u Miljevini poznatu kao Karamanova kuća, kuću u Trnovači i druga mjesta gdje su žene i djevojke držane u teškim uslovima i gdje su bile izložene fizičkom, psihičkom i seksualnom nasilju od strane lica koja su ih zarobila, dok su muslimanske kuće i stanovi u Foči i susjednim opštinama pljačkani, uništavani i spaljivani kako je preciznije navedeno u daljem tekstu:

1. Dana 3. jula 1992.godine, više vojnika koji su bili pod komandom optuženog Gojka Jankovića su zarobljenog starijeg muškarca Redžu Pekaza iz sela Trošanjski doveli ispred baraka u Buk Bijeloj, gdje su ga tukli, a ostali zatočenici i sam optuženi Gojko

Janković su mogli čuti njegove jauke, a zatim su ga odveli blizu obale rijeke Drine i ubili ga hicima iz vatrenog oružja.

2. U periodu između 7.aprila 1992. godine i početka maja 1992.godine, zajedno sa Jankom Janjićem, Ljubanom Kalajdžićem i jednim neidentifikovanim vojnikom, Gojko Janković je došao u muslimansku kuću u kojoj je živjela zaštićena svjedokinja E, gdje su je prinudili na seksualni odnos, na način da su je Gojko Janković i neidentifikovani vojnik držali dok ju je Janko Janjić silovao; a zatim u periodu od 10 do 15 neutvrđenih, ali vremenski bliskih datuma od kraja aprila pa do kraja maja 1992.godine, optuženi Gojko Janković, Janko Janjić i neidentifikovani vojnik su ponovo dolazili u njenu kuću gdje je optuženi svaki put silovao zaštićenu svjedokinju E, koja je takođe u brojnim prilikama bila silovana i od strane Janka Janjića ili neidentifikovanog vojnika, ili od strane njih obojice; a krajem maja 1992.godine Gojko Janković, Janko Janjić i neidentifikovani vojnik lišili su zaštićenu svjedokinju E slobode tako što su je na silu odveli u Sportsku dvoranu Partizan u Foči, gdje je ostala u pritvoru nekoliko sedmica zajedno sa drugim ženama uključujući i svjedokinju J, i gdje je u nekoliko navrata vidjela Gojka Jankovića, i gdje je takođe jednom bila silovana od strane vojnika kojeg nije poznavala.

Čime bi počinio krivično djelo zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stava 1. KZ BiH i to u odnosu na tačku 1. oslobađajućeg dijela izreke, tačke a) i f) u vezi sa članom 180. stavom 1. sve KZ BiH, a u odnosu na tačku 2. izreke tačke e), f) i g) u vezi sa članom 180. stavom 2. KZ BiH.

Obrazloženje

1. Ustupanje predmeta iz MKSJ

Izmijenjenom optužnicom Međunarodnog krivičnog tribunala za zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije (MKSJ) predmet broj IT-96-23/2-I od 5.oktobra 1999. godine, Gojko Janković je optužen za zločine protiv čovječnosti iz člana 5. tačka f) Statuta Tribunala i povredu zakona i običaja ratovanja iz člana 3. stava 1. tačke a) Ženevske konvencije, koje je, prema navodima optužnice, počinio na području opštine Foča. Dana 13.marta 2005.godine on se dobrovoljno predao vlastima Republike Srpske, nakon čega je dana 14.marta 2005. godine prebačen u pritvorsku jedinicu MKSJ.

Dana 22. jula 2005. godine, Vijeće za ustupanje predmeta MKSJ-a je, u skladu sa pravilom 11 bis Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, odlučilo da se predmet protiv optuženog ustupi vlastima države Bosne i Hercegovine. Dana 15. novembra 2005. godine ova odluka je potvrđena, te je optuženi Janković 8. decembra 2005.godine prebačen u Bosnu i Hercegovinu.

Dana 8. decembra 2005. godine Tužilaštvo je Sudu podnijelo prijedlog za određivanje pritvora protiv optuženog u skladu sa članom 135. stav 1. ZKP BiH u vezi sa članom 132. stav 1. tačke a), b) i d) ZKP BiH. U svom Rješenju od 8. decembra 2005.godine sudija za prethodno saslušanje ovog suda nije prihvatio prijedlog za određivanje pritvora i odlučio je da pritvor koji je protiv optuženog odredilo pretresno vijeće

MKSJ, a koji je otpočeo 14. marta 2005. godine, ostaje na snazi do donošenja rješenja Suda BiH o prihvatanju prilagođene optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine.

Tužilaštvo BiH je, u sprovođenju ove odluke, a temeljem odredbe člana 2. stav 1. i 2. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ u postupcima pred sudovima BiH (Zakon o ustupanju predmeta), te odredbe člana 35. stav 2. tačka h), člana 226. stav 1. i 227. Zakona o krivičnom postupku BiH, u skladu sa tačkama izmijenjene optužnice MKSJ, te činjenicama navedenim u istoj, dana 14.februara 2006.godine podnijelo prilagođenu i u odnosu na tačke 1., 2., 4., 7. i 8. proširenu optužnicu.

Prilagođenom i proširenom optužnicom broj KT-R3-163/05 od 14.februara 2006.godine, Tužilaštvo BiH, Odjel I za ratne zločine, optužilo je Gojka Jankovića zbog izvršenja krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), c), d), e), f), i g) a u vezi sa članom 180. stavom 1. i 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, počinjenog u vrijeme i na način pobliže opisan u podnesenoj optužnici, i to u tačkama od 1. do 9.

Odlučujući o podnesenoj optužnici, sudija za prethodno saslušanje Suda BiH je dana 20.februara 2006.godine prihvatio tačke 3., 5., 6. i 9. optužnice, a tačke 1.,2.,4.,7. i 8. potvrdio.

Optuženi se dana 16. marta 2006. godine izjasnio da nije kriv ni po jednoj tački optužnice.

Dana 27.juna 2006. godine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je pod brojem KT-RZ 43/06 podiglo još jednu optužnicu protiv optuženog Gojka Jankovića, optuživši ga takođe za zločin protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH i to mučenje i silovanje koje se desilo takođe u već navedenom inkriminisanom periodu i mjestu, propisano tačkama f) i g) stava 1. člana 172. KZ BiH.

Sudija za prethodno saslušanje Suda BiH je dana 4.jula 2006.godine potvrdio ovu optužnicu. Dana 18. jula 2006. godine, optuženi Gojko Janković je izjavio da se ne osjeća krivim ni po ovoj optužbi.

Odlučujući o prijedlogu Tužilaštva BiH da se postupci po ove dvije optužnice spoje, Sud je dana 3.avgusta 2006. godine, nakon saslušanja stranaka, donio odluku o spajanju postupka, nakon čega se postupak protiv optuženog Gojka Jankovića nastavio zajedno po obje optužnice.

Ovakvu odluku Sud je donio imajući u vidu odredbu člana 25. ZKP BiH, prvenstveno razloge ekonomičnosti vođenja postupka, pravo optuženog na suđenje u razumnom roku i činjenicu da se optuženi nije protivio spajanju postupaka.

2. IZVEDENI DOKAZI

Tokom glavnog pretresa izvedeni su dokazi Tužilaštva, odbrane ali i dokazi čije je izvođenje naredio Sud.

Po prijedlogu Tužilaštva, pored svjedoka čiji je identitet bio obznanjen ispitani su i svjedoci sa određenim mjerama zaštite identiteta, te se oni u ovoj presudi spominju pod pseudonimima. Tužilaštvo je izvelo i materijalne dokaze, čije je uvođenje u dokazni materijal Sud cijenio za svaki dokaz pojedinačno.

Ispitani su slijedeći svjedoci: svjedoci pod pseudonimima FWS-75, FWS-74, FWS-87, FWS-96, FWS-88, FWS-95, FWS-191, FWS-175, FWS-190, FWS-192, D.B., B, C, D, E i J te svjedoci Enes Hrnjičić, Gordana Igrić, Jusuf Čolpa, Ferida Glušac, Habiba Musić, ZDŽ, dr.Nuredin Aščerić, a u svojstvu vještaka i svjedoka dr. Marija KOMŠIĆ, te dr. Alma Bravo Mehmedbašić kao vještak.

Odlučujući o prijedlogu Tužilaštva za izuzimanje od neposrednog izvođenja dokaza čitanjem izjava svjedoka FWS 132, FWS 105, FWS 186, AS te svjedokinje Zade Čedić, Sud je, nakon izjašnjenja odbrane, na temelju odredbe člana 273. stava 2. ZKP BiH odlučio da se, osim iskaza AS, pojedini iskazi ovih svjedoka pročitaju, što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na procesne odluke Suda.

Predloženi su i tokom glavnog pretresa prezentovani slijedeći materijalni dokazi Tužilaštva: set od 4 fotografije kuće u Brežinama, Lista zatvorenika u KPD Foča, Dopis Federalne komisije za traženje nestalih broj: 01-41-2106/2006 od 3.maja 2006.godine, Dopis Federalne komisije za traženje nestalih broj: 01-41-2126/2006 od 5.maja 2006.godine, Dopis Federalne komisije za traženje nestalih broj: 01-41-2020/2006 od 27.aprila 2006.godine, Dopis Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine broj: 08-04-360-5/06 od 3.marta 2006. godine, Kopija vojne knjižice Gojka Jankovića, službena zabilješka istražitelja Tužilaštva BiH broj: KTA-RZ-163/05 od 3.maja 2006.godine, Popis stanovništva BiH od 1991. godine – Izvod iz Federalnog zavoda za statistiku, Zapisnici o saslušanju Enesa Hrnjičića od 23.avgusta 2005. i 6.januara 2006.godine, Zapisnici o saslušanju svjedoka B od 10.avgusta 2005.godine i 6.januara 2006.godine, BBC panorama video, fotografija Buk Bijele označena od svjedoka FWS-75, Zapisnici o saslušanju svjedoka FWS-75 od 18.novembra 1995. godine, 6.marta 1998. godine, 22.oktobra 2003. godine, 30.decembra 2005. godine, te transkript svjedočenja ovog svjedoka pred MKSJ, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS-88 od 21.januara 1996. godine, članak iz lista Oslobođenje pod nazivom „Dan kada je pao Trošanj“, Zapisnik o saslušanju svjedoka C od 11.januara 2006. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka D od 11.januara 2006. godine, Dopis Federalne komisije za traženje nestalih osoba, broj: 01-41-55/2006 od 13.januara 2006. godine, o ekshumaciji izvršenoj u Trošnju dana 2.juna 2001.godine, Zapisnici o ekshumaciji – dopis Kantonalnog Suda u Sarajevu broj: 009-0-Su-06-000108 od 25.januara 2006.godine, Fotodokumentacija broj: 17-13/1-7-02/06 sačinjena od SIPA-e dana 18.januara 2006.godine, Fotografije brda Kremenik, MKSJ interni memorandum od 22.marta 2000.godine – Službena zabilješka o razgovoru sa svjedokom DB, Zapisnik o saslušanju svjedoka DB od 11. do 15.oktobra i 6.decembra 2003. godine, Transkripti svjedočenja svjedoka DB pred MKSJ, fotografije Buk Bijele, 3 fotografije kuće u Trnovači, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS-192 od 4.maja 2000. godine, list papira na kojem su napisana imena supruga i sinova svjedoka FWS-96, Fotografija Gojka Jankovića potpisana od svjedoka 96 u MKSJ, list papira na kom su napisana imena 6 muškaraca ubijenih na livadi, fotografija Buk Bijele označena od svjedoka FWS-96, Dozvola za izlazak iz Foče izdata na ime svjedoka FWS-96, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS 96 od 12. i 13.februara 1996.godine, Transkript svjedočenja svjedoka FWS-96 pred MKSJ od

27.aprila 2000. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS-190 od 7. i 8.juna 1998. godine, Transkript svjedočenja svjedoka FWS-190 od 16. i 17.maja 2000. godine pred MKSJ, Dopis Federalne komisije za traženje nestalih osoba od 5.maja 2006.godine – obavijest o Redži Pekazu, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS 175 od 21.avgusta 1997. godine, Transkript svjedočenja svjedoka FWS-175 pred MKSJ od 18. i 22.maja 2000. godine, članak iz magazina NIN pod nazivom „Momci sa Haške liste“ autora Gordane Igrić, od 23.avgusta 1996. godine, audio kasete - intervju Gordane Igrić sa Gojkom Jankovićem, nacrt–tlocrt kuće u Trnovači sačinjen od strane svjedoka FWS-191, slika svjedoka FWS-191, pismo svjedoka FWS-92 upućeno svjedoku FWS-191, pano sa fotografijama označen od strane svjedoka FWS-95, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS-191 od 23.septembra 1998.godine, Interni memorandum MKSJ od 15.juna 1998.godine, Transkripti svjedočenja svjedoka FWS 191 od 15. i 16.maja 2000.godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS 95 od 9. do 11.februara 1996.godine, List papira na kom je od strane svjedoka FWS-95 napisano ime osobe koja je prepoznala optuženog u Buk Bijeloj, list papira na kom je od strane svjedoka FWS-95 napisano ime osobe koja je bila odvedena na stadion 12.avgusta 1992.godine, Transkript svjedočenja svjedoka FWS-95 pred MKSJ od 25.aprila 2000. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka FWS-74 od 15.novembra 1995. godine, Zapisnici o saslušanju svjedoka 87 od 19. i 20.januara 1996. godine te 5.decembra 2003. godine, Transkripti svjedočenja svjedoka FWS-87 od 4. i 5.aprila 2000. godine, Pano sa 12 fotografija korišten u procesu prepoznavanja, potpisan od strane svjedoka E, List papira na kom je od strane svjedoka E napisano ime druge osobe koja je bila u sportskoj sali „Partizan“, Zapisnik o saslušanju svjedoka E od 27.marta 2006. godine, Zapisnik o ispitivanju svjedoka E - identifikacioni postupak, od 27.marta 2006.godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka J od 12. juna 2006.godine, Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Gojka Jankovića, broj: KT–RZ -163/05 od 2.februara 2006. godine sačinjen u prostorijama Tužilaštva BiH, optužnica MKSJ protiv optuženog Gojka Jankovića, Presuda pretresnog i presuda apelacionog vijeća u predmetu MKSJ protiv Dragoljuba Kunarca i dr. broj: IT-96-23-T i IT-96-23/1-T od 22.februara 2001. godine odnosno 12.juna 2001. godine, Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Gojka Jankovića, broj: KT–RZ-43/06 od 17.aprila 2006. godine, sačinjen u prostorijama Tužilaštva BiH, Dopis kojim se predlaže imenovanje Gojka Jankovića za „Vojvodu“ broj: 01/705-1 od 13.avgusta 1993.godine, Video zapis intervju sa Miroslavom Stanićem i transkript zapisa, Informativni izvještaj o aktivnostima policijske stanice u Srbinju u periodu od aprila 1992. godine do aprila 1994.godine, sačinjen juna 1994. godine, ovjereni izvodi iz evidencije Ministarstva rada i boračkih pitanja Republike Srpske, Zapisnici o ekshumaciji i obdukciji Redže Pekaza, Naredba VP 7141 Foča od 28.oktobra 1992.godine, Naredba Komande Taktičke grupe Foča od 30.juna 1993.godine, list papira na kom je napisano djevojačko prezime svjedoka E, fotografija kafane kojom je tokom rata upravljao Gojko Janković, članak magazina VINS, Dopis Vrhovnog Tužilaštva Republike Crne Gore broj: KRZ:2/06 od 15.decembra 2006.godine – Potvrda Opšte bolnice u Kotoru, Izjava Milice Janković data u stanici javne bezbjednosti u Foči/Srbinju dana 13.decembra 2004.godine pod brojem: 13-1-8(4)/02-230, izjava svjedoka FWS-105 data dr. Aščeriću, izjava svjedoka ZDŽ data Sandžačkom komitetu za ljudska prava, izjava svjedoka FWS-48 data Sandžačkom komitetu za ljudska prava, fotografija „Fočanske grupe“ pacijenata dr.Aščerića, fotografija dr.Aščerića sa kolegama, izjava dr. Aščerića, Odluka SJB Foča od 26.juna 1992.godine da svjedokinja Zada Čedić napusti Foču, zapisnik o saslušanju svjedoka Habibe Musić, broj: KT–RZ-163/05 od 22.decembra 2006. godine, nalaz o vještačenju i mišljenju dr. Alme Bravo Mehmedbašić, Izjava svjedoka

Feride Glušac data pred MKSJ, izvještaj P. Koulischer, izjava svjedoka FWS-96 – izvadak iz izvještaja P. Koulischer, vojna evidencija za optuženog Gojka Jankovića, sporazum o priznanju krivnje sklopljen između Dragana Zelenovića i Tužilaštva MKSJ, ispitivanje Dragoljuba Kunarca pred MKSJ, transkript svjedočenja Dragoljuba Kunarca pred MKSJ, dopis Odjeljenja za opštu upravu opštine Foča broj: 04-835/4 od 22.januara 2007.godine.

Odbrana je predložila, te su tokom glavnog pretresa ispitani slijedeći svjedoci: Papović Ljubinka, Papović Milomir, Paprica Anđa, Paprica Miloš, Paprica Milenko, Pavlović Zoran, Šušnjević Radmila, Pavković Branka, Kulić Sanja, Todorović Mirjana, Živanović Zorica, Kalajdžić Ljubomir, Miletić Ljubomir, Šipčić Mitar, Pavlović Bogdan, Elezović Stevo, Partalo Boško, Arsenić Savo, Kovačević Soniboj, Dostić Ljubomir, Smrekić Zoran, Milomir Aćimović, Petar Aćimović, Lazarević Mladen, Čalasan Ilija, Paprica Dragan, Tomović Radmilo, Pljevaljčić Milan, Rangelov Stamen, te supruga optuženog – Milica Janković.

Takođe su izvedeni i materijalni dokazi odbrane i to: zapisnici o saslušanju svjedoka sačinjeni od strane branioca optuženog – advokata Milana Trbojevića kako slijedi: izjava Branke Pavković od 24.jula 2006. godine, Sanje Kulić od 26.jula 2006. godine, Milomira Aćimovića od 08.januara 2007. godine, Ljubomira Dostića od 28.oktobra 2006. godine, Mirjane Todorović od 28.oktobra 2006. godine, Zorana Smrekića od 24.jula 2006. godine, Milana Pljevaljčića od 24.jula 2006. godine, Zorice Živanović od 29.oktobra 2006. godine, Dragana Paprice od 10.decembra 2006. godine, Radmila Tomovića od 10.decembra 2006. godine, Milenka Paprice od 10.decembra 2006. godine, Ilije Čalasana od 24.jula 2006. godine, Bogdana Pavlovića od 25.jula 2006. godine, Stamena Rangelova od 28.oktobra 2006. godine, Boška Partala od 24.jula 2006. godine, Ljubomira Kalajdžića od 26.jula 2006. godine, Mitra Šipčića od 26.jula 2006. godine, Steve Elezovića od 25.jula 2006. godine, Save Arsenića od 24.jula 2006. godine, te Milice Janković od 27.decembra 2006. godine, kao i Rješenje za Milenka Papricu, broj: 04-589-625/01 od 17.jula 2002. godine, kopija vojne knjižice Gojka Jankovića, Dopis Ministarstva odbrane broj: 08-04-188-1/06 od 1.novembra 2006. godine, Izvod iz matične knjige rođenih za Marka Papricu, Uvjerenje za Slobodana Jankovića od 2.novembra 1992. godine, Dopis Osnovnog suda u Herceg Novom broj: Su -23/06 od 14.septembra 2006. godine, uz koji je dostavljena kopija dijela krivičnog spisa, Uvjerenje za Radivoja Vasiljevića, broj: 05-1/365 od 11.aprila 1993. godine, Uvjerenje za Milenka Jojića, broj: 05-1/366 od 11.aprila 1993. godine, Rješenje o stalnom prestanku rada STR minimarket „Lala“ broj: 02-Up/1-570-92 od 6.jula 1992. godine, izdato od nadležne opštinske službe Herceg Novi, Otpusna lista za Gojka Jankovića broj: 2505/780, Dopis Boračke organizacije broj: 01-70/06 od 21.decembra 2006. godine, nalaz ljekara specijaliste kardiologa i grudnog hirurga, izdat na ime Gojka Jankovića dana 7.oktobra 1996.godine, Potvrda o invaliditetu broj: 03-2-560-354-1/99 od 19.juna 2001.godine.

Temeljem ovlasti propisanih članom 239. stavom 2. a u vezi sa članom 261. stavom 1. tačka e) ZKP BiH, Sud je tokom glavnog pretresa naredio izvođenje slijedećih materijalnih dokaza: Spisak lica koja su u avgustu 1992.godine napustila opštinu Foča u mjestu Osanica – 61 odrasla osoba i 17 djece, kopija vojne knjižice svjedoka Milomira Aćimovića, sveska evidencije iz SŠC u Foči koju je vodio svjedok Šipčić Mitar, kopija vojne knjižice Petra Aćimovića, dopis koji je dana 22.januara 2007.godine upućen bolnici u Kotoru – Crna Gora.

3. ZAVRŠNE RIJEČI , sažetak

a. Tužilaštvo

Tužilaštvo (tekst završnih riječi nalazi se u spisu) je smatralo da je postojao širok ili sistematičan napad Vojske, pripadnika Policije i paravojnih formacija usmjeren protiv nesrpskog civilnog stanovništva u širem području opštine Foča u vrijeme na koje se odnosi optužnica. To proizilazi iz činjenica presuđenih u presudama Haškog tribunala koje je ovaj Sud prihvatio svojom odlukom od 4. avgusta 2006. godine, a potvrđeno je i iskazima pred Sudom. Tužilaštvo smatra da je dokazano da je optuženi imao saznanja o postojanju širokog ili sistematičnog napada pošto se vidi iz dokaza da je optuženi bio vođa voda u Fočanskoj brigadi Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, te je u tom svojstvu skoro svakodnevno prisustvovao sastancima Kriznog štaba, iz čega proizilazi da je morao biti u potpunosti upoznat o postojanju napada. Nadalje, tužilac je naveo da su djela optuženog bila dio tog napada i da je on znao da su njegova djela dio tog napada, pošto je očigledno da djela optuženog prema svojoj prirodi, izboru žrtava i prema posljedicama po žrtve objektivno predstavljaju neodvojiv dio šireg napada.

Prije osvrta na svaku tačku optužnice pojedinačno, tužilac se prvo osvrnuo na nekoliko tvrdnji koje su proizišle iz svjedočenja svjedoka odbrane, objasnivši zašto su te tvrdnje „neistine“: vojnik-svjedok koji je tvrdio da je Janković postao komandir njegove jedinice tek nakon što je otišao gospodin Babić; tvrdnja da je Gojko Janković otišao automobilom u Crnu Goru 3.jula 1992. godine u 7 sati ujutro, i da jedinica optuženog nikad nije bila u Trošnju nego da je samo čekala na obližnjem brdu i da su čuli samo pucnje u daljini; stražari koje je pozvala odbrana da pruže alibi Gojku Jankoviću da nije ulazio niti bio umiješan u aktivnosti u sportskoj dvorani Partizan; tvrdnja da je izvjesni Sretko Đajić zauzimao „kuću u Trnovači“ tokom proljeća, ljeta i jeseni 1992. godine.

Tužilac je ustanovio da se priče isuviše dobro poklapaju, da su se svjedoci sjećali istih stvari, da su pojedine laži kolektivno dogovorene i da ih je u dogovoru izreklo više svjedoka, te je stoga zaključio da je (većina) svjedoka odbrane potpuno nepouzdana. Tužilac je dalje istakao pojedine materijalne dokaze koji potvrđuju njegov stav o iskazima svjedoka odbrane. Osim toga, tužilac je ustanovio da iskazi Radmile Šušnjević, Branke Pavković, Sanje Kulić, Mirjane Todorović i Zorice Živanović ne opovrgavaju iskaz svjedoka FWS-191.

Vezano za tačku 1. optužnice, Tužilaštvo je navelo da je na osnovu dobrih i ubjedljivih svjedočenja Enesa Hrnjičića, Ferida Glušca i svjedoka B izvan razumne sumnje dokazano da je optuženi 14. aprila 1992. godine, zajedno sa svojim vodom nezakonito uhapsio i odveo 8 muškaraca Bošnjaka, čime je počinio krivično djelo „zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava” kao i „prisilni premještaj stanovništva” kao saizvršilac prema članu 29. KZ BiH. Hapšenje i odvođenje osam Bošnjaka su izvršila lica pod zapovjedništvom optuženog postupajući prema njegovim direktnim naredbama. Tako je on imao odlučujuću ulogu u zajedničkom izvršenju krivičnog djela. Ovom jednom radnjom optuženi je prekršio dvije zakonske odredbe, što je moguće s obzirom da se

radi o idealnom sticaju, što znači da te odredbe sadrže suštinski različite elemente i štite različite vrijednosti.

Vezano za događanje od 3. jula 1992. godine na Kremeniku navedene u tački 2. optužnice, tužilac je naveo da sam broj svjedoka koji su optuženog vidjeli na brdu Kremenik i događaji koji su uslijedili isključuju mogućnost greške kad se radi o njegovom prisustvu i identitetu. Vezano za događaje na brdu Kremenik, zbog dosljednih i nepobitnih dokaza protiv optuženog nije neophodno ponavljati ova svjedočenja u odnosu na ono što se desilo na brdu Kremenik. Zbog svojih radnji optuženi je kriv kao saizvršilac prema članu 29. ZKP BiH pošto je jasno da je optuženi u najmanju ruku imao de facto komandu i kontrolu nad ljudima koji su vršili zločine, te je tako svojim radnjama i nečinjenjem odigrao ključnu ulogu u izvršenju krivičnih djela na Kremeniku, te da je kriv za ubistvo, mučenje i prinudno preseljenje stanovništva. Kao dopunu svog stava, Tužilaštvo je navelo da je optuženi svojim radnjama i propustima dao podršku i podsticaj od značajnog uticaja na vršenje krivičnog djela, te da je stoga odgovoran kao pomagač prema članu 180. stav 1. ZKP BiH.

Vezano za silovanja u Buk Bijeloj dana 3. jula 1992. godine iz tačke 3. optužnice, tužilac je naveo da se zaključak o njegovom prisustvu i radnjama može izvesti na osnovu svjedočenja FWS-74 i FWS-75, a potvrđeno je i sporazumom o priznanju krivice koji je potpisao Dragan Zelenović. Prema riječima tužioca, u skladu sa članom 29. KZ BiH, optuženi je u svojstvu saizvršioca odgovoran za grupno silovanje FWS-75 s obzirom da je dao odlučujući doprinos izvršenju djela grupnog silovanja jer je svjedokinju FWS-75 predao neidentifikovanom vojniku uz saglasnost da će biti silovana nakon što je svjedokinji FWS-75 prijetio grupnim silovanjem. Kao dopunu svog stava, tužilaštvo je utvrdilo da je optuženi pružio praktičnu pomoć i podsticaj koji je bio od značajnog uticaja na izvršenje krivičnog djela, te snosi odgovornost kao pomagač u smislu člana 180. stav 1. KZ BiH. Optuženi se tereti da je bio i podstrekač shodno članu 180. ZKP BiH u silovanju svjedokinje FWS-87 od strane Dragana Zelenovića i u silovanju svjedokinje FWS-74 od strane Janka Janjića u Buk Bijeloj pošto je, s obzirom na svoja ovlaštenja, te svojim riječima i radnjama u odnosu na svjedokinju FWS-75, prisutnim Zelenoviću i Janjiću uputio direktni poziv da vrše slična krivična djela.

Što se tiče premlaćivanja i ubistva jedinog muškarca žrtve u Buk Bijeloj dana 3. jula 1992. godine, tužilac je izjavio da je izvan svake sumnje da je Redžo Pekaz premlaćen i pogubljen od strane vojnika u Buk Bijeloj i da je optuženom bilo poznato da se ovo dešava. Iako je bio upoznat optuženi nije preduzeo ništa da zaustavi zlostavljanje. Njegov propust da nešto preduzme iako je bio na licu mjesta, uz činjenicu da je imao ovlaštenja kao vođa voda, dalo je podsticaja i moralnu podršku izvršiocima, koja je bila od značajnog uticaja na vršenje krivičnog djela. Optuženi je morao znati da svojim nečinjenjem podržava izvršioce, te je stoga odgovoran za krivično djelo pomaganja u mučenju i ubistvu Redže Pekaza prema članu 180. stav 1. KZ BiH.

Vezano za tačku 5. optužnice prema kojoj se optuženi tereti da je, između ostalih, iz sportske dvorane Partizan tri puta izvodio svjedokinju FWS-95 i silovao je, tužilac navodi da je iskaz svjedokinje FWS-95 pouzdan. Osim toga, ona je uspjela

identifikovati optuženog na tabli sa fotografijama MKSJ kao osobu koja ju je tri puta silovala. Treći slučaj silovanja koji se desio u kući u Trnovači je uz to potvrđen i od strane svjedoka FWS-87.

Tačka 6. tereti optuženog da je zajedno sa Bebanom Vasiljevićem odveo FWS-105 i D.B. iz sportske sale Partizan u kuću u Trnovači u opštini Foča gdje je optuženi silovao svjedokinju FWS-105 dva puta, a Beban Vasiljević je silovao zatočenicu D.B. Tužilac je naveo da je ova tačka optužnice dokazana iako svjedokinja FWS-105 nije saslušana pred sudom nego je samo pročitana njena izjava u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH. Tačka 8. optužnice se uglavnom oslanja na svjedočenja FWS-87 i FWS-75, i obje se sjećaju da su zajedno za AS i dvanaestogodišnjom AB bile odvedene iz Karamanove kuće. FWS-75 i 87 su svjedočile da su silovane - da je svjedokinju FWS-75 silovao Janjić, a svjedokinju FWS-87 Zelenović. Na osnovu ovih izjava, naročito izjave FWS-75 Tužilaštvo smatra da je dokazalo da je optuženi silovao AB. Vezano za silovanje AS od strane optuženog, tužilac se slaže da postoji razumna sumnja u vezi sa AS.

Tužilac se zajedno bavio pravnom kvalifikacijom i odgovornošću optuženog po tačkama 5., 6. i 8., pošto se prema svim ovim tačkama optuženi lično tereti za silovanja, i to da je silovao FWS-95, FWS-87, FWS-105, A.B. i A.S. Prema ovim tačkama optuženi se nadalje tereti za saučešništvo u silovanjima FWS-87 i D.B. koja je fizički počinio Beban Vasiljević, silovanju FWS-87 od strane Dragana Zelenovića, i silovanju FWS-75 od strane Janka Janjića. Što se tiče silovanja koja su fizički izvršila druga lica, tužilac navodi da je u svim tim situacijama optuženi učestvovao u izboru djevojaka i njihovom transportu na lokacije na kojima ih je silovao zajedno sa drugim saizvršiocima. Prema riječima tužioca, usaglašeno djelovanje saizvršilaca govori da je postojao uzajamni sporazum da će svaki od njih silovati jednu ili više djevojaka. Osim toga, optuženi je imao viši položaj u odnosu na druge izvršioce što još više otežava njegovu ulogu u ovim zločinima. Što se tiče silovanja koja je počinio Beban Vasiljević, optuženi je uzeo učešće tako što je stavio na raspolaganje kuću Halima Čedića (odnosno kuća u Trnovači) koju je on u to vrijeme zauzimaao. Prema riječima tužioca, to znači da optuženi snosi odgovornost kao saizvršilac prema članu 29. KZ BiH u silovanjima koja su izvršili drugi muškarci. Kao alternativan stav, tužilac izjavljuje da je optuženi bio pomagač u silovanjima u smislu člana 180. stav 1. KZ BiH. Sve radnje silovanja iz ovih tačaka uključuju i mučenje. Po svim navodima optuženi se tereti kako za silovanje tako i za mučenje (idealni sticaj).

Vezano za tačku 7. optužnice tužilac je naveo da je iskaz svjedoka FWS-191 izuzetno kvalitetan i da je potvrdio transkripte izjava svjedoka FWS-186 čije uvođenje u dokaze je dozvolio Sud u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH. Svjedok FWS-186 nije mogla svjedočiti pred sudom. Izjave FWS-191 i FWS-186 su osim toga potkrijepljene izjavama drugih svjedoka. Kako je kazao tužilac, tačku 7. optužnice treba posmatrati u tri dijela. Prvo, seksualno ropstvo GJ, FWS-191 i FWS-186 u kući u Trnovači, koje predstavlja krivično djelo seksualno ropstvo i mučenje (idealni sticaj) iz člana 172. stav 1. tačke f) i g) KZ BiH. Pošto je optuženi dobrovoljno učestvovao u zajedničkom vršenju krivičnih djela držanje u seksualnom ropstvu i mučenje JG, FWS-191 i FWS-186 u kući u Trnovači, smatra se odgovornim u svojstvu saizvršioca prema članu 29. KZ BiH. Drugo, silovanje FWS-191 u kući u Trnovači predstavlja silovanje iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH. Vezano za ovaj

dogadjaj, tužilac je rekao da tu možda nedostaje element zabranjene svrhe koji je neophodan da bi se to silovanje okvalifikovalo kao mučenje, te se optuženi ne tereti i za mučenje. Na kraju, silovanja FWS-186 u Ribarskom naselju 95 jesu silovanja iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH gdje opet možda ne postoji element nedozvoljene svrhe.

Vezano za drugu optužnicu, tužilac je rekao da dokazi, ako im se pokloni vjera, pokazuju da su jedne noći u periodu od 10. do 15. aprila 1992. godine optuženi, Janko Janjić, Ljuban Kalajdžić i još jedan nepoznati vojnik provalili u kuću svjedokinje E i prisilili je da se skine. Potom ju je silovao Janko Janjić, a optuženi i nepoznati vojnik su je držali. Nakon ove noći optuženi, Janko Janjić i nepoznati vojnik su dolazili kući svjedokinje E svake noći u narednih desetak dana i svaki put je silovali. Nakon toga su optuženi, Janko Janjić i nepoznati muškarac prisilili svjedokinju E da uđe u automobil i odvezli su je u sportsku dvoranu Partizan. U Partizanu je bila zatočena duže od mjesec dana sve dok nije uspjela pobjeći uz pomoć zeta Ljubiše Militića. Optuženi ju je silovao u svakoj ili gotovo svakoj pomenutoj prilici. Stoga bi optuženi bio kriv za silovanje i mučenje (idealni sticaj) svjedokinje E a takođe kriv i kao saizvršilac prema članu 29. KZ BiH zbog svoje ključne uloge u silovanjima svjedokinje E od strane Janka Janjića i nepoznatog vojnika. Kao alternativan stav, optuženi je kriv prema članu 180. KZ BiH što je pomagao u izvršenju krivičnih djela silovanja koja on sam nije učinio. Osim toga, optuženi bi bio kriv prema članu 29. KZ BiH za saučešništvo u zatvaranju svjedokinje E prema članu 172. stav 1. tačka e) KZ BiH. Tužilac je naveo da bi ponašanje svjedokinje E u toku unakrsnog ispitivanja kao i njeno priznanje da, kako je tužilac naveo tokom glavnog pretresa kada ju je zamolio da se suoči sa svjedocima odbrane Militićem i Kalajdžićem, nije bila sigurna u pogledu prepoznavanja Militića i Kalajdžića, moglo dovesti Sud u sumnju u pogledu druge optužnice. S druge strane, prema mišljenju tužioca, pobijajuće svjedočenje Jusufa Čolpe u suprotnosti je sa dijelovima iskaza svjedoka odbrane i potvrđuje iskaz svjedokinje E.

Tužilac je završio prijedlogom za izricanje dugotrajne kazne zatvora u trajanju od najmanje 30 godina imajući u vidu da je optuženi predvodio vod, eskalaciju zločina koje je počinio optuženi, diskriminatorne motive, dob žrtava, posljedice njegovih radnji te okolnosti pod kojima su počinjena krivična djela.

b. Odbrana

Branilac je počeo svoju završnu riječ ističući prigovore na vođenje krivičnog postupka protiv optuženog pred ovim Sudom, prvenstveno navodeći da se prema optuženom nije jednako postupalo vis a vis prava tužioca (tekst završnih riječi u cjelosti je dat u spisu).

Branilac se usprotivio primjeni KZ BiH ističući da se treba primijeniti Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), koji je bio na snazi u vrijeme datih događaja, budući da je jasno da je u vrijeme kada su se desili događaji obuhvaćeni optužnicom na snazi bio KZ SFRJ i budući da je svima jasno da su kazne propisane KZ SFRJ blaže po počinioca nego kazne propisane postojećim KZ BiH.

Prema riječima branioca, primjena bilo kog drugog zakona osim KZ SFRJ predstavlja kršenje načela zakonitosti. Branilac se pozvao na član 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: Evropska konvencija) i član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Primjenom Zakona o ustupanju predmeta MKSJ Tužilaštvu BiH i Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (u daljem tekstu: Zakon o zaštiti svjedoka), ovo suđenje je kao i mnoga druga suđenja vođeno u skladu sa propisima koji nisu bili ni usvojeni prije vršenja krivičnih djela, čime se prava optuženog drastično krše čak i prema odredbama važećeg ZKP BiH. Nadalje, tužilac je koristio sve zakonske prednosti na štetu optuženog ispitujući svjedoke putem video linka, čitanjem izjava svjedoka koji su odbili da se pojave pred sudom, onemogućivši tako odbrani da unakrsno ispita svjedoke, predlažući da se prihvate kao dokazane činjenice presuđene u drugim pravosnažnim presudama, te čitanjem izjava svjedoka koje su date u postupcima protiv drugih lica.

Vezano za izvedene dokaze uopšte, odbrana je navela da dokazi koje je izveo tužilac nisu pouzdani, da su iskonstruisani i krivotvoreni. Osim toga, tužilac je svjedocima odbrane prijetio krivičnim gonjenjem za ratne zločine i za davanje lažnog iskaza, nazivajući njihova svjedočenja glupostima itd., zastrašivao ih je, proširivao je predmet svjedočenja izvan domena direktnog ispitivanja, a što je bilo štetno po odbranu i nezakonito. Budući da je optuženi bio samo običan vojnik, on nije mogao izdavati naredbe za prisilno preseljenje civila, a tužilac nije dokazao da je on lično izdao naredbu za otvaranje vatre ili bilo čije pogubljenje. U pogledu optužbi za silovanja, nije moguće utvrditi na pouzdanim osnovama odgovornost optuženog.

U pogledu druge optužnice, odbrana smatra da ne postoje dokazi da je optuženi počinio ovo krivično djelo. Odbrana je navela i detaljno obrazložila zašto se svjedoci E i J na čijim izjavama se zasniva druga optužnica, ne mogu smatrati pouzdanim. Njihove izjave nisu u skladu jedna s drugom i u suprotnosti su sa izjavama svjedoka odbrane.

Vezano za tačku 1. odbrana smatra da optuženi nije imao nikakvu komandnu poziciju, nije naredio otvaranje vatre, nije donio odluku niti učestvovao u hapšenju mještana zaseoka Brezine - koji su tu bili, nije učestvovao u vraćanju nekih od njih te ponovnom odvođenju, nije odgovoran za progon i zatvaranje mještana zaseoka Brezine kako je navedeno u optužnici. Svi pripadnici jedinice, koja je kasnije bila pod komandom optuženog, jednoglasno su naveli da je grupa vojnika odgovornih za napad na zaseok Brezine bila pod komandom izvjesnog Radmila Babića, a ne optuženog, u periodu koji obuhvata događaje od 14. aprila 1992. godine. Prema tome, tužilac nije dokazao ovu tačku optužnice.

U pogledu tačke 2. odbrana smatra da, iako je nesporno da je postojao široko rasprostranjeni napad na sela Trošanji i Mješaji 3.jula 1992. godine i da je optuženi komandovao grupom od oko 20 vojnika, nema dokaza da je ova grupa otvorila vartu na mještane; nema dokaza da je ova grupa vojnika ubila sedam mještana vatrenim oružjem i nema dokaza da je optuženi prisustvovao pogubljenju. Nadalje, iz svjedočenja vojnika proizilazi da je optuženi rano ujutro otišao u Herceg Novi, što je potvrdila njegova žena koja je svjedočila pred sudom, a što je potvrdio i njegov zet

Milenko Paprica, kao i Ljubinka Popović koja je ubjedljivo opisala da je zatekla optuženog u stanu njegove sestre Borke koja je bila pred porođajem. Nadalje, nema dokaza da su Izeta Čolu, Fadilu Odošić i Selimu Pelaz, koji su ubijeni za vrijeme operacije dok su se krili u šumi, ubili optuženi ili njegovi vojnici dejstvom iz vatrenog oružja, niti postoje dokazi da su oni bili baš na tom pravcu djelovanja. Svjedočenja svjedoka Tužilaštva FWS-132, FWS-75, FWS-74 i FWS-96 su nepouzdana, posebno ako se uzmu o obzir svjedoci odbrane, svi pripadnici jedinice optuženog, koji su potvrdili da je toga jutra glavovina jedinice otišla kombijem, da je vozač bio Milimir Aćimović i da su zauzeli položaje na terenu rano ujutro ne približavajući se mjestu sa kog je otvorena vatra. Odbrana je navela da je operacija od 3.jula 1992. godine bila opsežna, što implicira da je makar nekoliko jedinica moralo učestvovati budući da optuženi nije imao nikakav čin.

U pogledu tačke 3. odbrana smatra da se ova tačka ne može dokazati. Događaji opisani u tački 3. optužnice su se desili istog dana, odnosno 3.jula 1992. godine. Odbrana je navela da je tog dana rano ujutro optuženi otišao u Herceg Novi odmah nakon što se vratio iz područja sela Trošanji i Mješaje, te tako nije mogao biti u Buk Bijeloj. Nadalje, nije dokazano da su pomenuti „neidentifikovani vojnici“ bili pod stvarnom kontrolom optuženog. Osim toga, iskaz svjedoka FWS-74 bio je nepouzdan. Ni na svjedočenje svjedoka FWS-87 u odnosu na ovu tačku optužnice se ne može osloniti, između ostalog zato što je u to vrijeme imala 15 godina, zbog čega je potrebno obratiti naročitu pažnju na ono čega se ona navodno sjeća. Osim toga, svjedokinja je izjavila da je bila silovana u Buk Bijeloj i da su joj noge bile krvave dok je hodala prema autobusu, ali ovo nije pomenula njena majka koja ju je čekala, niti je to pomenuo iko od ostalih svjedoka.

U pogledu tačke 4. optužnice odbrana smatra da nema dokaza kojima se potkrepljuje da su vojnici pod komandom optuženog ubili Redžu Pekaza 3. jula 1992. godine u Buk Bijeloj, isto kao što nema dokaza kojima se potkrepljuje da je optuženi uopšte bio prisutan, i da je bilo koji način znao za taj događaj, niti postoje dokazi o načinu na koji je Redžo Pekaz lišen života. Svjedočenje svjedokinje FWS-75, koja je tvrdila da ju je optuženi ispitivao u Buk Bijeloj, te njegovo prisustvo tamo 3. jula 1992. godine, nepouzdan je, posebno zato što nije potkrijepljeno svjedočenjima svjedoka: FWS-74, FWS-87, FWS-88, FWS-48, FWS-90, FWS-96, D.B. i FWS-105.

U odnosu na tačku 5. optužnice odbrana smatra da nema dovoljno dokaza za optužbu da je optuženi, u nekoliko navrata, silovao FWS-95, u periodu između 13. jula i 13. avgusta 1992. godine, koju je izveo iz sportske dvorane Partizan. Ova svjedokinja je nepouzdana jer je svoje svjedočenje izmijenila u poređenju sa ranijom izjavom u tolikoj mjeri da se to ničim ne može opravdati. Isto tako, prema opisu sudskog vještaka, neuroproshijatra, činjenica je da je zdravstveno stanje ove svjedokinje takvo da se ne može iskoristiti za bilo kakvo ozbiljno utvrđivanje činjenica.

Vežano za tačku 6. optužnice odbrana je navela da nema dokaza da je optuženi silovao svjedokinju FWS-105 u kući u Trnovači krajem jula ili početkom avgusta 1992. godine. Svjedokinja FWS-105 nije saslušana na pretresu, i kao što se može zaključiti iz završne riječi, Sud bi trebao odbaciti zapisnik o saslušanju FWS-105 u

Tužilaštvu BiH, kao i transkript njenog svjedočenja pred MKSJ. Čitanje izjava ove svjedokinje na pretresu predstavljalo je kršenje ljudskih prava optuženog.

Vezano za tačku 7. optužnice, odbrana smatra da optuženi nije učestvovao u silovanju svjedokinja FWS-186 i FWS-191, niti da ih je držao u zatočeništvu. Naprotiv, one su ga molile da ostanu pod njegovom zaštitom. Nadalje, nema dokaza da je optuženi bio lice koje je naredilo, ili na bilo koji drugi način zahtijevalo, da ove dvije svjedokinje koriste imena koja nisu muslimanska. Nekoliko svjedokinja koje je odbrana predložila Sudu ukazuju na činjenicu da njih optuženi nije silovao. Svjedokinja FWS-186 nije saslušana u toku postupka, a pošto za to nije bilo opravdanja, njena izjava data istražiteljima MKSJ 9. maja 1998. godine ne može biti upotrijebljena za utvrđivanje činjenica. Činjenica da na ovoj izjavi nema potpisa čini tu izjavu neprihvatljivom kao pouzdan dokaz. Nadalje, tvrdnja svjedokinje FWS-191 da ju je optuženi silovao nije nimalo realna.

Vezano za tačku 8. optužnice, odbrana smatra da nema dokaza za navode da je optuženi jedne večeri krajem oktobra ili početkom novembra 1992. godine silovao maloljetnu A.B. i zatvorenicu A.S. Naprotiv, dokazom odbrane jasno je dokazano da optuženi uopšte nije bio u Foči ili njenoj okolini „krajem oktobra ili početkom novembra 1992. godine“. U pogledu navoda iz optužnice, izjave svjedoka FWS-75 i FWS-87 su nepouzidane.

4. PROCESNE ODLUKE

Polazeći od činjenice da je predmet protiv optuženog Gojka Jankovića na osnovu odredbi Zakona o ustupanju predmeta ustupljen Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, to se neke procesne odluke pretresnog vijeća vežu direktno za odluke donesene tokom postupka vođenog protiv optuženog pred MKSJ. Zbog toga će Sud obrazlaganje svojih procesnih odluka započeti tako što će prvo obrazložiti odluku o načinu ispitivanja i daljoj zaštiti svjedoka, od kojih je MKSJ većini ranije odredio mjere zaštite identiteta.

a) Način ispitivanja i dalja zaštita svjedoka kojima su već određene mjere zaštite identiteta

Odlučujući o prijedlogu Tužilaštva BiH, sudija za prethodno saslušanje Suda BiH je dana 30.januara 2006.godine donio rješenje kojim se proglašavaju tajnim svi lični podaci svjedoka koji su već identifikovani u drugim predmetima pred MKSJ, čime su obuhvaćeni i slijedeći svjedoci: D.B., FWS-75, FWS-87, FWS-132, FWS-175, FWS-190 i FWS-191 identifikovani u predmetu MKSJ, *Tužilaštvo protiv Stankovića* broj IT-96-23/2 PT te svjedoci FWS-74, FWS-88, FWS-90, FWS-95, FWS-96, FWS-105, FWS-186 i FWS-192 identifikovani u predmetu MKSJ *Tužilaštvo protiv Kunarca*, broj IT-96-23 i IT-96-23/1).

Lične podatke svjedoka A, B, C i D, Sud je proglasio tajnima rješenjem od 3.februara 2006.godine. O zaštiti ličnih podataka svjedoka E Sud je odlučio rješenjem od 19. aprila 2006.godine a svjedoka J rješenjem od 19.juna 2006.godine.

Sud je u navedenim rješenjima Tužilaštvu naložio da ima u vidu svoje obaveze predviđene odredbom člana 12. stav 8. Zakona o zaštiti svjedoka. Odbrana je o identitetu svih svjedoka navedenih u ovim rješenjima, osim svjedoka J, bila obaviještena u roku od najmanje 30 dana prije davanja iskaza svjedoka na glavnom pretresu. Iako u nešto manjem vremenskom razmaku, odbrana je ipak bila obaviještena i o identitetu svjedoka J i to u roku od 15 dana prije davanja iskaza na glavnom pretresu.

Sud smatra da je odbrana, kao što je gore navedeno, bila upoznata sa identitetom i mjerama zaštite navedenih svjedoka.

Nastojeći ipak obezbijediti i zaštitu lika ovih svjedoka, tužilac je podnio prijedlog da se svjedoci saslušavaju iza paravana koji bi omogućio da stranke i branilac, te pretresno vijeće, vide svjedoka, dok bi on ostao van vidokruga javnosti. Ovakvom prijedlogu Tužilaštva odbrana se nije protivila te je Sud i odlučio u skladu sa ovlastima predviđenim odredbom člana 13. stava 2. Zakona o zaštiti svjedoka.

Tok postupka i svjedočenja navedenih svjedoka u potpunosti su opravdali određivanje ovakvih mjera zaštite koje su u odnosu na ove svjedoke uveliko doprinijele osjećaju sigurnosti a istovremeno im omogućile situaciju u kojoj su slobodno svjedočili o svemu što im se desilo u odnosu na optuženog Gojka Jankovića, što su i učinili.

Imajući u vidu sve navedeno, posebno držanje svjedoka tokom davanja iskaza, ali i zahtjeve mnogih od njih upućene direktno, Sud je na prijedlog tužioca odlučio u skladu sa ovlastima iz člana 13. stav 2. Zakona o zaštiti svjedoka.

Sud smatra da je ovakvim načinom ispitivanja svjedoka u potpunosti postignuta svrha njihove zaštite, ali istovremeno i ispoštovano je pravo optuženog da ispituje svjedoke čiji iskazi ga terete. Svi svjedoci, osim onih navedenih u daljem tekstu, svjedočili su jasno i nesmetano u prisustvu optuženog, a izuzeci su napravljeni samo u odnosu na svjedoke E i J, što će biti obrazloženo u daljem tekstu pod tačkom d), dok je svjedok ZDŽ svjedočio putem video linka i na taj način, iako posredstvom tehničkih uređaja, tokom davanja svog iskaza ipak imao direktan kontakt sa optuženim.

Sud je ocijenio da postoji opravdana bojazan da bi otkrivanje svih ili nekih ličnih podataka svjedoka moglo ugroziti sigurnost svjedoka ili njihovih porodica, čak i nakon davanja iskaza pred Sudom. Sud je uzeo u obzir napore koji su poduzeti kako bi se ovi zaštićeni svjedoci uopće pojavili pred Sudom, a posebno činjenicu da svako novo svjedočenje za njih predstavlja novu traumu i vraćanje u život i svijet iz kojeg pokušavaju pobjeći. Imajući to na umu, Sud je odlučio da se njihovi lični podaci ne otkrivaju ni nakon 15 godina od pravomoćnosti presude.

b) Utvrđene činjenice

Dana 4. avgusta 2006. godine, Sud je djelimično prihvatio Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine za prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih pred MKSJ, broj KT-RZ-163/05 od 25. aprila 2006. godine, u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta. Ova odluka je detaljnije obrazložena u pisanom otpravku Rješenja od 4. avgusta 2006. godine.

Tužilaštvo je Sudu podnijelo prijedlog da prihvati kao dokazane činjenice utvrđene u pravosnažnim odlukama MKSJ-a, u presudama u predmetima broj IT-96-23-T i IT-96-23/1-T, (*Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca i dr.*, Presuda Pretresnog vijeća od 12. juna 2002. godine, stav 567, 568, 570 do 577, 724, 759, 761, 765, 780); predmet broj IT-96-23 i IT-96-23/1-A (*Tužilac protiv Kunarca i dr.*, Presuda Žalbenog vijeća od 22. februara 2001. godine, stav 2-3) i predmet broj IT-97-25-T (*Tužilac protiv Milorada Krnojelca*, Presuda Pretresnog vijeća od 15. marta 2002. godine, stav 116., 118. do 121).

Tužilaštvo je podnijelo prijedlog Sudu da prihvati kao dokazane ukupno 22 činjenice koje su utvrđene u gore navedenim presudama. Strane su se izjasnile na ročištu održanom dana 16. maja 2006. godine. Na ovom ročištu, odbrana je usmeno izložila da se protivi prijedlogu jer ga smatra neosnovanim. Sud je prihvatio kao dokazane 15 činjenica koje su utvrđene u MKSJ. Odluka Suda može se sažeti na slijedeći način:

U periodu od 8. aprila 1992. godine pa najmanje do februara 1993. godine, vodio se oružani sukob između bosanskih Srba i bosanskih Muslimana na području opštine Foča. Nesrpsko civilno stanovništvo bilo je ubijano, silovano ili na drugi način zlostavljano, što je bio direktan rezultat oružanog sukoba. Sukob je obuhvatao sistematski napad Vojske bosanskih Srba i paravojnih grupacija na civilno stanovništvo u širem području opštine Foča. Kampanja s ciljem "čišćenja" teritorije Foče od nesrpskog stanovništva bila je uspješno provedena. Jedan od konkretnih ciljeva napada bile su Muslimanke, koje su bile zatvorene u nepodnošljivo lošim higijenskim uslovima na mjestima kao što su škola u Kalinoviku, srednja škola u Foči i sportska dvorana Partizan, gdje su zlostavljane na brojne načine, uključujući višestruka silovanja. Puni tekst paragrafa koje je Sud prihvatio nalazi se u spisu.

U skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju, Sud može, na zahtjev stranke ili *proprio motu*, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice utvrđene u pravomoćnim presudama u postupcima pred MKSJ. Sud je ove činjenice prihvatio koristeći kao smjernicu, između ostalog, sudsku praksu MKSJ-a u vezi sa primjenom Pravila 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima. (vidi npr. MKSJ, Pretresno vijeće, predmet *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, IT-00-39-T, Odluka o trećem i četvrtom prijedlogu Tužilaštva za formalno primanje na znanje presuđenih činjenica od 24. marta 2005. godine, str.8; MKSJ, Žalbeno vijeće, predmet *Tužilac protiv Zorana Kupreškića i drugi*, IT-95-16-A, Odluka o prijedlozima Drage Josipovića, Zorana Kupreškića i Vlatka Kupreškića za prihvatanje dodatnih dokaza u skladu sa članom 115. i za formalno primanje na znanje u skladu sa Pravilom 94(B). Sud je smatrao da su prihvaćene činjenice konkretne i da se mogu utvrditi, da su uopštene po svojoj prirodi i da ne potvrđuju individualnu krivičnu odgovornost optuženog. Takođe, te činjenice su bile relevantne u predmetu protiv Gojka Jankovića s obzirom da se, u krivičnom predmetu protiv optuženog koji je vođen pred Sudom BiH, optuženi teretio za krivična djela koja su zaista počinjena u okviru široko rasprostranjenog ili sistematskog napada Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, policijskih snaga i paravojnih formacija usmjerenog protiv nesrpskog civilnog stanovništva na široj teritoriji opštine Foča.

Sud je smatrao da se prihvatanjem činjenica utvrđenih u presudama MKSJ-a postiže ekonomičnost suđenja. Takva svrha je u skladu sa pravom optuženog na suđenje bez odlaganja iz člana 13. ZKP BiH i člana 6., stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Ipak, ova svrha se mora usaglasiti sa principom pretpostavke nevinosti i

pravom optuženog na pravično suđenje u skladu sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Što se tiče činjenica utvrđenih u presudama MKSJ-a koje nisu prihvaćene, Sud smatra da su te činjenice previše konkretne i previše blisko vezane za individualne činjenične navode protiv optuženog, te da se kao takve indirektno odnose na njegovu krivičnu odgovornost. Iz tog razloga, te da ne bi došlo do kršenja prava optuženog na pravično suđenje, Vijeće ne prihvata ove činjenice kao dokazane u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta. Druge činjenice nisu prihvaćene kao dokazane s obzirom da se ponavljaju i da su od manje važnosti za ovaj predmet.

c) Izuzetak od neposrednog sprovođenja dokaza

Dana 22. jula 2006. godine, tokom glavnog pretresa, Tužilaštvo je podnijelo usmeni Zahtjev u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH, sa prijedlogom Sudu da se pročitaju dijelovi izjave svjedoka FWS-132 od 14. juna 1996. godine. U prilog ovom zahtjevu, tužilac je naveo da je ovaj svjedok svjedočio pred ovim Sudom u predmetu protiv *Nede Samardžića* (broj X-KR-05/49) što je dovelo do ozbiljnih emocionalnih posljedica po nju. Uz to, tužilac je podnio dokument koji je potpisala dr. Fadila Filipović-Mehmedbašić u kojem navodi da svjedok boluje od ... te da je njeno stanje bilo takvo da ovaj put nije mogla svjedočiti. Odbrana se nije protivila razlozima koje je naveo tužilac u prilog čitanja izjave, međutim, uložila je prigovor na samo djelimično čitanje izjave. Kada su se strane dogovorile o onome što žele da se čita kao dokaz na glavnom pretresu, Sud je prihvatio ovaj zahtjev svojim rješenjem od 23. juna 2006. godine.

Dana 21. jula 2006. godine, tužilac je podnio Zahtjev za izuzeće od neposrednog izvođenja dokaza u odnosu na svjedoke sa pseudonimima FWS-48, FWS-105, FWS-186 i AS tako da se, kako se navodi u Zahtjevu, zapisnici iskaza datih u istrazi, kao i zapisnici o vanpretresnim iskazima i transkripti svjedočenja pred MKSJ mogu pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu.

Tužilaštvo je temeljilo svoj Zahtjev na članu 273. stav 2. ZKP BiH u vezi sa članom 11. Zakona o zaštiti svjedoka i članu 5. stav 1. i članu 7. Zakona o ustupanju predmeta.

Dana 3. avgusta 2006. godine, odbrana je uložila prigovor na ovaj zahtjev navodeći da član 6. stav 3. d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija) ne dozvoljava da Tužilaštvo čita iskaze zaštićenih svjedoka žrtava silovanja pred pretresnim vijećem. Odbrana insistira na tome da oni imaju pravo da unakrsno ispituju svjedoke na javnom ročištu da bi osporili njihove izjave koje inkriminišu optuženog. Istog dana, Tužilaštvo je povuklo Zahtjev u vezi sa svjedočenjem svjedokinje FWS-48.

U svom dopisu dostavljenom sudu dana 4. septembra 2006. godine, Tužilaštvo je odgovorilo na prigovor odbrane.

Sud je, dana 27. septembra 2006. godine, usmeno donio odluku da djelimično odobri Zahtjev iz slijedećih razloga.

Član 273. ZKP BiH predviđa mogućnost da se zapisnici o iskazima datim u istrazi pročitaju ili koriste kao dokazi na glavnom pretresu bez obaveze saslušanja osoba koje su dale izjave. Ovaj izuzetak od opšteg pravila o izvođenju dokaza može biti odobren, između ostalog, ukoliko su osobe „*umrle, duševno oboljele, ne mogu se pronaći ili je njihov dolazak pred sud nemoguć ili je znatno otežan iz važnih razloga*“ (stav 2.).

Ovu odredbu nadopunjava član 11. Zakona o zaštiti svjedoka koji propisuje da će sud, pri odlučivanju da li da odobri izuzetak od neposrednog provođenja dokaza, „...*takođe uzeti u obzir potrebu da se osigura [...] zaštita svjedoka pod prijetnjom koji bi se mogao izložiti značajnoj duševnoj boli ako bi se pojavio na glavnom pretresu.*“

Nadalje, član 7. Zakona o ustupanju propisuje mogućnost čitanja zapisnika izjava svjedoka datih istražiteljima MKSJ-a u istrazi. Član 5. stav 1. Zakona o ustupanju propisuje mogućnost prihvatanja pred Sudom BiH transkripta svjedočenja svjedoka pred MKSJ i zapisnika o vanpretresnom iskazu svjedoka sačinjenih pred MKSJ. Međutim, odredbe ovog člana ne utiču na pravo optuženog da zahtijeva prisustvo tih svjedoka u svrhu unakrsnog ispitivanja (stav 3.).

Iz sistematičnog čitanja zakona očito je da kada se ovi strani transkripti prihvate kao dokazi u postupcima pred domaćim sudovima u BiH, oni moraju podlijegati istim pravilima o dokazima koje propisuje ZKP BiH u smislu izuzetaka od neposrednog izvođenja dokaza, član 273. stav 2. ZKP BiH.

Tužilaštvo je tražilo od Suda da odobri da se sljedeći zapisnici o svjedočenju i transkripti svjedočenja pred MKSJ pročitaju i koriste kao dokazi na glavnom pretresu:

1) Izjava svjedokinje FWS-105 data istražiteljima MKSJ u dane 9. do 11. februara 1996. godine, zapisnik o izjavi datoj Tužilaštvu BiH dana 16. januara 2006. godine i transkript svjedočenja pred MKSJ u predmetu protiv optuženog Dragoljuba Kunarca i drugih dana 13. juna 2000. godine.

U svom obrazloženju, Tužilaštvo navodi da svjedokinja FWS-105 nije sposobna i ne želi da svjedoči na glavnom pretresu pošto je i dalje izuzetno traumatizovana usljed zlostavljanja koje je pretrpjela tokom sukoba. Ona boluje od ... i ide na psihijatrijsko liječenje. Takođe ima

U prilog tome Tužilaštvo je Sudu podnijelo medicinsku dokumentaciju broj 3516/06 doktora Senadina Ljubovića sa Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu od 23. marta 2006. godine, kao i dva dopisa gđe. Jasmine Pušine i Lucia-e Dighiero iz Službe za podršku svjedocima od 10. maja 2006. godine, 21. i 29. septembra 2006. godine, a u vezi sa podacima o svjedokinji.

(2) Izjava svjedokinje FWS-186 data istražiteljima MKSJ dana 9. maja 1998. godine i transkript drugog svjedočenja pred MKSJ u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih, od 4. maja 2000. godine.

U svom obrazloženju, Tužilaštvo navodi da je svjedokinja traumatizovana usljed zlostavljanja koje je pretrpjela tokom konflikta. Ona boluje od

Njeno psihičko stanje je dijagnosticirano kao stabilno sve dok nije primorana da priča o tim događajima. Tužilaštvo i Služba za podršku svjedocima su ostvarili mnogobrojne kontakte (uključujući i ličnu posjetu van BiH), međutim nisu uspjeli da ubijede svjedokinju da se pojavi pred sudom i svjedoči.

U prilog tome Tužilaštvo je Sudu podnijelo medicinsku dokumentaciju od 25. aprila 2006. godine od Jane Otto, ljekara opšte prakse iz Odensea, Danska, kao i izjavu u rukopisu od 8. jula 2006. godine u kojoj ona obrazlaže svoje razloge zbog kojih neće svjedočiti.

3) Transkript svjedočenja svjedokinje AS u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih od 19. aprila 2000. godine, kao dokaz.

U svom obrazloženju, Tužilaštvo navodi da, usprkos mnogobrojnim pokušajima i Tužilaštva i Službe za podršku svjedocima, nisu uspjeli da stupe u kontakt sa svjedokinjom AS koja živi u drugoj zemlji. Pored toga, članovi njene porodice nisu saradivali sa Tužilaštvom prilikom pokušaja da se sa njom stupi u kontakt i obavijestili su Tužilaštvo da je ona teško bolesna.

Kao što se iz prethodnog može zaključiti, stav zauzet prema svjedokinji FWS-105 (koja boluje od ...), svjedokinji FWS-186 (koja boluje od ...) i AS (koju je nemoguće pronaći) ispunjava opšte kriterije iz člana 273. stav 2. ZKP BiH. Zakon o ustupanju predstavlja *lex specialis* i zamišljen je tako da otkloni opasnost da dokazi MKSJ-a, po ZKP-u, postanu neupotrebljivi. *Lex specialis* predstavlja posebna pravila koja imaju prednost u odnosu na ZKP u pogledu dokaza prikupljenih od strane MKSJ-a i na Pravila o prihvatljivosti i korištenju. Kao *lex specialis*, u pogledu predmetnih ponuđenih dokaza, Zakon o ustupanju ili odstupa od ZKP-a odnosno ima prednost u odnosu na njega kada je gdje on nedosljedan ili se poziva na ZKP da obuhvati ona pitanja kojima se Zakon o ustupanju posebno ne bavi (vidi Rješenje Suda BiH od 4. decembra 2006. godine, u predmetu broj X-KR-05/24). Zakon o ustupanju, u skladu sa zahtjevima iznesenim u njegovim odredbama, eksplicitno dozvoljava Sudu da razmatra materijal prikupljen od strane MKSJ-a. Sve dok se ova pravila poštuju, Sud može koristiti te dokaze kao da su oni ponuđeni u skladu sa ZKP BiH. Međutim, čak i kada su dokazi dopušteni u skladu sa ZKP BiH ili Zakonom o ustupanju, oni i dalje podliježu ocjeni suda u pogledu opravdanosti njihovog korištenja, pouzdanosti, vjerodostojnosti, i ispravnosti kako je to utvrđeno zahtjevima Evropske konvencije koji se kao prioritetni direktno primjenjuju na ovom Sudu.

Zadatak suda, u skladu sa Evropskom konvencijom, jeste da utvrdi da li je postupak u svojoj cjelosti (*uzet kao cjelina*), uključujući i način pribavljanja dokaza, bio pravičan. Član 6. stav 1. Evropske konvencije koji garantuje pravo na pravično suđenje i član 6. stav 3. iste Konvencije kojim se propisuje pravo na suočavanje i pravo na dovođenje svjedoka su relevantne odredbe Evropske konvencije koje se odnose na prihvatanje dokaza. Zakon o ustupanju ne oslobađa sud obaveze da optuženom osigura pošteno suđenje. Član 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije propisuje u svom relevantnom dijelu da optuženi ima (minimalno) pravo da ispita svjedoka optužbe i da obezbijedi prisustvo i saslušanje svjedoka odbrane pod istim uslovima koji važe i za svjedoka optužbe.

U praksi Evropskog suda za ljudska prava utvrđeno je da principi pravičnog suđenja uključuju pravo optuženog da se suoči sa svjedocima i dokazima protiv njega na javnom suđenju i istinsko pravo da osporava dokaze i unakrsno ispita svjedoke (vidi, između ostalog, *Barbera, Messegue i Jabargo protiv Španije*, presuda od 6.decembra 1988. godine, serija A tom 146. stav 78, *Asch protiv Austrije*, presuda od 26.aprila 1991. godine, serija A br. 203, stavovi 26.-31, *Ludi protiv Švicarske*, presuda od 15.juna 1992. godine, serija A br. 238, stav 43.-50. i *Luca protiv Italije*, presuda od 27.februara 2001. godine, br. 33354/96, stav 39.-45.).

Kao što se u principu može zaključiti, svi dokazi na koje se Tužilaštvo oslanja moraju u normalnim okolnostima biti izvedeni u prisustvu optuženog na javnom ročištu u svrhu adversarne rasprave. Međutim, korištenje dokaza u vidu izjava pribavljenih u fazi policijske istrage i pravosudne istrage (u istom predmetu) nije samo po sebi u suprotnosti sa članom 6. stav 3. (d) Evropske konvencije, pod uslovom da su prava odbrane ispoštovana.

Po pravilu, ova prava zahtijevaju da se optuženom pruži adekvatna i odgovarajuća mogućnost da ospori i ispita svjedoka optužbe ili u vrijeme kada daje izjavu ili u kasnijoj fazi postupka (vidi, između ostalog, *Delta protiv Francuske*, presuda od 19. decembra 1990. godine, serija A br. 191, stav 36 i *Windisch protiv Austrije*, presuda od 27.septembra 1990. godine, serija A br. 186, stav 26). Međutim, član 6. ne daje optuženom neograničeno pravo da osigura pojavljivanje svjedoka pred sudom.

Problemi će se stoga pojaviti ukoliko Tužilaštvo uvede pismene izjave osobe koja se ne pojavljuje kao svjedok, a odbrana želi da unakrsno ispita svjedoka. Samo u izuzetnim okolnostima, Tužilaštvu će biti dopušteno da u dokaze uvede izjave svjedoka koje optuženi nije bio u mogućnosti da unakrsno ispita. Opšti princip je stoga da optuženim osobama mora biti dopušteno da pozovu ili ispitaju sve svjedoke čije svjedočenje smatraju značajnim za svoj predmet i moraju biti u mogućnosti da ispitaju sve svjedoke koje pozove Tužilac ili na čije se svjedočenje on oslanja.

Evropski sud će razmotriti da li je korištenjem dokaza čije prihvatanje predstavlja kršenje prava optuženog on lišen prava na pravično suđenje. U slučaju kada je presuda protiv optuženog isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnovana na iskazu svjedoka, a optuženi ni u fazi istrage niti tokom suđenja nije bio u mogućnosti da (unakrsno) ispita datog svjedoka, činjenica da nije bilo suočavanja znači da je njemu na neki način uskraćeno pravično suđenje (između ostalog, *Saidi protiv Francuske*, presuda od 20.septembra 1993. godine, serija A br. 261-C, stav 44).

Član 3. stav 2. Zakona o ustupanju je u skladu sa sljedećim: „*Sudovi ne mogu zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na prethodnim izjavama svjedoka koji nisu dali usmeni iskaz na glavnom pretresu*“. Pismene izjave ili transkripti svjedočenja svjedoka i vještaka, bez unakrsnog ispitivanja svjedoka od strane optuženog u sudu, u najboljem slučaju mogu biti korišteni da potvrde druge direktne dokaze krivnje.

Zakon o ustupanju prepušta sudu da odluči da li se svjedok treba pojaviti na unakrsnom ispitivanju. Pred MKSJ, gdje se koriste pismene izjave ili transkripti prethodnih svjedočenja svjedoka kao dokazi umjesto obavezivanja svjedoka da se pojave na suđenju i usmeno svjedoče u skladu sa Pravilom 92bis Tribunalovog Pravilnika o postupku i dokazima (Prihvatanje pismenih izjava i transkripata umjesto usmenog svjedočenja; usvojen 1.decembra 2000. godine i 13.decembra 2000. godine i

izmijenjen 13.septembra 2006. godine), zahtjevi za unakrsno ispitivanje moraju biti konkretni u pogledu određenih dijelova prethodnih svjedočenja ili izjava u vezi sa kojima odbrana namjerava da izvrši unakrsno ispitivanje. Pravilo 92bis dozvoljava prihvatanje transkripata iskaza svjedoka koji se pojavljuju pred drugim vijećima MKSJ iako je prihvatanje svjedočenja jedino dozvoljeno ukoliko se ne odnosi na djela i ponašanje optuženog za koja se tereti u optužnici. Iz Pravila 92ter slijedi da ukoliko tužilac želi da podnese transkript iz drugog postupka vođenog pred MKSJ kojim se „dokazuju djela i ponašanje optuženog za koja se on tereti u optužnici“ svjedok mora biti prisutan u sudnici, svjedok mora biti na raspolaganju za unakrsno ispitivanje i eventualno ispitivanje od strane sudija i svjedok mora potvrditi da pismena izjava ili transkript tačno odražava ono što je on rekao u izjavi i što bi izjavio u slučaju ispitivanja.

Sud dalje konstatuje da niti jedan dokaz koji je MKSJ prikupio ili koristio nije morao biti u skladu sa Evropskim sudom za ljudska prava (vidjeti MKSJ, *Tužilac protiv Duška Tadića* (IT-94-1), Odluka po zahtjevu tužioca za izricanje zaštitnih mjera za žrtve i svjedoke, od 10.avgusta 1995. godine, stav 27.).

Tužilac je od suda tražio da u skladu sa članom 5. stav 1. Zakona o ustupanju, prihvati transkripte svjedočenja svjedoka u postupcima pred MKSJ-om u kojima je optuženi direktno optužen za djela iz optužnice, iako mogućnost unakrsnog ispitivanja nije postojala. Čak i u skladu sa blažim standardima MKSJ-a, svjedok mora biti prisutan zbog unakrsnog ispitivanja.

Da bi se optuženom omogućilo da unakrsno ispita svjedoke FWS-105, FWS-186 i AS, čije su svjedočenje strane smatrale bitnim za predmet ili na čije se svjedočenje oslanja tužilac, svjedoci su pozvani da se pojave pred sudom.

Dana 4. setpembra 2006. godine, svjedokinja FWS-105 pozvana je da se pojavi pred sudom 26.septembra 2006. godine. Međutim, ona se nije pojavila. Dana 27.juna 2006. godine, svjedokinja FWS-186 je pozvana da se pojavi pred sudom dana 19.jula 2006. godine. Ovaj poziv joj je upućen diplomatskim kanalima preko stranih vlasti pošto ona živi u drugoj zemlji. Ovi organi vlasti su obavijestili sud da je svjedokinja FWS-186 primila poziv, ali se ona nije pojavila na suđenju da svjedoči. Dana 27.juna 2006. godine, svjedokinja AS je pozvana da se pojavi pred sudom dana 3.avgusta 2006. godine. Ona se nije pojavila, a sud nije dobio nikakvu informaciju od stranih organa vlasti o tome da li joj je poziv uručen. Svi pokušaji Tužilaštva da stupi u kontakt s ovom svjedokinjom su bili neuspješni. Osim toga, članovi njene porodice nisu saradivali sa tužiocem u pokušaju da sa njom stupi u kontakt.

Dakle u ovom slučaju usklađenost sa članom 6. stav 3. Evropske konvencije dolazi u pitanje. Iz gore pomenute prakse Evropskog suda proizilazi da ukoliko bi izjava data u istražnoj fazi postupka bila prihvaćena, sud prvo mora učiniti sve što je u njegovoj moći da obezbijedi prisustvo svjedoka. To je i učinjeno. Ono što je takođe od ključne važnosti u ovoj procjeni jeste pitanje da li će dato svjedočenje predstavljati jedini dokaz za moguću osudu po određenoj tački optužnice. U pogledu svjedokinje AS, za koju se tvrdi da ju je silovao optuženi, ovaj uslov nije ispunjen i stoga ovaj iskaz ne bi trebao biti pročitao kao dokaz.

Sud dalje konstatuje da su činjenice u predmetu protiv optuženog jedinstvene u smislu da tužilac želi da kao dokazi takođe budu prihvaćeni i zapisnici o iskazima, kao i zapisnici o vanraspravnim iskazima i transkripti svjedočenja pred MKSJ u drugim predmetima; predmet protiv Dragoljuba Kunarca i drugih (predmet broj IT-96-23-I).

Dana 26.juna 1996. godine, MKSJ je potvrdio optužnicu protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača, Zorana Vukovića, Dragana Gagovića, Dragana Zelenovića, Janka Janjića, Radovana Stankovića i optuženog (predmet IT-96-23-I). Optužnica ih je teretila za silovanje i mučenje kao zločin protiv čovječnosti, mučenje kao teško kršenje i kao kršenje običaja i zakona rata i porobljavanje kao zločin protiv čovječnosti.

Nakon smrti Dragana Gagovića, dana 30.jula 1999. godine, i Janka Janjića, tužilac je povukao optužnicu protiv njih.

Kunarcac je razdvojen od prvobitno optuženih u izmijenjenoj optužnici koja je potvrđena dana 19.avgusta 1998. godine. Dana 3. septembra 1999. godine, potvrđena je druga izmijenjena optužnica u kojoj su spojeni predmeti protiv Kunarca i Kovača nakon što je ovom drugom određen pritvor. Treća izmijenjena optužnica je potvrđena dana 1.decembra 1999. godine (IT-96-23). Dana 10. februara 2000. godine, Vuković je tražio spajanje predmeta sa Kunarcem i Kovačom. Pretresno vijeće MKSJ-a je odobrilo ovaj zahtjev dana 15. februara 2000. godine.

Stoga se može zaključiti da su iskazi dati prije 19.avgusta 1998. godine dati u „istražnoj fazi“ predmeta protiv Dragoljuba Kunarca i drugih (uključujući i optuženog). Drugim riječima, dokazi u vidu zapisnika o iskazima, kao i zapisnika o vanpretresnim iskazima i transkripta svjedočenja pred MKSJ u predmetu protiv Kunarca i ostalih poslije tog datuma moraju se tretirati kao da su dati u drugom predmetu. Sud konstatuje da su u ovom predmetu (protiv Kunarca, Kovača i Vukovića) djela za koja se oni terete tijesno povezana sa predmetom koji se pred ovim sudom vodi protiv protiv Gojka Jankovića. Optuženi Kunarac, Kovač i Vuković su *de jure* imali priliku za unakrsno ispitivanje svjedoka tokom njihovog svjedočenja na glavnom pretresu pred MKSJ i možda su pokušali da sebe oslobode krivice i time prebacili teret na ostale osobe koje su bile umiješane, između ostalog i optuženog Gojka Jankovića. Ovo samo po sebi izaziva značajnu sumnju u pogledu pouzdanosti i sveukupne pravičnosti, te predstavlja kršenje standarda Evropske konvencije. Nadalje, dok se predmet takođe odnosio i na Gojka Jankovića, on je imao prava kao optuženi i mogućnost da ospori izjave i iznese protudokaze. Isto tako, dokazi se odnose na krivična djela samog optuženog i Sud će se na njih kao takve oslanjati, osim ako prethodno ne budu stavljeni na provjeru u unakrsnom ispitivanju. Član 7. Zakona o ustupanju to ne mijenja.

Iz gore navednog slijedi da transkripti svjedočenja svjedokinje FWS-105 pred MKSJ u predmetu protiv optuženog Dragoljuba Kunarca i drugih od 13.juna 2000. godine; transkript svjedočenja svjedokinje FWS-186 pred MKSJ u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih od 4.maja 2000. godine i transkript svjedočenja svjedokinje AS u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih dana 19. aprila 2000. godine, ne mogu biti prihvaćeni kao dokazi.

Mutatis mutandis slijedi da se gore navedene izjave mogu smatrati izjavama datim u „istražnoj fazi“ postupka protiv optuženog pred MKSJ (izjava svjedokinje FWS-105, od 9. do 11. februara 1996. godine kao i izjava svjedokinje FWS-186 od 9. maja 1998. godine) te pred Sudom BiH (zapisnik o saslušanju svjedoka u Tužilaštvu BiH dana 16. januara 2006. godine). Nadalje, Sud je učinio sve kako bi osigurao prisustvo svjedoka i postoji opravdan razlog za odsustvo ovih svjedoka. Sud je također uvjeren da su ove izjave potvrđene drugim dokazima kao što su izjave DB, FWS-96 i FWS-74 u vezi sa FWS-105 (tačka 5. ove presude) te izjavama Sanje Kulić, FWS-190 i FWS-191 u vezi sa FWS-186 (tačka 6. ove presude). Stoga, Sud je prihvatio da se izjava svjedokinje FWS-105 data istražiteljima MKSJ-a dana 9. do 11. februara 1996. godine, njena izjava data Tužilaštvu BiH dana 16. januara 2006. godine, te izjava svjedokinje FWS-186 od 9. maja 1998. godine, pročitaju i koriste kao dokazi na glavnom pretresu.

d. Udaljavanje optuženog iz sudnice, isključenje javnosti sa jednog dijela glavnog pretresa te ispitivanje svjedoka putem *video linka*

Iako je i sa ranijeg dijela postupka javnost bila djelimično isključena, što je obrazloženo u daljem tekstu, obrazlaganje ovog dijela procesnih odluka Sud će započeti sa 31. avgustom 2006. godine – danom kada je pored isključenja javnosti sa (dijela) glavnog pretresa, donesena i odluka o udaljavanju optuženog iz sudnice.

Dana 31. avgusta 2006. godine, prije uvođenja za taj dan planiranih svjedoka, tužilac je podnio usmeni prijedlog da se svjedočenje svjedoka E i J izvede putem tehničkih uređaja za prenos zvuka, dok bi sliku svjedoka vidjeli samo članovi pretresnog vijeća.

Tužilac je svoj prijedlog zasnivao na činjenici da se radi o vrlo osjetljivim svjedocima koji prvi put svjedoče o onome što im se desilo, te kako ni članovi njihove najbliže porodice ne znaju ništa o njihovim stradanjima, a posebno da niko ne zna da su oni pozvani svjedočiti pred Sudom BiH. Tužilac je takođe naveo da je dolazak pred Sud bio neizvjestan sve do posljednjeg momenta, jer se svjedoci nalaze u takvom psihičkom stanju da je svjedočenje za njih izuzetno traumatičan korak, što mogu potvrditi uposlenici Tužilaštva koji su obavili razgovor sa svjedocima, ali i službenici Odsjeka za podršku svjedocima, koji su o stanju ovih svjedoka sačinili i službenu zabilješku. U cilju gore navedenog, tužilac je podsjetio na uznemirenost i potresenost koje je tokom svjedočenja pokazala svjedokinja FWS-74 i to da čak nije mogla reći ni koliko godina je imala 1992. godine. Tužilac je ovakvim prijedlogom nastojao spriječiti da se to isto desi oštećenim stranama, svjedokinjama E i J, koje su jedini svjedoci optužbe u drugoj optužnici protiv Gojka Jankovića.

Branilac optuženog, ali i sam optuženi su se u potpunosti usprotivili ovakvom načinu ispitivanja svjedoka, navodeći kako je jedini razlog njihovog odbijanja da se suoče sa optuženim neistina koju će o njemu reći.

Vijeće je, nastojeći postići kompromisno rješenje, ponudilo mogućnost da svjedoci svjedoče u sudnici iz koje bi javnost bila isključena, a optuženi udaljen u drugu prostoriju gdje bi putem audio uređaja primao zvuk svjedočenja, te bi nakon završetka direktnog ispitivanja imao mogućnost konsultacije sa svojim braniocem kako bi se svjedoci unakrsno ispitali.

Sud je po ovom pitanju donio slijedeću odluku:

Iako je javni pretres suštinska karakteristika prava na pravično suđenje, Sud u skladu sa članom 235. ZKP BiH ima pravo da odluči u svako doba, po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranaka i branioca, saslušavši strane u postupku i branioca, da isključi javnost za cio glavni pretres ili jedan njegov dio „ako je to potrebno radi zaštite osobnog i intimnog života optuženog ili oštećenog ili zaštite interesa ili maloljetnika.“

Svjedoci su bile žene-oštećene koje će svjedočiti o silovanjima odnosno drugim ponižavajućim postupcima čije su žrtve bile. Neke od njih su, u vrijeme izvršenja krivičnih djela bile maloljetne, a neke svjedokinje i danas imaju psihološke i fizičke probleme koji su posljedica zločina koji su počinjeni nad njima. Od tog vremena one pokušavaju da izgrade privatni, porodični i društveni život.

Javno svjedočenje o tako delikatnim i traumatičnim stvarima, čak i uz mjere zaštite identiteta, predstavlja opasnost za osobni i intimni život svjedoka, budući da je postojala stvarna opasnost da se otkrije njihov identitet po sadržaju njihovog svjedočenja kao i svjedočenja o njima, čak i uz korištenje tehničkih uređaja za promjenu glasa i slike tokom svjedočenja.

Uz to, bilo je vrlo vjerovatno da bi svjedoci mogli reći imena osoba koje su bile povezane sa krivičnim djelima silovanja i seksualnog porobljavanja te bi neke od tih osoba mogle biti krivično gonjene. Nadalje, bilo je vjerovatno, a to se pokazalo opravdanim tokom postupka, da će svjedoci spomenuti puna imena drugih žrtava koje su bile zaštićeni svjedoci u ovom predmetu a koje je Sud saslušao pod pseudonimima.

Nakon izjašnjenja stranaka o svim predloženim mogućnostima ispitivanja ova dva svjedoka, Sud je u smislu člana 235. ZKP BiH donio odluku o isključenju javnosti tokom svjedočenja svjedoka E i J, nastojeći prvenstveno zaštititi njihov osobni i intimni život. Javno svjedočenje ovih svjedoka, posebno imajući u vidu vrijeme i mjesto događaja o kojima govore, te općepoznate činjenice o stradanjima u Foči, lako bi dovelo do otkrivanja njihovih identiteta, što bi ne samo za njih nego i njihove porodice bilo pogubno.

Radi dalje zaštite ovih svjedoka, Sud je na osnovu odredbe člana 10. Zakona o zaštiti svjedoka donio odluku da se optuženi za vrijeme ispitivanja ovih svjedoka udalji iz sudnice. Istovremeno, Sud je odlučio da se optuženom, putem uređaja za prenos zvuka omogući praćenje njihovih svjedočenja, kako bi nakon direktnog mogao konsultovati svoga branioca u pogledu unakrsnog ispitivanja.

Ovakvim načinom saslušanja svjedoka u potpunosti je ispoštovano pravo optuženog da ispita svjedoke koji ga terete, a činjenica da je optuženi samo čuo ali ne i vidio svjedoke, dok je njegov branilac imao obje mogućnosti, ni u kom slučaju, smatra Sud, ne umanjuje njegovu mogućnost za pripremu odbrane, odnosno unakrsnog ispitivanja. Ovakvom odlukom Suda nije povrijeđeno pravo predviđeno članom 6. stavom 3. tačkom d) Evropske konvencije.

Kako je to i pomenuto u uvodnom tekstu, Sud je odluku o isključenju javnosti donio već i u ranijoj fazi postupka i to samo u dijelu ispitivanja svjedoka FWS-75, kada je u cilju potvrde identifikacije optuženog od strane ovog svjedoka, u sudnici prezentovan

video zapis nastao krajem 1993.godine u Njemačkoj, a na kojem se jasno vidi svjedok FWS-75. Na ovom zapisu spominje se i ime svjedoka FWS-75. Ne želeći javnim prezentiranjem ovog dokaza ugroziti ovog svjedoka, Sud je na prijedlog tužioca i uz saglasnost odbrane, a u cilju zaštite ličnog i života porodice svjedoka, donio odluku o isključenju javnosti u dijelu ispitivanja svjedoka FWS-75 koji se odnosio na prezentiranje ovog dijela video zapisa. Po završetku prezentacije ovog materijalnog dokaza, suđenje je ponovo otvoreno za javnost.

Isključenje javnosti se, u skladu sa odredbom člana 236. stav 2. ZKP BiH, nije odnosilo na predstavnike OSCE, čija je funkcija da vrše monitoring suđenja kako bi se osiguralo poštovanje međunarodnih standarda iz oblasti ljudskih prava. Isto tako, službene osobe nisu nikad bile isključene ni sa jednog dijela suđenja.

Pri samom kraju dokaznog postupka, odlučujući o prijedlogu Tužilaštva podnesenom na osnovu odredbe člana 261. stava 2. tačke c) ZKP BiH dana 15.januara 2007.godine, koji se odnosio na izvođenje dokaza kojima bi se pobili navodi odbrane, Sud je nakon odluke o prihvatanju predloženih dokaza odlučio i da se predloženi svjedok ZDŽ ispita putem tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka, te je dana 26.januara 2007.godine uspostavljen video link sa Danskom gdje se nalazio svjedok uz postavljenog mu pravnog savjetnika i drugo osoblje nadležnog suda u Danskoj. Sud je donio ovakvu odluku imajući u vidu da se radilo o svjedoku koji nije direktan svjedok optužbe niti radnji optuženog Gojka Jankovića, nego svjedok čijim iskazom se želi pobiti iskaz jednog od svjedoka odbrane. Imajući u vidu okolnosti na koje je ovaj svjedok pozvan da svjedoči, a koje proizlaze iz ovog prijedloga, te činjenicu da ove okolnosti tužilac nije našao odlučujućima za optužbu protiv Gojka Jankovića, pozivanje svjedoka da svjedoči direktno u sudnici bi pored iznimnih troškova dolaska pred Sud predstavljalo dodatno maltretiranje svjedoka. Stoga je Sud smatrao da to nije neophodno i odlučio je da se ispitivanje obavi putem video linka. Odluka je donesena na osnovu odredbe člana 86. stav 6. ZKP BiH a u vezi sa članom 9. Zakona o zaštiti svjedoka.

Međutim, kako se to već na samom početku ispitivanja ovog svjedoka pokazalo potrebnim, Sud je na upit branioca optuženog o isključenju javnosti tokom ispitivanja ovog svjedoka, te odgovora tužioca o istom, dobio prijedlog samog svjedoka i postavljenog mu pravnog savjetnika, da se javnost tokom ovog svjedočenja isključi. Svoj prijedlog obrazložili su činjenicom da svjedok prvi put nakon 14 godina govori o mučenju i silovanju proživljenom u dobi od 17 godina.

Imajući u vidu ovakav prijedlog te slaganja stranaka sa istim, Sud je, na osnovu odredbe člana 235. ZKP BiH a u cilju zaštite ličnog i života porodice svjedoka, donio odluku o isključenju javnosti tokom svjedočenja ZDŽ.

Iz svega navedenog proizilazi da je ocjenu svakog konkretnog prijedloga za isključenje javnosti Sud razmatrao pridržavajući se odredbe člana 6. stav 1. Evropske konvencije kojom se garantuje pravo na pravičnu i javnu raspravu a koje pravo je zagantovano i odredbom člana 234. ZKP BiH. Navedene odluke o potpunom ili djelimičnom isključenju javnosti tokom svjedočenja određenih, gorenavedenih svjedoka, Sud je donosio cijeneći izuzetke od pravila javnosti glavnog pretresa, propisane članom 235. do 237. ZKP BiH. Razlozi kojima se Sud rukovodio su jasni i već obrazloženi ali je neophodno istaći da su skoro svi svjedoci optužbe, a posebno

oni sa zaštićenim identitetom, direktne žrtve raznih vrsta torture, kao i da su svi, osim navednih E, J i ZDŽ svjedočili na javnoj raspravi. Jedini vid zaštite od javnosti bio je paravan. Međutim, pokazalo se da je neophodno zaštititi svjedoka ZDŽ od iznošenja njene priče o silovanju u javnost. Priče koja nije bila ispričana 14 godina. Neophodno je bilo i ne dozvoliti da se ponovi svjedočenje poput onog što je dao svjedok FWS - 74, te je Sud odlučio o udaljavanju optuženog iz sudnice i isključio javnost tokom svjedočenja svjedoka E i J. Nadalje, čemu bi zapravo služila dodijeljena zaštita identiteta svjedoka FWS-75 da Sud nije odlučio isključiti javnost tokom prezentovanja video snimka na kojem se pojavljuje lik i ime ovog svjedoka. Sud je odlučio stati u zaštitu ličnog i porodičnog života ovih svjedoka, nastojeći bar na ovaj način umanjiti traumu koja će ih sigurno pratiti do kraja života. Sud je pri tom uvijek imao na umu pravo optuženog da mu se sudi na javnoj sjednici a donošenjem navedenih odluka, po mišljenju Suda, ovo pravo optuženog nije povrijeđeno.

e) Odbijanje prijedloga odbrane za slobodan prolaz svjedoka odbrane

Dana 16. oktobra 2006. godine, branilac optuženog je podnio prijedlog za slobodan prolaz svjedoka odbrane. Branilac je zahtijevao da Sud garantuje da 17 svjedoka, koji su prema navodima branioca bili pripadnici iste jedinice kao i optuženi, neće biti ni od kojeg organa Bosne i Hercegovine zatvarani, pritvarani, zadržavani niti na bilo koji način ograničavani u slobodnom kretanju, bez obzira da li je protiv njih neki postupak u toku, ili bi se ograničavanje desilo u vezi s postupcima ili ranijim osudama, kao i da taj imunitet traje 15 dana prije njihovog pojavljivanja pred Sudom i 15 dana poslije njihovog svjedočenja.

Branilac je svom podnesku naveo da je ovaj prijedlog u skladu sa praksom MKSJ i da je utemeljen na obavezi Suda da osigura pravično suđenje i poštovanje prava optuženog na odbranu. Branilac je naveo i da je ovaj prijedlog u skladu sa odredbom o osiguranju jednakosti u postupanju predviđen u članu 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije. Branilac ističe da navedeni svjedoci mogu „sebe izložiti krivičnom gonjenju i da zbog te opasnosti izbjegavaju dolazak na Sud.“

Tužilac je u svom odgovoru naveo da ne može dati neku savršenu garanciju ali da, koliko mu je poznato, protiv navedenih svjedoka nije raspisana potjernica iako to ne može reći za niže sudove.

Sud je, po saslušanju stranaka, odlučio odbiti ovaj zahtjev. Član 84. stav 1. ZKP BiH glasi „Svjedok ima pravo da ne odgovara na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju.“ Imunitet od krivičnog gonjenja daje tužilac (stav 3.) a svjedok će odgovoriti na ta pitanja ako je dobio imunitet (stav 2.).

Kako proizilazi iz člana 84. stav 3. ZKP BiH, imunitet od krivičnog gonjenja jeste dio dogovora između svjedoka i Tužilaštva, koja odredba *de jure* isključuje Sud iz odlučivanja o pitanjima imuniteta koje traži branilac. Stoga Sud smatra da ova odredba, osim u slučajevima kada svjedok ne govori potpunu istinu na Sudu nakon što je dao zakletvu ili izjavu, u kontekstu odgovora tužioca, pruža dovoljno garancija za svjedoke da se pojave na Sudu bez straha da će biti krivično gonjeni.

Nadalje, iako se branilac poziva na praksu MKSJ, činjenica da je MKSJ međunarodni sud čiji se nalozi i odluke trebaju tumačiti u odnosu na domaće propise, govori

dovoljno u prilog nepostojanja odredbe koja bi u domaćem zakonodavstvu predstavljala paralelu odredbi Pravila 54. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ-a kojim je propisano da „na zahtjev bilo koje strane ili proprio motu, sudija ili pretresno vijeće mogu izdavati naloge, sudske pozive, naloge za hapšenje i dovođenje i druge naloge koji su potrebni za vršenje istrage ili pripremu i vođenje suđenja”. Sva prava i obaveze kojima podliježu svjedoci u postupku pred Sudom BiH propisani su odredbama člana 81. do 91. ZKP BiH, uključujući pri tom i pravo neodgovaranja na inkriminirajuća pitanja ali i mogućnost prisilnog dovođenja ili plaćanja novčane kazne, ukoliko se svjedok ne odazove pozivu ili svoj izostanak ne opravda.

I na kraju, iako mjere koje je branilac predložio Sud ne može odrediti prema ZKP BiH, obaveza poštivanja i primjene Evropske konvencije u potpunosti pruža garanciju optuženom da će njegovi svjedoci imati jednak tretman kao i svjedoci optužbe. Obaveza je to propisana članom 6. stavom 3. tačkom d) Evropske konvencije: “*Svako ko je optužen za krivično djelo ima slijedeća minimalna prava: ... da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odbrane odobri pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe.*”.

f) Neprihvatanje pojedinih dokaza optužbe

Iako je Sud u uvodnom dijelu obrazloženja ove presude naveo sve dokaze koji su prezentirani tokom glavnog pretresa, nisu svi i prihvaćeni kao dokazi. O njihovoj neprihvatljivosti odnosno razlozima zbog kojih su bili neprihvatljivi raspravljano je tokom glavnog pretresa, te je odlučeno da se kao dokazi neće prihvatiti: audio kasetu intervjua Gordane Igrić sa optuženim Gojkom Jankovićem, transkripti svjedočenja svjedoka FWS-105 pred MKSJ u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih od 13. juna 2000. godine; transkript svjedočenja svjedoka FWS-186 pred MKSJ u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih od 4. maja 2000. godine i transkript svjedočenja svjedoka AS u predmetu protiv Dragoljuba Kunarca i drugih od 19. aprila 2000. godine te video zapis razgovora sa Jankom Janjićem (zvani „Tuta“).

O razlozima neprihvatanja pojedinih dokaza pribavljenih od MKSJ, Sud se izjasnio pod tačkom e) procesnih odluka, te će se na ovom mjestu osvrnuti samo na audio snimak – kasetu sa razgovorom svjedokinje Gordane Igrić sa optuženim Gojkom Jankovićem i video snimak razgovora sa Jankom Janjićem.

Navedena kasetu, mimo znanja optuženog i njegovog branioca, prezentirana je kao dokaz optužbe. Svjedokinja Gordana Igrić, tada prisutna u sudnici, sa Gojkom Jankovićem je vodila intervju, koji je snimljen na traku. Odbrana je izrazila oštro protivljenje preslušavanju ove kasete, odnosno razgovora koji je kako navodi odbrana, vođen bez ikakvog upozorenja tada slobodnom građaninu Gojku Jankoviću da se ista može upotrijebiti u nekom krivičnom postupku protiv njega. Nakon što je saslušao odbranu, tužilac je *de facto* odustao od ovog dokaza.

Sud je ipak dozvolio kratko preslušavanje kasete kako bi svjedokinja potvrdila da je glas koji se čuje na kaseti njen.

Razmatrajući prigovor odbrane, Sud je, na osnovu odredbe člana 263. stava 2. ZKP BiH, odlučio odbiti uvođenje ovog dokaza. Ocjenu autentičnosti i valjanosti članka iz magazina NIN – autorice Gordane Igrić, Sud će vršiti u kontekstu ocjene svih

izvedenih dokaza, a posebno u odnosu na svjedočenje same autorice, Gordane Igrić, dato pred ovim Sudom dana 18.jula 2006.godine.

Sud je takođe odbio da prihvati video snimak razgovora sa Jankom Janjićem zvanim „Tuta“. Odbrana je, sasvim opravdano, ukazala na irelevantnost ličnog stava i mišljenja ove osobe o zbivanjima u Foči tokom inkriminisanog perioda, a posebno o ličnosti optuženog Gojka Jankovića.

Ispitani svjedoci i materijalni dokazi koji su izvedeni direktno u toku postupka pred ovim Sudom govorili su o inkriminisanom periodu, ličnosti i krivičnom djelu optuženog Gojka Jankovića te se prihvatanje ovog video snimka nije pokazalo neophodnim. Uz to, Janko Janjić je preminuo te zato nije mogao biti ispitan o navodima iz tog intervjua.

5. Primjenjivi zakon

U pogledu pitanja primjenjivog materijalnog zakona, odbrana je uložila prigovor na primjenu KZ BiH, ističući da bi trebalo primijenti KZ SFRJ koji je bio na snazi u vrijeme relevantnih događaja. Prema riječima odbrane, primjena bilo kog drugog zakona osim KZ SFRJ predstavlja kršenje načela zakonitosti. Odbrana se pozvala na član 7. stav 1. Evropske konvencije i član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, odnosno da se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom te da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Nadalje, član 4. KZ BiH propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenice se zakon koji je blaži za učinioca.

Načelo zakonitosti propisano je takođe i članom 7. stav 1. Evropske konvencije. Evropska konvencija ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH prema članu 2. stav 2. Ustava BiH. Ova odredba Evropske konvencije sadrži generalno načelo kojim se zabranjuje teža kazna od one koja je bila primjenjiva u momentu kad je kazneno djelo počinjeno, ali se ne propisuje primjena najblažeg zakona.

Član 4a) KZ BiH propisuje da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo „*krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava.*“

Isto tako, i član 7. stav 2. Evropske konvencije daje isti izuzetak uz uslov da stav 1. istoga člana „*ne utiče na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.*“

(vidi takođe član 15. stav 1. i 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji sadrži slične odredbe. Država Bosna i Hercegovina, kao jedna od država nasljednica Jugoslavije, ratifikovala je ovaj Pakt.)

Ovim se utvrđuje mogućnost odstupanja, pod propisanim uslovima, od načela utvrđenih u članu 3. i 4. KZ BiH (te članu 7. stav 1. Evropske konvencije) a time i odstupanja od primjene krivičnog zakona primjenjivog u vrijeme počinjenja, i primjene blažeg zakona u postupcima koji se vode za djela koja predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu.

Razmatrajući prigovor odbrane, konstatovano je da se u KZ SFRJ, koji je primjenjivan u vrijeme koje se odnosi na ovaj predmet, niti jedna odredba nije eksplicitno odnosila na zločine protiv čovječnosti kao što to predviđa član 172. KZ BiH. Međutim, uzimajući u obzir druge odredbe važećeg materijalnog zakona kao i opće principe međunarodnog prava, ovaj prigovor odbrane nije mogao biti prihvaćen kao osnovan.

Sud ističe da krivična djela za koja je optuženi proglašen krivim predstavljaju krivična djela prema međunarodnom običajnom pravu te stoga spadaju pod „*opća načela međunarodnog prava*” kako je to utvrđeno članom 4a) Zakona o izmjenama i dopunama KZ BiH i „*opće principe prava priznatih od strane zajednice naroda*” kakve utvrđuje član 7. stav 2. Evropske konvencije, pa se u ovom predmetu, na osnovu ovih odredaba, može primijeniti KZ BiH.

Status koji zločini protiv čovječnosti imaju u međunarodnom običajnom pravu kao i pripisivanje individualne krivične odgovornosti u periodu na koji se optužnica odnosi sadržani su između ostalog i u Izvještaju generalnog sekretara Ujedinjenih nacija u skladu sa stavom 2. Rezolucije 808 Vijeća sigurnosti od 3. maja 1993. godine, Međunarodna pravna komisija, Komentarima na nacrt Zakonika o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996. godina) te sudskoj praksi MKSJ i MKSR. Ove institucije su utvrdile da kažnjivost zločina protiv čovječnosti ili *jus cogens* predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava (Međunarodna pravna komisija, Komentar na nacrt članova o odgovornosti države za međunarodno protupravne radnje (2001. godina, član 26.). Stoga se čini nespornim da su 1992. godine zločini protiv čovječnosti bili dio međunarodnog običajnog prava.

Nadalje, činjenica da se krivičnopravne radnje nabrojane u članu 172. KZ BiH mogu pronaći i u zakonu koji je bio na snazi u relevantom vremenskom periodu - u vrijeme izvršenja djela, i to u članovima 134., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147., 154., 155. i 186. KZ SFRJ, odnosno da su ta krivična djela bila kažnjiva i po tada važećem krivičnom zakonu, takođe dodatno doprinosi zaključku Suda u vezi sa načelom zakonitosti.

I na kraju, primjena KZ BiH je dodatno opravdana činjenicom da je izrečena kazna u svakom slučaju blaža od smrtne kazne koja je bila na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela, čime se zadovoljava načelo vezano za vremensko važenje krivičnog zakona, tj. primjena blažeg zakona za učinitelja.

Gore navedeno je u skladu sa stavom zauzetim u presudi Odjela I Apelacionog odjeljenja Suda BiH u presudi izrečenoj protiv Abduladhima Maktoufa, broj KPŽ 32/05 od 4. aprila 2006. godine, te presudi protiv Dragoja Paunovića broj KPŽ 05/16 od 27. oktobra 2006. godine.

6. Nalazi Suda

a. Opšta razmatranja u vezi sa ocjenom dokaza

Sud je u ovom predmetu cijenio dokaze u skladu sa primjenjivim procesnom zakonom, odnosno Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine. Sud je prema optuženom primijenio pretpostavku nevinosti iz člana 3. ZKP BiH, koja otjelovljuje opšti princip prava prema kojem Tužilaštvo snosi teret utvrđivanja krivice optuženog, a Tužilaštvo to mora uraditi izvan razumne sumnje.

Procjenjujući iskaze svjedoka koji su svjedočili pred Sudom, Sud je u najvećoj mogućoj mjeri razmotrio njihovo držanje, ponašanje i karakter. U odnosu na sve svjedoke, Sud je takođe razmotrio vjerovatnoću, dosljednost i druge dokaze i okolnosti u vezi sa ovim predmetom. Nadalje, Sud je sve vrijeme bio svjestan toga da kredibilitet svjedoka zavisi od njihovog poznavanja činjenica o kojima su davali iskaz, njihovog ličnog integriteta, vjerodostojnosti i činjenice da su dužni da govore istinu u skladu sa položenom zakletvom.

Nije dovoljno da iskaz svjedoka bude dat iskreno. Pravo pitanje u vezi sa provjerom iskaza ne odnosi se samo na to da li je on dat iskreno, nego i na to da li je pouzdan. Sudsko vijeće je sve vrijeme bilo svjesno da iskaz o činjenicama koje su se desile nekada i godinama (mnogo godina) prije davanja iskaza, uključuju svojevrsne nesigurnosti zbog varljivosti ljudske percepcije i pamćenja traumatičnih događaja.

Što se tiče dokaza iz druge ruke, Sud naglašava da je u postupanju i sudskoj praksi ovog Suda dobro utvrđeno da su dokazi iz druge ruke prihvatljivi. Pored toga, prema članu 15. ZKP BiH, Sud ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze. Sud je smatrao da je potrebno da sud bude uvjeren da su takvi dokazi pouzdani u smislu da su dati dobrovoljno, da su istiniti i vjerodostojni. Nadalje, dokazna vrijednost izjave iz druge ruke će zavistiti od konteksta i karaktera dokaza o kojem se radi odnosno od toga da li je taj dokaz potkrijepljen drugim dokazima.

Sud je smatrao da su indirektni dokazi oni koji se odnose na okolnosti u vezi sa događajem ili krivičnim djelom iz kojih se u razumnoj mjeri može izvesti zaključak o činjenici koja je u pitanju. Pošto je, kako izgleda, zločin počinjen u vrijeme kada mnogi svjedoci nisu bili prisutni na samom mjestu zločina, i kako je vjerovatnoća za utvrđivanje predmeta optužbe direktnim i potvrdnim svjedočenjem očevidaca ili nepobitnim dokumentima problematična ili ne postoji, indirektni dokazi mogu postati ključni faktor ne samo za Tužilaštvo nego i za optuženog. Pojedinačne stavke takvih dokaza mogu, same po sebi, biti nedovoljne za utvrđivanje činjenice ali, kada se uzmu zajedno, njihov kolektivni i kumulativni efekat može nekada biti odlučujući i pomoći da se stvari razjasne.

U ovom predmetu su materijalni dokazi bili obimni i posebno važni. Tokom suđenja je u dokaze uvedeno nekoliko dokumenata koje je odbrana pobijala. Sud je izvršio uvid u svaki dokument na koji je odbrana imala prigovor, kako bi odlučio o njihovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti.

Odbrana je smatrala da su neki od dokumenata „za koje ne postoji dokaz o autorstvu ili vjerodostojnosti“ nepouzdati, i da ne mogu imati nikakvu težinu. Odbrana posebno osporava prihvatljivost izjave svjedoka FWS-186 od 9. maja 1998.godine

koju je podnijelo Tužilaštvo, a koja ne sadrži potpis pa je tako lišena elementa potrebnog za potvrdu vjerodostojnosti.

Činjenica da dokument nije potpisan odnosno da na njemu nema pečata ne mora da znači da taj dokument nije vjerodostojan. Sud nije *a priori* smatrao da nepotpisani ili dokumenti bez pečata nemaju vjerodostojnost. Imajući sve vrijeme na umu princip prema kojem Tužilaštvo snosi teret dokazivanja vjerodostojnosti, Sud je izvršio uvid u sve predočene dokumente, jedan po jedan, i smatra da je Tužilaštvo dokazalo njihovu vjerodostojnost izvan razumne sumnje. Da bi ocijenio vjerodostojnost dokumenata, Sud ih je razmotrio u svjetlu dokaza kao što su drugi materijalni dokazi i iskazi svjedoka. Pored toga, čak i kada je Sud konstatovao vjerodostojnost određenog dokumenta, on nije automatski prihvatao da u njemu sadržane izjave predstavljaju tačan prikaz činjenica. Sud je uistinu cijenio te izjave u svjetlu svih dokaza koje je imao pred sobom.

b. Opšta obilježja zločina protiv čovječnosti i znanje optuženog o napadu

Optuženi se tereti za krivično djelo *zločin protiv čovječnosti* iz člana 172. stav 1, tačke a), c), d), e), f) and g) KZ BiH.

Da bi krivično djelo bilo okvalifikovano kao zločin protiv čovječnosti, zakon nalaže da, pored posebnih obilježja individualne radnje, Tužilaštvo treba da dokaže sva opšta obilježja zločina protiv čovječnosti, odnosno:

1. *Da je postojao široki ili sistematični napad usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva;*
2. *Da je optuženi znao za postojanje takvog napada;*
3. *Da su radnje optuženog bile dio napada i da je on znao da njegove radnje predstavljaju dio napada.*

Iz ranije navedenog u obrazloženju Odluke o prihvatanju utvrđenih činjenica od 4. avgusta 2006.godine, a što je potkrijepljeno iskazima nekoliko svjedoka koji su saslušani u toku dokaznog postupka, slijedi da je Sud nesporno zaključio i da smatra utvrđenom činjenicu da je u vrijeme relevantno za optužnicu na teritoriji opštine Foča došlo do širokog ili sistematičnog napada od strane Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, pripadnika policije i paravojnih formacija usmjerenog protiv nesrpskog civilnog stanovništva, pri čemu takav napad, u kontekstu zločina protiv čovječnosti, prema međunarodnom običajnom pravu, nije bio ograničen samo na postojanje “oružanog sukoba”.

Što se tiče ostalih neophodnih obilježja zločina protiv čovječnosti, cijeneći sve podnesene dokaze pojedinačno i u njihovoj uzajamnoj povezanosti, Sud je utvrdio izvan svake razumne sumnje da je u inkriminisanom periodu optuženi boravio na području opštine Foča, da je on bio komandir jedinice koja je pripadala fočanskoj Taktičkoj brigadi Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine i da je u tom svojstvu prisustvovao sastancima Kriznog štaba, kako slijedi iz iskaza Ljubomira Dostića koji je bio svjedok odbrane. Može se zaključiti da je on bio u potpunosti upoznat sa postojanjem širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv nesrpskog civilnog stanovništva i da su njegove radnje bile dijelom tog napada, pa su time ostvarena sva bitna obilježja zločina protiv čovječnosti.

c. Optužbe koje se stavljaju na teret optuženom

1. **U odnosu na tačku 1.** osuđujućeg dijela Presude (Tačka 1. izmijenjene optužnice), optuženi je proglašen krivim jer je dana 14. aprila 1992. godine komandovao grupom vojnika koja je napala zaselak Brežine/Zubovići u kojem su živjeli civili muslimanske nacionalnosti, naredivši grupi kojom je komandovao nezakonito hapšenje i odvođenje Enesa Hrnjičića, Halida Konje, Halima Konje, Enesa Uzunovića, Esada Mezbura, Osmana Ramića, Osmana Dedovića i Hase Glušca, koji su potom od strane drugih vojnika prisilno odvedeni u zatočeništvo u Brod, gdje su ispitivani i pretučeni, a potom sprovedeni u logor KPD u Foči.

Dakle, kao dio sistematičnog ili širokog napada na bošnjačke civile sa čime je bio upoznat, on je izvršio prisilno preseljenje i zatvaranje stanovništva, kršeći osnovna pravila međunarodnog prava i time počinivši krivično djelo zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke d) i e) a u vezi sa članom 29. KZ BiH.

Nesporna je činjenica da je napad bio izvršen na selo Brežine ili Zubovići, kako ga nazivaju svjedoci, i da je posljedica tog napada bilo odvođenje muškaraca u zarobljeništvo. Sud je došao do nespornog zaključka u pogledu i jednog i drugog, na osnovu izjava svjedoka i odbrane i Tužilaštva.

Nakon ocjene izjava svjedoka Tužilaštva Enesa Hrnjičića, Feride Glušac i svjedoka B, uključujući i svjedoke odbrane, posebno Dragana Papricu, Radmila Tomovića, Zorana Pavlovića i Milenka Papricu, svi navodno vojnici optuženog, Sud je zaključio da nema sumnje da je upravo optuženi komandovao grupom vojnika koja je napala zaselak Brežine/Zubovići u kojem su živjeli civili muslimanske nacionalnosti, što je rezultiralo hapšenjem Enesa Hrnjičića, Halida Konje, Enesa Uzunovića, Esada Mezbura, Osmana Ramića, Osmana Dedovića i Hase Glušca. Ti zarobljenici su potom, od strane drugih vojnika, prisilno odvedeni u zatočeništvo u Brod, gdje su ispitivani i pretučeni, a potom sprovedeni u logor KPD u Foči.

Svjedok Enes Hrnjičić i svjedokinja B su izjavili da su se u momentu napada nalazili u kući Asima Nezburu. Oba svjedoka su opisala kako su se ljudi, uključujući starija lica, žene i djecu, krili u podrumima kuća kada su čuli pucnjavu, i kako su kasnije istjerani napolje. Ferida Glušac je bila u kući Osmana Ramića. Ove dvije kuće su bile udaljene oko 50 metara, a bijele zastave su bile vidljivo istaknute na obje kuće.

Svjedokinja B je bila sigurna u identitet optuženog. Naglasila je da ga je poznavala od 1979. ili 1980. godine; pored toga, ona je radila sa njegovom suprugom u istoj organizaciji, zbog čega je optuženog viđala kada je posjećivao svoju suprugu. Ona je znala da se optuženi bavi ugostiteljstvom, i naglasila je da oni žive u maloj sredini gdje ljudi generalno poznaju jedni druge.

Prisustvo optuženog i njegovo učestvovanje u napadu na Brežine dana 14. aprila 1992. godine očigledno proizilazi iz jasnog sjećanja svjedokinje B da je ona, u grupi vojnika koji su učestvovali u napadu, prepoznala jedino optuženog. Zato je izjavila da je netremice gledala u njega, nadajući se da će je prepoznati kako bi ona i njen suprug uživali neku vrstu povoljnijeg tretmana.

Svjedokinja B dalje navodi da je naredba optuženog bila da *“žene treba odvesti u garažu, a muškarce prema Brodu putem iza kuće”*. To potvrđuje da optuženi zaista jeste komandovao ovom grupom vojnika, kako je navedeno i u sljedećoj izjavi: *“Ja*

sam laik što se tiče vojske. Ali svugdje se zna ko je glavni. I u kući postoji domaćin, a ne grupa vojnika. Kad kaže: „Ti to, ti to, ti tamo“. Mislim, ja ga smatram komandantom u tom momentu. Ako griješim, jer kad neko izdaje naređenje, kad kaže svom vojniku: „Vodi tu grupu tamo“, tu Vam onda mora biti komandant“.

Svjedokinja Ferida Glušac se jasno sjećala kako je prišla optuženom i pitala ga: *“Gdje vodite mog Hasana”?* On je odgovorio da Hasana vode na ispitivanje i da će biti vraćen u roku od dva sata, što se nije desilo. S obzirom da su zajedno radili u pilani u Brodu, ova svjedokinja je sigurna u identitet optuženog. Sjetila se da je nosio uniformu JNA, rekavši: *“nosio je uniformu u koju smo se svi kleli!”* Ferida Glušac je takođe imala utisak da je optuženi komandir, odgovoran za sve što se dešavalo u inkriminisano vrijeme. Izjavila je: *“Svi koji su dolazili pitali su:”Komandante kuda dalje”! i on je jednoj grupi naredio da ide prema Tabacima, koji su od Brežina udaljeni oko 1,5 kilometar.”* Ona je sigurna da je optuženi naredio da zarobljeni muškarci budu odvedeni - odgovarajući na pitanje jednog od vojnika: *“Komandante, šta ćemo sad”!?*, čula je da je optuženi izdao dalja uputstva, nakon čega su gore navedeni muškarci odvedeni.

Svjedok Enes Hrnjičić je takođe svjedočio o optuženom Gojku Jankoviću, kao o licu koje je komandovalo ovom grupom vojnika. On je identifikovao optuženog u sudnici kao lice koje je vodilo napad. U vrijeme napada svjedok nije znao ime optuženog, ali ga je poznavao iz viđenja. U pogledu ostalih ličnih detalja, svjedok je znao da optuženi živi u Trnovači, da ima lokal i kuću u Crnoj Gori. Svjedok je poznavao i brata optuženog. Saznao je ime ovog komandira od ljudi sa kojima je odveden prema Brodu i sa kojima je proveo dosta vremena u zarobljeništvu. Svjedokova sestra, koja je bila s njima u Brežinama na dan napada, kasnije mu je više ispričala o optuženom. Svjedok je čuo da vojnici oslovljavaju optuženog sa *“komandire”*, pa je i on upotrijebio istu riječ da mu se obrati kada je optuženom objašnjavao da punjač za bežični telefon nije radio stanica. Svjedokinja B je potvrdila činjenicu da je ovaj razgovor vođen, jer se jasno sjetila da je Enes Hrnjičić razgovarao sa optuženim Gojkom Jankovićem. Pored toga, kada je naređeno da se muškarci odvoje od žena i djece i odvedu prema Brodu, svjedokinja je upravo s optuženim razgovarala i tražila da barem jednog muškarca ostave sa ženama i djecom. Optuženi jeste dozvolio jednom licu, po imenu Čamil, da ostane i to je bio posljednji put kada je svjedokinja vidjela optuženog.

Izjava svjedoka Enesa Hrnjičića, koji je bio među zarobljenim muškarcima, potvrđuje da su, nakon što su bili odvojeni od žena i djece, on, Halid Konjo, Halim Konjo, Enes Uzunović, Esad Mezbur, Osman Ramić, Osman Dedović, Hazo Glušac i drugi, povedeni prema Brodu. Isto slijedi iz izjava svjedokinje B i svjedokinje Feride Glušac koje su vidjele kako odvođe te muškarce, uključujući i njihove muževe. Iako Hrnjičić nije znao nikoga od drugih zarobljenih muškaraca u vrijeme kada su odvedeni, jer on nije bio mještanin Brežina, saznao je njihova imena narednih dana. Nakon što su odvedeni na osnovu naredbi optuženog, muškarci su stigli na put gdje su se pridružili drugim grupama zarobljenika koje su sprovodili vojnici u plavim uniformama. Kako je svjedok naveo, ti ljudi su bili civili iz drugih mjesta, koje je uhapsila druga grupa. Ovo svjedočenje potvrđuje da napad na Brežine nije bio izolovani događaj nego dio veće operacije.

Kasnije je ova veća grupa od približno četrdeset do pedeset ljudi, kako navodi svjedok Hrnjičić, odvedena u Brod gdje su zatvoreni u sportsku dvoranu. Tu su ostali tri noći tokom kojih su neki od njih pojedinačno izvođeni. Svjedok je naveo da su se neki vratili, a neki ne. Zatvorenici su iz Broda odvedeni u Solanu, u stambenom naselju Aladža u Foči, gdje su ostali oko 2 sata. Na kraju su prebačeni u KPD Foča u kojem je svjedok Hrnjičić ostao do 18. avgusta 1994. godine. Tokom tog perioda bio je podvrgavan mnogim mučenjima, pored toga što je prisustvovao mučenju i ubijanju mnogih drugih zatvorenika.

Svjedokinja B je svjedočila da je, dok je tražila svog supruga, indirektno saznala za sudbinu mnogih muškaraca koji su odvedeni: između ostalog, da su bili zatvoreni u KPD Foča.

Kada je otišla u posjetu svom suprugu, dana 27. aprila 1992. godine, rekao joj je da je u Brodu imao neke probleme, ali nije ništa spomenuo u vezi sa boravkom u KPD, osim da mu je hladno i da je gladan. Međutim, kada ga je posjetila 15. maja, našla je supruga u tako lošem stanju da nije mogla shvatiti kako se čovjek može toliko promijeniti za tih dvadeset dana. Svjedokinja Ferida Glušac, čiji je suprug Haso Glušac proveo pet mjeseci u logoru, takođe je govorila o sudbini odvedenih muškaraca.

Izjave svjedoka odbrane, od kojih svi tvrde da su bili saborci optuženog, pomogle su Sudu da donese zaključke u vezi sa napadom na Brežine.

Izjavama tih svjedoka, odbrana je osporavala tvrdnje iz optužnice i nastojala da uvjeri Sud da napad nije izvršila jedinica kojoj su ovi vojnici pripadali, nego neki „gardisti“. Pored toga, jedinica kojoj su pripadali svjedoci nije bila pod komandom optuženog, nego lica po imenu Radmilo Babić, a optuženi je bio samo običan vojnik. Sud je smatrao da ove izjave nisu ni vjerodostojne ni logične, te da nemaju nikakvu dokaznu vrijednost.

Svi svjedoci: Dragan Paprica, Radmilo Tomović, Zoran Pavlović, Milenko Paprica, kao i drugi koji će biti spomenuti u nastavku, tvrdili su da su bili pripadnici „dobrovoljačke“ jedinice formirane početkom aprila 1992. godine. U izvjesnom smislu su pojedinosti iz izjava ovih svjedoka potpuno usklađene. Ipak, one su nelogične i neuvjerljive: s druge strane, svi svjedoci su bili u stanju da se sjete sličnih, nevažnih detalja dok, istovremeno, uopšte nisu mogli da se sjete bilo kojih akcija koje je vodila njihova jedinica. Čak tvrde da uopšte nisu išli u akcije nego da su uglavnom boravili u repetitoru.

Sud je čak imao ozbiljne sumnje u pogledu toga da li su svi gore navedeni svjedoci služili vojsku jer nekoliko svjedoka to nije moglo potkrijepiti podnošenjem na uvid bilo kakve vojne dokumentacije, kao što su vojne knjižice. Do toga nije došlo uprkos tome što je Sud izričito zahtijevao takve dokaze od odbrane prije nego što su ovi svjedoci bili pozvani.

Ovi svjedoci su izjavili da se, nakon što je na radiju objavljeno da je u Bosni izbio rat, skupilo oko trideset dobrovoljaca koji su željeli da brane svoju regiju, odnosno Foču. Okupili su se u odmaralištu „Maglić“, odakle su krenuli u Podgoricu, u kasarnu bivše JNA gdje su dobili uniformu i oružje. S obzirom da je ova grupa dobrovoljaca trebalo da ima nekoga ko će biti glavni, oni koji su ih primili u kasarni su pitali da li ima neko

s nekim vojnim činom. Prijavio se jedino Radmilo Babić jer je, prema navodu svjedoka, on radio "kod vojske". Čim su se organizovali, krenuli su prema Foči, gdje su prvo bili smješteni u Brodu na Drini. Svi svjedoci su se složili da je Radmilo Babić komandovao njihovom jedinicom dok se bivša JNA nije povukla iz BiH, što se desilo 15. ili 18. maja 1992. godine.

Ovi svjedoci su, kako i sami tvrde, iz Foče, rođeni su tu i veliki dio života su proveli u toj regiji. U Crnu Goru su odlazili samo da nađu posao. Takođe su se složili da se poznaju jer je Foča mala sredina u kojoj ljudi generalno znaju jedni druge, ako ne po imenu, onda iz viđenja ili preko porodičnih veza. Imajući na umu te činjenice, ostaje nejasno zašto niko od ovih svjedoka nije mogao da pruži više pojedinosti o Radmilu Babiću, a posebno o tome gdje on sada živi. To uprkos tvrdnji da je on bio lice koje je, u tim vanrednim vremenima za sve njih, komandovalo njihovom jedinicom. Takođe ostaje nejasno zašto niko od ovih svjedoka nije mogao da da fizički opis svog vođe. Jedini svjedok koji je pokušao da opiše ovog navodnog komandira govorio je o niskom čovjeku u uniformi. Ovi svjedoci nisu mogli da pruže bilo koje druge identifikacijske podatke o svom komandiru, a uz to je jedan svjedok naveo da je on porijeklom od Broda i da je sada vjerovatno u Crnoj Gori i da ponovo radi "kod vojske". Svjedoci odbrane čak nisu znali tačno ime svoje jedinice niti kome je odgovorna, ali su ipak istrajali u tome da je bila pod komandom Radmila Babića i stalno su sebe nazivali pripadnicima "izviđačke jedinice", "specijalne jedinice", "dobrovoljačke jedinice". Takođe su izjavili da je jedinica koja je izvršila napad mogla biti četa ili vod ili neka druga vrsta formacije.

U odnosu na optuženog, svjedoci izričito tvrde da on nije imao nikakav čin, istovremeno navodeći da oni koji jesu imali čino ve nisu morali da ih obavezno ističu na uniformi. Svjedok Ljubomir Dostić je takođe uporno tvrdio da optuženi nije imao čin. Dostić je bio komandant IV bataljona u inkriminisano vrijeme. Odgovarajući na pitanje člana Vijeća, ovaj svjedok je naveo da su mnogim jedinicama komandovala lica koja nisu imala čino ve, odnosno, to su bili obični vojnici. Naravno da im je, kao takvima, bilo dozvoljeno da prisustvuju sastancima komande, što su oni i činili.

Sud je cijenio sve ove izjave u kontekstu relevantnih zbivanja i drugih potkrepljujućih i suprostavljenih dokaza, i došao do nesumnjivog zaključka da optuženi jeste komandovao, *barem de facto*, jedinicom koja je napala Brežine/Zuboviće. Svjedoci Tužilaštva su dali uvjerljive i potkrepljujuće iskaze da je optuženi bio tamo, izdavao naređenja i da je slušan. Sud smatra neutemeljenim i nelogičnim uvjeravanja svjedoka odbrane da njihova jedinica nije izvršila napad na Brežine, nego da su to uradili "neki gardisti". Preciznije rečeno, svjedoci navode da su išli u Brežine dva dana zaredom, kako bi pregovarali o preuzimanju oružja. Prvog dana su se odmah vratili jer je selo bilo prazno. Sljedećeg dana su krenuli u Brežine koje su ponovo bile prazne. Uprkos tome, rekli su da su, dok su se spuštali prema cesti, vidjeli kako "gardisti" odvođe petnaestak žitelja Brežina.

Sud nije uvjeren da je izvjesni Radmilo Babić bio komandir te jedinice. Da je optuženi komandovao jedinicom potvrđuje pismo Sektora opšte uprave opštine Foča, br. 04-835/4 od 22. januara 2007. godine, iz kojeg slijedi da je Gojko Janković barem od 9. aprila 1992. godine bio vođa Jedinice 8078/2. To uvjerenje je javni dokument i pretpostavlja se da je kao takav tačan, a Sud konstatuje da ga odbrana nije pobila. Kada se posmatra skupa sa uvjerljivim i vjerodostojnim iskazima svjedoka kojima se

optuženi opisuje kao lice koje je izdavalo naređenja, Sud je uvjeren izvan svake razumne sumnje da je optuženi komandovao grupom vojnika uključenih u događaje opisane u ovoj tački optužnice. U svakom slučaju, čak i ako je gospodin Babić bio nominalni komandir te jedinice, to nije od ključne važnosti jer je jasno iz izvedenih dokaza da je optuženi imao stvarnu komandu u Brežinama 14. aprila 1992. godine.

Hapšenje i odvođenje osam muškaraca iz Brežina su izvršili vojnici koji su izvršavali naređenja optuženog. Tim radnjama je optuženi dao odlučujući doprinos kao saučinitelj iz člana 29. KZ BiH, u zajedničkom izvršenju krivičnih djela prisilnog premještanja stanovništva i zatvaranja prema članu 172., stav 1., tačke d) i e) KZ BiH.

U vezi sa krivičnim djelom zatvaranja ili drugog lišavanja fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, Sud konstatuje na osnovu izvedenih dokaza da je lišavanje osam muškaraca fizičke slobode bilo samovoljno i bez zakonskog opravdanja. Optuženi je u samom početku imao direktnu namjeru u pogledu njihovog lišavanja fizičke slobode. Takođe je imao indirektnu namjeru za duži period zarobljenštva jer je, u svjetlu datih okolnosti (naime, veća operacija koja se ogleda u zarobljavanju drugih lica u isto vrijeme), bila predvidljiva posljedica da će tih osam muškaraca biti držani u zarobljeništvu duži vremenski period.

U odnosu na krivično djelo prisilnog premještanja, Sud konstatuje da je osam muškaraca bošnjačke nacionalnosti bilo protjerano pod prisilom iz oblasti u kojoj su bili zakonito prisutni, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu, kako je gore detaljno obrazloženo.

2. U odnosu na Tačku 2. osuđujućeg dijela Presude (Tačka 2. izmijenjene optužnice), Sud je utvrdio da je 3. jula 1992. godine optuženi komandovao grupom vojnika koji su napali muslimanske civile koji su se krili u šumi na brdu Kremenik, pri čemu su nekoliko njih ranili i ubili Fadilu Odobašić, Selimu Pekaz i Izeta Čolu, a zarobili su i tridesetak žena i djece i sedam muškaraca, odnosno Huseina Barlova, Ziada Barlova, Mehu Barlova, Armina Pekaza, Muju Pekaza, Adema Čolu i Sifeta Čolu; ovi zarobljenici, posebno muškarci, bili su ispitivani i brutalno pretučeni, a zatim su izvedeni na jednu čistinu gdje ih je čekao optuženi; premlaćivanje se nastavilo; zatim su žene odvedene a optuženi i nekoliko njegovih vojnika su ostali sa sedmoricom zarobljenih muškaraca u koje je zatim pucano iz vatrenog oružja, pri čemu su im nanesene prostore rane, pretežno u predjelu glave, i to: Sifetu Čoli smrskane su kosti krova i baze lobanje, Arminu Pekazu - fraktura kostiju krova i baze lobanje, gornje i donje vilice, desne nadlaktice, desne lopatice, desne butne kosti, Zijadu Barlovu - fraktura kostiju krova i baze lobanje, gornje vilice, desne butne kosti, desne ključne kosti, desne stidne kosti kao i povreda glavice desne nadlaktice, Mehi Barlovu - fraktura krova i baze lobanje, Huseinu Barlovu - fraktura kostiju i baze lobanje, Ademu Čolo povreda glave sa frakturom kostiju lobanje i Muji Pekazu povreda glave sa frakturom sljepoočno-tjemene kosti, što je za posljedicu imalo smrt svih sedam zarobljenih muškaraca; sva ta djela su dio učešća optuženog u napadu širih razmjera na sela Trošanji i Mješaje koji je tog dana pokrenula vojska, u okviru kojeg su vršena ubistva muslimanskih civila i pustošenje i spaljivanje njihovih kuća.

Tako je, kao dio sistematičnog ili široko rasprostranjenog napada na bošnjačke civile sa čime je bio upoznat, optuženi vršio ubijanje, mučenje i prisilno premještanje stanovništva suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, čime je počinio

krivično djelo zločina protiv čovječnosti iz člana 172., stav 1., tačke a), f) i d) u vezi sa članom 29. KZ BiH.

Odlučujući o optužbama iz Tačke 2. optužnice, Sud je cijenio iskaze svjedoka Tužilaštva, izvedene materijalne dokaze koji potkrepljuju optužbe i iskaze svjedoka odbrane. Na osnovu tih dokaza, Sud smatra da napad na izbjegle muslimanske civile koji su se krili u šumi brda Kremenik, predstavlja nespornu činjenicu. Sud takođe smatra nespornim vrijeme, mjesto i način napada, kao i njegove posljedice.

Dosljedni, potkrepljujući i vjerodostojni iskazi svjedoka FWS-75, FWS-88, FWS-96, DB, FWS-74, FWS-105 i FWS-87, koji su se nalazili među napadnutim izbjeglicama, ukazuju na to da su se mnogi mještani Trošnja krili na brdu Kremenik koje se nalazi iznad sela. S obzirom da su vidjeli mnoga zapaljena sela, plašili su se da će i njihovo selo biti napadnuto i spaljeno. U šumi su spavali pod najlonskim šatorima. Dana 3. jula 1992. godine, probudili su ih pucnji. Bilo je rano ujutru, između 05.00 i 06.00. Čim su počeli bježati, bili su ubijani kao životinje, kako je posvjedočio jedan svjedok. Za vrijeme te "pucnjave" kako su je nazvali svjedoci, neki su bili ubijeni a neki ranjeni, kao što će u nastavku biti objašnjeno. Grupa od sedam muškaraca je zarobljena, odnosno Husein Barlov, Ziad Barlov, Meho Barlov, Armin Pekaz, Mujo Pekaz, Adem Čolo i Sifet Čolo. Ovi zarobljenici, posebno muškarci, ispitivani su i brutalno pretučeni prije nego što su izvedeni na jednu čistinu na brdu, gdje ih čekao optuženi sa još vojnika. O nastavku njihove patnje će se govoriti u tekstu koji slijedi, u drugom dijelu objašnjenja iz ove tačke.

FWS-95, koja je živjela u selu Mješaje, svjedočila je o napadu na njeno selo. Takođe je navela da su mogli čuti pucjavu koja je dolazila iz pravca Trošnja.

Zbog složenosti činjeničnih opisa, ozbiljnosti napada i njegovih posljedica, za određene dijelove optužbi protiv optuženog potrebno je dati detaljnije objašnjenje. Ono se dijeli na sljedeći način: prvo, Sud se bavi komandovanjem optuženog u događajima na brdu Kremenik dana 3. jula 1992. godine, drugo, ranjavanjima, mučenjima i ubistvima kao posljedicama napada i, konačno, svjedocima odbrane i mogućim alibijem za optuženog.

a. Uloga optuženog

U odnosu na prethodnu tačku optužnice, odbrana je pobijala ulogu optuženog u ovom napadu a indirektno i ulogu koju je odigrala Jedinica kojom je komandovao.

Na osnovu saglasnih iskaza svjedoka FWS-75, FWS-88, FWS-96, DB, FWS-74, FWS-105 i FWS-87, koji su se nalazili među napadnutim izbjeglicama, Sud nedvosmisleno zaključuje da je optuženi *de facto* komandovao događajima na brdu Kremenik dana 3. jula 1992. godine. Ovaj zaključak je dodatno potkrijepljen materijalnim dokazima, kao što će biti objašnjeno u nastavku.

Svjedok očevidac FWS-75, koja se sa roditeljima nalazila među izbjeglicama, dala je iskaz bez ikakve sumnje u pogledu identiteta optuženog i činjenice da je on bio lice koje je komandovalo napadom. Izjavila je da je prvi put čula glas ovog lica preko toki-vokija jednog od vojnika, kojim mu je davao upute: "*Ne radi ništa bez naređenja*". Ona je dobro znala taj glas kao glas optuženog kojeg je poznavala od 5.

razreda osnovne škole kada su, na povratku iz škole, ona i njena prijateljica obično obilazile njenu rodicu koja je radila u ugostiteljskom objektu optuženog. Kada su kasnije vojnici stigli izbjeglice, od kojih su neke već bile ranjene, i otjerali ih do livade, vidjela je optuženog kako stoji pored stijene. U ruci je držao radio stanicu. Svjedokinja je u tom momentu bila udaljena od optuženog oko 10 metara i uvjerljivo je svjedočila da je to zaista bio on i niko drugi, rekavši: *“ja kad sam njega ugledala... nekako sam se osjećala lahko... jer sam imala tu neku sigurnost da će taj čovjek meni pomoć”*. Prema iskazu svjedokinje, Radomir Kovač, Janko Janjić, Dragan Zelenović, Slavo Ivanović i drugi, ukupno dvadesetak vojnika, su bili sa optuženim. Svjedokinja FWS-75 je rekla da se čak i prije rata bojala sresti Janka Janjića zvanog “Tuta”.

BBC zapis napravljen krajem 1993. godine takođe uvjerljivo dokazuje da je ova svjedokinja poznavala optuženog: na tom snimku, kada je govorila o zločinima na području Foče, svjedokinja FWS-75 je govorila o optuženom kojeg je odmah prepoznala na fotografijama koje su joj pokazane.

Svjedokinja FWS-88 koja je bila među izbjeglicama u šumi na brdu Kremenik, takođe je svjedočila o ulozi optuženog kao komandira. Prema njenom iskazu, nakon što su stigli izbjeglice, vojnici su preživjele i ranjene odveli do livade, gdje je vidjela optuženog kako stoji pored stijene i drži radio stanicu u ruci. Iako nije mogla čuti šta je optuženi govorio preko radio stanice, jer je bila udaljena dvadesetak metara, svjedokinja je ipak imala utisak da je optuženi tu bio glavni jer je jedino on imao radio stanicu.

Svjedokinja DB je takođe vidjela optuženog na livadi na brdu Kremenik, i uvjerljivo svjedočila da je to lice bilo optuženi Gojko Janković. Navela je da ga je poznavala od prije rata. Iako je njegovo ime saznala od drugih izbjeglica sa kojima je bila u zarobljeništvu, sjećala se optuženog kao lica koje je prije rata često sretala i koje je imalo kafić. Pored relevantnog događaja, svjedokinja DB je takođe vidjela optuženog i s njim bila u direktnom kontaktu dok je bila u zarobljeništvu. Na osnovu tog poznanstva, Sud smatra da njeno svjedočenje nedvosmisleno pokazuje da je optuženi bio lice koje je svjedokinja vidjela da drži radio stanicu u ruci na livadi na brdu Kremenik dana 3. jula 1992. godine.

Svjedokinja FWS-96 je takođe bila u grupi napadnutih ljudi. Među vojnicima je prepoznala Nešu Jankovića, Slavu Ivanovića i optuženog, kojeg je veoma dobro poznavala. Svjedokinja je identifikovala optuženog u toku davanja iskaza pred MKSJ. Odbrana je nastojala da pobije ovu identifikaciju, kao i tvrdnju svjedokinje da je optuženog dobro poznavala. Sud smatra da je ova svjedokinja bila veoma uvjerljiva pri opisu optuženog kao kuma sina njene zaove, s kojim je često bila na istim igrankama i čiji lokal je posjećivala.

Svjedokinja FWS-74 govori o ulozi optuženog kao komandira jedinice vojnika koji su napali izbjeglice na brdu Kremenik. Dobro se sjeća da je optuženi imao toki-voki, da je upravo on pregovarao o nečemu i da su se svi obraćali upravo njemu. Ona poznaje optuženog od prije rata, zna da je imao kafanu ispred koje je ona često morala da čeka autobus. Takođe ga je često viđala i u Brodu i u Foči, ali se nisu pozdravljali.

U svojoj izjavi, svjedokinja FWS-105 je takođe smjestila optuženog na livadu na brdu Kremenik. Ona ga ranije nije poznavala. Prema njenom iskazu, on je bio komandant

jer se činilo da je on odgovoran za vojnike i oni su od njega primali naređenja. Svjedokinja nije imala nikakve nedoumice u pogledu identiteta ovog lica. Prema iskazu FWS-105, to je bilo isto lice koje ju je kasnije silovalo za vrijeme rata.

U svojoj izjavi, svjedokinja FWS-87 potvrđuje činjenicu da je optuženi bio komandant u ovom događaju: nakon što ga je vidjela na livadi, kasnije je saznala od drugih da je on komandovao napadom.

Iskaz svjedoka Nuredina Aščerića je dodatno, indirektno potvrdio ulogu optuženog kao komandanta. Ovaj svjedok je bio ljekar kojeg su, nakon dolaska u Novi Pazar, posjetile izbjeglice iz Foče, od kojih su neke bile porijeklom iz Trošnja. U drugoj polovini avgusta 1992. godine, prepričavajući mu napad u detalje, spomenuli su optuženog Gojka Jankovića i njegove vojnike i lica koja su ih napala.

Na osnovu uvjerljivih iskaza svjedoka koji su detaljno izneseni u prethodnom tekstu, Sud zaključuje izvan svake sumnje da je optuženi barem de facto komandovao grupom vojnika koja je izvršila napad na brdo Kremenik.

Starješinska uloga optuženog je takođe utvrđena obimnim materijalnim dokazima koje je Tužilaštvo izvelo za vrijeme glavnog pretresa. Posebno: pismo Sektora opšte uprave opštine Foča br. 04-835/4 od 22. januara 2007. godine, koje sadrži podatke o vojnoj evidenciji o optuženom, koja pokazuje da je on bio vođa Jedinice 8078/2 barem od 9. aprila 1992; prijedlog da se proglasi "vojvodom", koji je dala komanda Taktičke grupe Foča pod internim brojem 01/705-1 dana 13. avgusta 1993. godine koji je potpisao komandant, pukovnik Marko Kovač; i napokon, članak u časopisu NIN "Momci sa haške liste" (23. avgust 1996. godine) koji je napisan nakon što je autorica, Gordana Igrić, posjetila Foču i, između ostalih, intervjuisala i optuženog. Nadalje, Sudu je predložen dokumentarni snimak razgovora sa Miroslavom Stanićem, vodećim članom SDS u Foči u relevantno vrijeme. U tom intervjuu Stanić hvali optuženog Gojka Jankovića kao heroja s početka rata.

Prijedlog da se optuženi proglasi "vojvodom", koji je bio upućen predsjedniku Srpske radikalne stranke, Vojislavu Šešelju, ukazuje na to da je tokom osamnaest mjeseci rata, optuženi dao veliki doprinos u pripremi i organizovanju srpskog naroda za borbu, posebno u prikupljanju oružja i borbenoj obuci, s obzirom na njegovo ogromno iskustvo u borbi protiv "ustaša" u Hrvatskoj.

Posebno se ističe da je optuženi formirao poseban odred s kojim je učestvovao u oslobađanju Foče, Čajniča i drugih opština, dajući primjer drugima kako se treba boriti. Takođe je navedeno da je dao veliki doprinos u oslobađanju preostalih teritorija Foče, posebno Čajniča, Kalinovika, Trnova i Gacka. Navodi se i da je smatrao da pri izvršavanju zadataka nema nemogućih misija.

Članak iz časopisa NIN, koji se odnosi na gore navedeno, je takođe veoma važan za utvrđivanje uloge optuženog kao komandira. Autentičnost sadržaja članka je potvrđena iskazom autorice Gordane Igrić. Uprkos osporavanju njegove autentičnosti od strane odbrane tokom unakrsnog ispitivanja, autorica je u svom iskazu ostala dosljedna, u smislu da je članak napisan nakon njenog povratka iz Foče u kojoj je, između ostalih, prvo razgovarala s Draganom Gagovićem, šefom fočanske policije 1992. godine, a dan kasnije, sa optuženim Gojkom Jankovićem. Kada je došla u

restoran u Foči da intervjuiše optuženog, njega su pratila tri tjelohranitelja (nije mogla da bude sigurna u tačan broj), od kojih je jedan sjeo veoma blizu njihovog stola. Na početku razgovora je na sto stavila kasetofon, ali je hvatala zabilješke jer je znala da kasetofon ne radi najbolje.

Sud je ocijenio svjedočenje svjedokinje Gordane Igrić vjerodostojnim. Odbrana je pobijala ono što je optuženi Gojko Janković rekao 1996. godine, u vrijeme kada je anarhija smatrana normalnim društvenim stanjem, posebno u Foči. Međutim, Igrić je posvjedočila da joj je optuženi rekao da je imao grupu od četrdeset do pedeset mladića, čiji je broj vremenom porastao. Rekao je da su se okupili oko njega jer je on bio trgovac i dobrostojeći, što znači da je imao više novaca od drugih. U članku se navodi da se on odmah vojno angažovao, što po mišljenju Vijeća znači april 1992. godine – početak rata. Nadalje, optuženi o sebi govori kao o komandiru.

Sud smatra da ima dovoljno dokaza da se zaključi da optuženi jeste komandovao grupom vojnika na brdu Kremenik, koja je po statusu bila vod u okviru fočanske brigade Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine. Ovaj zaključak se zasniva na gore navedenom prijedlogu da se on proglasi “vojvodom”, gore navedenom dopisu koji sadrži podatke o tome da je on bio vođa Jedinice najmanje od 9. aprila 1992. godine i činjenici da je, prema informacijama Ministarstva odbrane Republike Srpske, bio pripadnik Vojske RS, naime D5-GJ vojna pošta 7141 Foča, od 8. aprila 1992. godine do 31. januara 1997. godine, u svojstvu poručnika, i da je odlikovan ordenom časti “Miloš Obilić”, koji je dodjeljivan jedino najzaslužnijim vojnicima, u korelaciji sa vjerodostojnim i jasnim svjedočenjima svjedoka Tužilaštva.

b. Ranjavanja, mučenja i ubistva

Sud zaključuje izvan sumnje da su neki od izbjeglica bili ranjeni za vrijeme napada, dok su Fadila Odobašić, Selima Pekaz i Izet Čolo ubijeni. Oko trideset žena i djece i sedam muškaraca su bili zarobljeni i izvedeni na čistinu na kojoj su mnogi od njih, posebno muškarci, ispitivani i teško pretučeni. Zatim su žene i djeca odvedeni, dok su Husein Barlov, Zijad Barlov, Meho Barlov, Armin Pekaz, Mujo Pekaz, Adem Čolo i Sifet Čolo zadržani na livadi, a zatim ubijeni iz vatrenog oružja. Zadobijene prostrelne rane su detaljno opisane u dispozitivu Presude, kao i u gore navedenim obdukcionim nalazima.

Da su ove činjenice nesporne proizilazi između ostalog iz svjedočenja nekih od izbjeglica i onih koji su kasnije došli na mjesto zločina i zatekli leševe ubijenih. Sud potpuno vjeruje iskazima ovih svjedoka jer su dosljedni, vjerodostojni i potkrijepljeni. Svjedoci FWS-75, FWS-74, FWS-96, FWS-88, FWS-105 i svjedokinja DB svjedočili su o sljedećem: početku napada koji je probudio izbjeglice i prisilio ih da bježe uzbrdo kroz šumu; prvim žrtvama čija su beživotna – mrtva tijela viđena kako se kotrljaju niz brdo Kremenik; mnogima koji su bili ranjeni, uključujući trogodišnjeg dječaka Amira Odobašića, čija je majka ubijena na početku napada; ranjavanju FWS-96, DB i drugih, i teškom premlaćivanju njihovih najbližih članova porodice, uključujući supruga i sinove FWS-96 pred njenim očima; odvođenju žena i djece u Buk Bijelu; i konačno, kasnijem ubistvu sedmorice muškaraca koji su ostali na livadi. Svi svjedoci su potvrdili imena ovih muškaraca koji su ostavljeni na livadi, a koji su bili njihovi rođaci i komšije.

Nakon što su otkrili tijela svojih mrtvih roditelja, svjedokinja C, koja je tada imala trinaest godina, i njen mlađi brat krenuli su prema brdu Kremenik nadajući se da će tamo zateći barem nekoga živog. Međutim, čim su stigli do podnožja brda, vidjeli su razbacane stvari i fotografije, a u šumi su našli mrtva tijela koja su bila, kako se ona izrazila, “svježa, i krv se pušila”. Ova svjedokinja je prepoznala ubijene ljude kao one čija su imena gore navedena.

Svjedok D, koji je kasnije došao na mjesto zločina, takođe je vidio ove ubijene ljude. Njegov opis stanja u kojem su tijela bila potvrđuje činjenicu da su ljudi prvo bili teško zlostavljani prije nego što su ubijeni iz vatrenog oružja. Ovaj svjedok je takođe vidio tijela Fadile Odobašić, Selime Pekaz i Izeta Čole bez tragova krvoprolića. To je potpuno u skladu sa tvrdnjama drugih svjedoka da je njih troje ubijeno čim je napad počeo, dok su pokušavali da pobjegnu uzbrdo kroz šumu.

Indirektnu potvrdu je dala svjedokinja FWS-75, koja je posvjedočila da joj je otac rekao kako je vidio mrtva tijela tih muškaraca na livadi na brdu Kremenik, uključujući tijelo svoga sina, kao i da je vidio tijelo svoje supruge koja je ubijena čim je napad počeo.

Uprkos istraživanju na tome da optuženi čak nije ni bio prisutan za vrijeme napada, odbrana je insistirala da, u svakom slučaju, niko od svjedoka nije vidio sam čin ubijanja tih ljudi. Dalje, potvrdili su da je dokazano da su oni ubijeni na tom mjestu i tom prilikom. U vezi s tim, svi svjedoci su bili dosljedni u navođenju da su, ubrzo nakon što su napustili livadu, čuli pucnje koji su dolazili iz tog pravca gdje su posljednji put vidjeli optuženog, 7 zarobljenih muškaraca i neke druge vojnike te da su pucnji mogli značiti samo jedno, s obzirom da su na livadi ostali naoružani vojnici. Ti vojnici nisu krili svoju okrutnost čak ni pred očima članova porodice ove sedmorice muškaraca. Sud smatra da takav iskaz u potpunosti potvrđuje navod iz optužnice da je sedam muškaraca ubijeno ubrzo nakon što su žene i djeca odvedeni. Sud dalje smatra da čim je nekolicini vojnika naređeno da odvedu žene i djecu i čim su oni to i učinili, optuženi je, kao autoritativna ličnost, ostao na livadi sa ostalim vojnicima i sedmoricom zarobljenih muškaraca. Vojnici koji su ih sprovalili su im rekli da pognu i da to na njih pucaju Muslimani.

Na pitanje kako je povezala te pucnje koji su se čuli iz pravca livade s ubijanjem, svjedokinja FWS-88 je odgovorila da je znala da oni neće preživjeti, s obzirom na način na koji je u njih pucano.

Na osnovu tako dosljednog svjedočenja o početku napada i ciljane brutalnosti vojnika čak i u to vrijeme, i svjedočenja onih koji su vidjeli leševe sedam ubijenih muškaraca, uz obdukcione nalaze o njihovoj smrti, Sud nedvosmisleno zaključuje da je ova tačka optužnice dokazana. Zarobljene žene i djeca su odvedeni u Buk Bijelu, dok je sedam zarobljenih muškaraca ubijeno na livadi brda Kremenik.

Sud će sada objasniti zašto ne prihvata tvrdnje odbrane u vezi sa ovom tačkom optužnice.

c. Pobijanje iskaza svjedoka Tužilaštva

Odbrana je pobijala iskaze svjedoka FWS-75, FWS-96 i FWS-74. Dalje, odbrana je predložila svjedoke koji su trebali da optuženom pruže alibi za dan napada, tvrdeći da optuženi nije mogao biti prisutan na brdu Kremenik u relevantno vrijeme.

Odbrana je pobijala kompletan iskaz svjedokinje FWS-75, tvrdeći da je ona bila svjedok u drugim predmetima i da je na taj način mogla prizvati stvari iz sjećanja. Međutim, Sud smatra njeno svjedočenje vjerodostojnim i potvrđenim od strane drugih svjedoka. Činjenica da se ovaj svjedok pojavio i u drugom predmetu sama po sebi nije razlog da se njen iskaz pobije. Naprotiv, njena dosljednost u odnosu na njene ranije izjave i iskaze naglašava njen kredibilitet.

Odbrana je takođe pobijala dio iskaza svjedokinje FWS-96, koristeći to što ona nije mogla da se sjeti šta je optuženi imao na sebi, kako bi pokazala da ova svjedokinja nije vidjela optuženog na mjestu napada. Uzimajući u obzir da je u to vrijeme svjedokinja bila prisiljena da gleda teško premlaćivanje svoga supruga i sinova, da bi ubrzo potom saznala da su ubijeni, to što ona nije mogla da se sjeti odjeće optuženog, po mišljenju Suda nije odlučujući faktor u pogledu identifikacije optuženog, što je ona detaljno objasnila.

Sud takođe zaključuje da navod odbrane da je iskaz svjedokinje FWS-74 nejasan jer ne može da navede da li je ili nije ušla u kafanu za koju kaže da je pripadala optuženom, nije odlučujući u pogledu njene identifikacije optuženog. Optuženi i svjedokinja su živjeli u istoj, maloj sredini gdje su se gotovo svi poznavali: kao što je branilac naveo u završnoj riječi, zajednica u kojoj se *“svi u glavu poznaju”*.

Činjenica da je svjedokinja upotrijebila termin toki-voki, a ne radio stanica, koji je koristila većina drugih svjedoka, takođe ne predstavlja faktor koji bi diskreditovao identifikaciju optuženog od strane svjedokinje FWS-74, kao lica koje je držalo taj toki-voki. Sud smatra da poznavanje ove vrste tehničkih sprava ne spada u opšte znanje svih civila.

Prilikom ocjene manjih neslaganja ili povremenog nedostatka pojedinosti u ovim iskazima, mora se uzeti u obzir krajnje stresno iskustvo koje su ovi svjedoci preživjeli. Po samoj svojoj prirodi, ovi događaji su za njih bili traumatični u vrijeme kada su ih preživljavali, te nije razumno očekivati od ovih svjedoka da se sjetite svih detalja u vezi sa određenim događajima iz optužbe, kao što su tačan redosljed ili tačni datumi i vrijeme događaja koje su opisali.

d. Alibi optuženog

Kao što je navedeno ranije, odbrana je takođe negirala prisustvo optuženog i, shodno tome, njegovu umiješanost u događaje od 3. jula 1992. godine. Tog dana su se desili događaji opisani pod tačkom 2., 3. i 4. optužnice. Odbrana je kao svjedoke pozvala vojnike koji su bili pripadnici jedinice optuženog, a koji su svjedočili da je on veoma rano tog dana otišao iz Foče za Crnu Goru jer je njegova sestra bila pred porodom. Ona se zaista porodila idućeg dana. Supružnici Ljubinka i Milomir Papović, supružnici Anđa i Miloš Paprica, Milenko Paprica, i vojnici Gojka Jankovića svjedočili su o njegovom dolasku u Crnu Goru. Pored toga, iako je bila upoznata sa svojim pravom da odbije svjedočenje, supruga optuženog je insistirala da svjedoči.

Svjedoci odbrane, a svi su tvrdili da su bili pripadnici jedinice optuženog, složili su se da je optuženi otišao za Crnu Goru rano ujutro 3. jula 1992. godine. Međutim, oni se nisu slagali u pogledu toga da li je otišao odmah, tj. direktno sa linije fronta ili se vratio u Foču prije samog polaska za Crnu Goru.

Svjedok Zoran Pavlović je takođe svjedočio o odlasku optuženog. Prema njegovom iskazu, on je bio pripadnik izviđačkog voda kojim je komandovao Gojko Janković. Ovaj svjedok je potvrdio da je optuženi bio prisutan u neposrednoj blizini brda Kremenik rano ujutro 3. jula 1992. godine. Svjedok je izjavio da je njegov vod bio raspoređen samo kao rezervna jedinica. Bili su stacionirani oko 1 kilometar zračnom linijom od sela Trošanji i na taj položaj su stigli otprilike u 04:00 sata. Oko 06:00 sati čuli su pucnjavu koja je trajala 15-ak minuta i kada je prestala, njegova jedinica se povukla po naređenju optuženog. Prema ovom svjedoku, optuženi je krenuo za Herceg Novi odmah po njihovom dolasku u Foču, što je bilo u oko 07:20 sati.

Svjedoci Mladen Lazarević i Petar Aćimović svjedočili su da se optuženi vozio u kombiju zajedno sa svojim vojnicima do asfaltnog puta gdje je bio parkiran njegov Golf. Nakon što je izašao iz kombija, otišao je u pravcu Crne Gore putem preko Šćepan Polja. Ovi svjedoci su mu se kasnije pridružili u Crnoj Gori. Svjedok Milimir Aćimović dao je isti iskaz u svojoj izjavi supruzi optuženog (vidjeti niže). Međutim, tokom svog svjedočenja na glavnom pretresu on je dao protivrječan iskaz navodeći da su se svi zajedno vratili u Foču: njihov vođa Gojko Janković je prvi napustio Foču, dok su ostali pripadnici jedinice to učinili kasnije istog dana. Ovo nije jedina očita nedosljednost u iskazu Milomira Aćimovića. Svjedok je rekao da je dao svoju potpisanu izjavu braniocu 10 dana prije dolaska na sud. Međutim, branilac je izjavio da se on nije mogao sresti sa ovim svjedokom zbog drugih obaveza, tako da je njegovu pismenu izjavu u stvari uzela supruga optuženog koja se držala obrasca koji joj je dao branilac. Tek kada je suočen sa ovom činjenicom, svjedok je potvrdio da je zaista dao izjavu "Lali", supruzi optuženog. Svjedok je takođe rekao da on nije razgovarao o svom svjedočenju ni sa jednim drugim svjedokom iako je od Foče do Suda putovao zajedno sa Petrom Aćimovićem.

Iako je upoznata sa svojim pravom iz člana 86. ZKP BiH da odbije da svjedoči, supruga optuženog Milica Janković svjedočila je na glavnom pretresu. Kao što je branilac ranije objasnio, ona je svjedočila na vlastito insistiranje.

U odgovoru na pitanje jednog člana Vijeća o tome da li je o predmetu razgovarala i sa jednim svjedokom odbrane Milica Janković je priznala da je ona inicirala pozivanje "ovih ljudi". Ona je shvatila ko se spominje u tačkama optužnice i ona je te osobe kontaktirala pojedinačno. Takođe je potvrdila da je lično uzela pismenu izjavu od Milomira Aćimovića. Tokom svjedočenja ona je nastojala da obezbijedi alibi svom suprugu. Po ovoj svjedokinji, kritičnih dana, 3. jula 1992. godine i krajem oktobra, to jest, 31. oktobra 1992. godine, optuženi je bio u Crnoj Gori.

Supruga optuženog je izjavila da je 3. jula 1992. godine on stigao u Herceg Novi gdje su oni živjeli i vodili radnju. Prethodnog dana skoro je izbila tuča između svjedokinje i zakupodavca radnje i to je bio razlog njegove posjete. Po njenom sjećanju, on je stigao između 10:00 i 10:30 sati i tom prilikom je ostao nekih 10-ak dana. Svjedokinja je tvrdila da je bila čista slučajnost da se njegova sestra porodila u to vrijeme. Taj dan kad je optuženi stigao njegova sestra je dobila trudove pa ju je njegov zet Milenko Paprica, svjedok odbrane, odvezao u bolnicu u automobilu optuženog. To je bilo

vozilo marke Golf. Oko 21:30 sati, zet se vratio u automobilu optuženog, a sestra optuženog - Borka je ostala u bolnici.

Kada je upitana zašto u potvrdi koju je izdala bolnica u Kotoru piše da je sestra njenog supruga Borka Paprica primljena u bolnicu 4. jula 1992. godine kada se i porodila, svjedokinja Milica Janković je tvrdila da ova potvrda sadrži samo podatke neophodne za matičnu knjigu rođenih. Prava bolnička evidencija bi sadržavala i datum kada je njena zaova stvarno primljena u bolnicu. Opravdanje odbrane zašto nije obezbijedila tu pismenu potvrdu o hospitalizaciji bilo je da je arhiva u kojoj se nalazila izgorjela u požaru 1994. godine. Međutim, Tužilaštvo je dokazalo da to nije tačno tako što je pribavilo navedenu potvrdu i pokazalo je na samom kraju dokaznog postupka. Prema toj potvrdi, sestra optuženog je primljena u bolnicu 4. jula 1992. godine. Sud konstatuje da su svi svjedoci odbrane koji su svjedočili o ovome tvrdili da je sestra optuženog odvedena u bolnicu dana 3. jula 1992. godine.

Pri ocjeni iskaza supruge optuženog u kontekstu izjava drugih svjedoka koji su svjedočili o umiješanosti optuženog u radnje koje su se desile u istom periodu kada je on, prema njoj, "bio pokriven alibijem", te u svjetlu činjenice da iskazi drugih svjedoka koji su obezbjeđivali alibi sadrže skoro neprimjetne ali ipak ključne razlike, Sud ne može a da ne razmišlja na sljedeći način: da su kroz svoje kontakte sa suprugom optuženog svjedoci bili svjesno ili nesvjesno pod njenim uticajem.

Pored toga, u vezi sa satom dolaska optuženog, Sud konstatuje nepodudarnosti u iskazima svjedoka u kojima se vrijeme kreće u rasponu od 10:00 do 13:00 sati.

Imajući u vidu dosljednost iskaza koji su dale napadnute izbjeglice i materijalne dokaze o kojima se detaljno govorilo ranije, Sud ne nalazi da je alibi utvrđen. Nagovještaj da je optuženi bio u ili na putu za Crnu Goru u trenutku kada su se desili događaji opisani u ovoj tački protivrječi nalazima ovog Suda koji se zasnivaju na preovlađujućim dokazima da je optuženi bio prisutan tokom napada na brdo Kremenik. Pored toga, Sud konstatuje da tvrdnje nekih svjedoka odbrane u vezi sa satom dolaska optuženog u Igalo ne isključuju mogućnost da je optuženi učestvovao u napadu. Ovaj alibi ne isključuje mogućnost da je optuženi mogao stići na ove destinacije u Crnoj Gori poslije napada, s obzirom na to da se napad desio u zoru, oko 06:00 sati, a prema iskazu svjedoka Milenka Paprice razdaljina između Foče i Herceg Novog/Igala mogla se preći za manje od tri sata vožnje.

Sud konstatuje da dokazi odbrane u vezi sa alibijem i tvrdnjama njegovih vojnika da su on i njegova jedinica samo bili prisutni u blizini Trošnja ali da nisu učestvovali u napadu, nisu dovoljni da ubijede Sud da postoji sumnja u vezi sa ulogom optuženog, kako je i izrečeno u osuđujućem dijelu presude. Ovo je posebno tako u svjetlu dosljednih i potkrepljujućih izjava svjedoka optužbe. Kao što je već navedeno, Sud dozvoljava mogućnost da je on otišao za Crnu Goru dana 3. jula 1992. godine. Međutim, to se sigurno nije desilo rano ujutro i na način koji su opisali njegovi vojnici.

Razmatrajući zajedno gorenavedene dokaze – iskaze svjedoka koji su vidjeli optuženog u vrijeme i na mjestu napada na brdo Kremenik, te uspostavljajući vezu između prisustva optuženog i činjenice da je utvrđeno da je bio vođa svog voda, Sud nalazi da je neosporno da je optuženi imao najmanje de facto komandnu ulogu za

vrijeme napada na brdo Kremenik. Iako neki od ljudi, kao npr. Dragan Zelenović, nisu pripadali njegovoj jedinici, proističe iz svjedočenja da je optuženi bio zadužen za tu cijelu operaciju i da je on bio taj koji je izdavao naredjenja, u početku preko toki-vokija, koja su izvršavali navedeni vojnici. Time je optuženi dao odlučujući doprinos počinjenju krivičnih djela protiv civilnog stanovništva koje se skrivalo na brdu Kremenik, te je kriv, prema članu 29. KZ BiH, kao saizvršilac koji je zajedno sa vojnicima počinio krivične radnje na način opisan u izreci.

Ove radnje uključuju ubistvo Čolo Izeta, Odobašić Fadile i Pekaz Selime iz člana 172. stav 1. tačka a) KZ BiH, i premlaćivanje zarobljenih Bošnjaka što predstavlja mučenje iz člana 172. stav 1. tačka f) KZ BiH, jer je premlaćivanje dovelo do teške boli i patnje i uvijek je bilo činjeno na diskriminatorskoj osnovi jer su žrtve bili Bošnjaci po nacionalnosti. Odvođenje žena i djece predstavlja prisilno preseljenje iz člana 172. stav 1. tačka d) KZ BiH, jer su žene i djeca silom odvođeni iz područja u kom su zakonito boravili da bi se područje očistilo od Bošnjaka. Ubistvo Čolo Sifeta, Pekaz Armina, Barlov Zijada, Barlov Mehe, Barlov Huseina, Čolo Adema i Pekaz Muje predstavlja djelo ubistva iz člana 172. stav 1. tačka a) KZ BiH. Sud konstatuje da ove ubijene osobe nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima i da su umrli kao posljedica radnji čiji je to namjeravani ishod bio.

3. U vezi sa tačkom 3. osuđujućeg dijela presude (tačka 3. izmijenjene optužnice), optuženi je oglašen krivim zato što su istoga dana (tj. 3. jula 1992. godine) zarobljene žene i djeca prisiljeni da u pratnji nekoliko vojnika optuženog pješake do Buk Bijele, privremenog centra za zatvaranje i ispitivanje, a optuženi je sa ostatkom svoje grupe tamo stigao nešto kasnije i tu su ispitivali zarobljene žene. Optuženi je zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem ispitivao zatočenicu FWS-75 i on joj je prijetio da će biti izložena grupnom silovanju ukoliko ne bude govorila istinu, nakon čega je omogućio jednom vojniku da tu zatočenicu odvede u drugu baraku gdje ju je silovalo najmanje 10 neidentifikovanih vojnika, usljed čega je ona izgubila svijest.

Iskazi svjedokinja FWS-75, FWS-88, FWS-96, DB, FWS-74, FWS-105 i FWS-87 bez sumnje utvrđuju da je ta grupa zarobljenih žena i djece koju su vojnici natjerali da pješaci sa brda Kremenik (što je opisano u tački 2. (stav 2.)) zatim odvedena u Buk Bijelu.

Svjedokinja FWS-75 je navela da je ova grupa stigla u Buk Bijelu oko 10:00 ili 11:00 sati. Beban Vasiljević i Janko Janjić bili su među vojnicima koji su ih pratili. Svjedokinja je identifikovala Buk Bijelu na fotografijama koje joj je pokazao tužilac i koje su uvedene kao dokaz. Svjedokinja je ispričala da ju je jedan vojnik odveo u jednu od baraka koju je pokazala na fotografijama Buk Bijele. Tamo je vidjela Janka Janjića, Dragana Zelenovića i optuženog, a sve njih je poznavala. Tada je bila iznenađena da je optuženi tu stigao tako brzo.

Svjedokinja se sjeća da je unutra u baraci optuženi sjedio na stolu. Rekao je svjedokinji da joj se neće ništa desiti ako bude govorila istinu, ali da će, ako bude lagala, biti izložena grupnom silovanju. Svjedokinja nije shvatila šta optuženi time misli. On je nastavio da je ispituje zahtijevajući da kaže ko je od stanovnika njenog sela imao oružje i ko ih je snabdijevao oružjem. Zatim je od nje zatražio da sastavi spisak svih seljana, od najmanjeg djeteta do najstarijeg muškarca. Svjedokinja je

navela da je ona pokušala da kaže sve što se činilo da optuženi želi od nje. Takođe je sastavila spisak svih seljana izostavljajući jedino svog oca.

Nakon ovog ispitivanja svjedokinja je odvedena u drugu baraku. Na fotografiji koju joj je pokazao tužilac identifikovala je tu zgradu kao baraku koja se nalazila odmah do rijeke Drine. Na putu prema ovoj baraci vidjela je kako nepoznati vojnici vode njenog amidžu Pekaz Redžu u pravcu Drine. Bio je obliven krvlju. Svjedokinja se sjeća sljedećeg kada je ušla u baraku: *"Tu je Gojko izvršio što je obeć'o. Napravio mi redaljku. Znam samo da sam brojila do 10, dalje nisam mogla, viš ništa znala nisam za se. A svo to vrijeme sam čula amidžu i njegove krikove koliko ga tuku. Koliko se on dere i vrišti. Koliko ga tuku, odjednom se začula pucnjava... i više ga nije bilo, ušutio se."*

Svjedokinja se sjeća reda ljudi ispred vrata barake. Ljudi su tamo stajali i čekali, kao da se čeka na platu ili neku hranu kako se čekalo prije rata. Ali, kao što je rekla, *"oni su čekali u redu za silovanje"*.

Sljedeće čega se sjeća je da je bila u toaletu barake i da je neko polio vodom po licu. Tada su je dva vojnika odvela do autobusa koji je odveo grupu žena i djece dalje od Buk Bijele. Posljednji put je svjedokinja vidjela optuženog kada je izašla iz barake u kojoj je bila ispitivana.

Iako nisu mogle direktno svjedočiti o tome šta se desilo svjedokinji FWS-75 jer nisu bile prisutne, sve zarobljenice sa brda Kremenik, a naročito svjedokinje FWS-96, FWS-87, FWS-74, FWS-88, FWS-105 i DB govorile su o ispitivanjima i silovanjima koja su se dešavala za vrijeme njihovog boravka u Buk Bijeloj.

Svjedokinja FWS-74 vidjela je optuženog u Buk Bijeloj dana 3. jula 1992. godine. Ona je još navela da ga je vidjela da tamo dolazi automobilom sa još dvojicom.

Svjedokinje FWS-87 i FWS-74 su obje svjedočile da su i one bile silovane u jednoj od baraka u Buk Bijeloj. Ovim se uspostavlja obrazac ponašanja koji je više od podudarnosti što pojačava vjerodostojnost ovih svjedokinja koje tvrde da su silovane u Buk Bijeloj. Svjedokinja FWS-74 rekla je Sudu da je Janko Janjić odveo u sobu u kojoj je čekao neidentifikovani vojnik. Tu joj je taj vojnik naredio da se skine i silovao je vaginalno. FWS-87 je izjavila da je i ona odvedena na ispitivanje i da su je silovala najmanje četvorica vojnika od kojih je jedan bio Dragan Zelenović.

Osim same žrtve FWS-75, nije bilo nijednog drugog direktnog svjedoka grupnog silovanja kojem je bila izložena. Međutim, iskazi drugih svjedokinja potkrepljuju njen iskaz. Neke svjedokinje su vidjele kako žrtvu odvoze na "ispitivanje" i kako se ona sa njega vraća, dok su druge svjedočile o stanju u kom se nalazila kao rezultat silovanjâ u Buk Bijeloj. U tom periodu žrtva je takođe razgovarala sa drugim svjedokinjama o tome šta joj se dešavalo u barakama.

Svjedokinja FWS-96 je ranjena prilikom napada na brdo Kremenik i, po njenim riječima, samo zahvaljujući obilnom krvarenju koje je bilo posljedica ranjavanja izbjegla je silovanje od strane Janka Janjića. Odvedena je u jednu od baraka i on joj je naredio da se skine. Ova svjedokinja je izjavila: *"... i druge žene su odvedene na*

ispitivanje, vidjela sam kad su vraćene. Jedna je prošla najgore, to je ova FWS 87. Nije imala ni 15. I ona i FWS 75 su loše prošle – silovalo ih je nekoliko njih."

Svjedokinja FWS-88 je izjavila da je bila u Buk Bijeloj zajedno sa FWS-75, FWS-48, FWS-96, FWS-74, FWS-105, FWS-87 i DB. Neke od ovih žena su joj rekly da su bile odvedene u barake i silovane.

I svjedokinja DB je svjedočila o silovanjima u Buk Bijeloj. Njen školski drug, čije ime je poznato Sudu, prišao joj je i odveo je u dio između baraka rekavši joj da će biti sigurnije za nju da sjedi tu nego da ide na ispitivanja. Svjedokinja je izjavila: *"On je vjerovatno znao šta oni rade tamo pa sam ja izbjegla to ispitivanje i nisam bila zlostavljana dok sam bila u Buk Bijeloj."*

Iz ranije izjave svjedokinje FWS-105 koju je dala Tužilaštvu 16. januara 2006. godine proizilazi da je ona ispitivana u Buk Bijeloj ali ne i silovana. Neki vojnici su je ispitivali o oružju u njenom selu, članovima SDA i drugim stvarima prije nego su je pretresli tražeći dragocjenosti. Bila je svjesna prisustva još neke osobe u prostoriji tom prilikom, ali iz straha nije gledala u pravcu te osobe. Međutim, ova svjedokinja je izjavila da je kasnije saznala od optuženog da je on tada bio tu. Optuženi je poslije izveo ovu svjedokinju iz sportske dvorane "Partizan" i silovao je u kući u Trnovači (tačka 5. presude). Tokom ovog događaja optuženi je pitao zatvorenu svjedokinju da li je vidjela čovjeka koji je ležao na krevetu za vrijeme njenog ispitivanja u Buk Bijeloj. Ona je odgovorila da se bojala da pogleda. Tada joj je optuženi rekao: *"Ja sam ležao na kauču. To sam bio ja."* Ovu činjenicu potvrđuje i prethodna izjava svjedokinje od 9-11. februara 1996. godine kada je izjavila: *"dok sam bila zatvorena u Partizanu Gojko Janković mi je rekao da je on bio vojnik koji je bio prisutan za vrijeme mog ispitivanja u Buk Bijeloj."*

Sud je uvjeren da je optuženi bio prisutan u Buk Bijeloj u kritično vrijeme te iz razloga izloženih u tački 2. odbacuje tvrdnje odbrane da je on već bio otišao za Crnu Goru i njegov navodni alibi. Sud je poklonio vjeru izjavama svjedokinje FWS-75 i FWS-74, koje su jasno navele da je optuženi bio u Buk Bijeloj. Ovu činjenicu potkrepljuje i izjava svjedokinje FWS-105.

Osim ostalih svjedoka optužbe, odbrana je naročito osporavala svjedočenje FWS-75 u cjelosti, navodeći da njen iskaz nije bio potvrđen iskazima drugih svjedoka. Sud ovo smatra netačnim prikazom dokaza. Izuzev samog njenog ispitivanja i grupnog silovanja ostatak njenog iskaza je potkrijepljen i direktno i indirektno iskazima drugih svjedoka. Sud dalje konstatuje da je iskustvo kroz koje je ova svjedokinja prošla tog dana bilo krajnje traumatično – svjedočila je o ubistvu svoje majke i brata, bila silovana više puta, a tokom tog silovanja je slušala krike svog amidže kojeg su tukli. Onda je čula pucnje nakon čega je nastupila tišina. U ovakvim okolnostima od svjedoka se ne može razumno očekivati da se sjeti najsitnijih detalja poput preciznog slijeda ili tačnog vremena događaja koje je opisala.

Stoga Sud smatra da je utvrđeno izvan razumne sumnje da je optuženi, zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem, ispitivao zatvorenicu FWS-75 i prijetio joj da će biti izložena grupnom silovanju ako bude lagala. On je zatim dozvolio jednom od vojnika da odvede zatvorenicu u drugu baraku gdje ju je silovalo najmanje 10 neidentifikovanih vojnika i gdje je izgubila svijest.

Iz prethodnog obrazloženja proizilazi da je kao dio širokog ili sistematičnog napada na civile Bošnjake u opštini Foča, znajući za napad i svjesno učestvujući u njemu svojim radnjama, optuženi kriv prema članu 172. stav 1. tačke g) i f) KZ BiH i članu 29. KZ BiH kao saizvršilac krivičnih djela silovanja i mučenja FWS-75.

Sud konstatuje da su kumulativne osude koje su zasnovane na istovjetnom ponašanju dozvoljene pod uslovom da svaka od krivičnih radnji sadrži poseban element koji zahtijeva činjenični dokaz koji druga radnja ne zahtijeva. Ovo važi za silovanje i mučenje; za silovanje to je seksualna penetracija, a za mučenje zabranjena namjera (kao što je dobijanje obavještenja ili priznanja, kažnjavanje, zastrašivanje ili vršenje pritiska na žrtvu ili treće lice ili bilo koji oblik diskriminacije).

Pored toga što su zakonski uslovi za silovanje ispunjeni, ispunjeni su i zakonski uslovi za mučenje prema članu 172. stav 1. tačka f) KZ BiH, s obzirom na to da je grupno silovanje FWS-75 oštećenju nanijelo teški bol i patnju, bilo učinjeno svjesno i sa zabranjenom namjerom. Prvo, silovanje je počinjeno na diskriminatornoj osnovi jer je osnov bio pripadnost žrtava bošnjačkom narodu. Pored toga, optuženi je žrtvi prijetio grupnim silovanjem ako ne bude govorila istinu. Kako on po svemu sudeći nije bio zadovoljan njenim odgovorima, bila je kažnjena grupnim silovanjem.

Optuženi je odgovoran kao saizvršilac prema članu 29. KZ BiH, jer su njegove radnje dale "odlučujući" doprinos zajedničkom počinjenju gorenavedenih krivičnih djela. Optuženi je FWS-75 predao jednom vojniku nakon čega je ona bila izložena grupnom silovanju, kao što je on i "obećao". Ovo navodi na zaključak da je postojalo razumijevanje između optuženog, koji je bio autoritet, i vojnika o sudbini oštećene. Ovaj stepen umiješanosti čini od njega saizvršioca.

Tužilac je teretio optuženog za poticanje silovanja FWS-87 i FWS-74 budući da je prijetio FWS-75 grupnim silovanjem pred Jankom Janjićem i Draganom Zelenovićem. Činjenica da je optuženi u najmanju ruku de facto komandovao vojnicima na brdu Kremenik, što je prethodilo dovođenju djece i žena u Buk Bijelu (vidi poglavlje 2. osuđujućeg dijela presude), ne može samo po sebi značiti da je to važilo i za svakog vojnika u Buk Bijeloj. S tim u vezi Sud konstatuje da nije poznato ko su bili drugi vojnici pored Dragana Zelenovića i Janka Janjića u vezi sa silovanjima FWS-87 i FWS-74. Pored toga, ni Dragan Zelenović ni Janko Janjić nisu bili pripadnici jedinice optuženog. Sud ne može na osnovu izvedenih dokaza zaključiti izvan razumne sumnje da li je ili ne ponašanje optuženog dovelo do silovanja FWS-87 i FWS-74.

4. U vezi sa tačkom 4. osuđujućeg dijela presude (tačka 5. izmijenjene optužnice), optuženi je oglašen krivim. U periodu od sredine jula do sredine avgusta 1992. godine mnogi civili Muslimani bili su zatvoreni u nehumanim uslovima u sportskoj dvorani "Partizan" u Foči, uključujući i zatvorenice FWS-87, FWS-95, FWS-48 i FWS-105. S tim u vezi, optuženi je počinio sljedeće radnje:

- optuženi Gojko Janković je u tom periodu, zajedno sa još jednim neidentifikovanim vojnikom, odveo FWS-95 i FWS-48 iz sportske dvorane "Partizan" u jednu kuću u Gornjem Polju gdje je optuženi vaginalno silovao FWS-95;

- nekoliko dana nakon goreopisanog silovanja optuženi Gojko Janković je ponovo došao u sportsku dvoranu "Partizan" sa još trojicom neidentifikovanih vojnika, te su prisilili FWS-95 i još tri zatvorene Bošnjakinje da odu u neke prostorije u Foči gdje im je naređeno da se skinu i operu i gdje je optuženi vaginalno silovao FWS-95 ;
- nepoznatog datuma krajem jula ili na samom početku avgusta 1992. godine optuženi Gojko Janković i Beban Vasiljević odvezli su FWS-95 i FWS-87 iz sportske dvorane "Partizan" u jednu kuću na Trnovači gdje je Gojko Janković vaginalno silovao i FWS-95 i FWS-87, a Beban Vasiljević je vaginalno silovao FWS-87;

Sud je utvrdio ove činjenice na osnovu iskaza sljedećih svjedokinja.

Svjedokinje FWS-75, FWS-88, DB, FWS-96, FWS-95, FWS-74 i FWS-87 svjedočile su o okolnostima zatvaranja žena u zatvoreničkim centrima Srednjoškolski Centar u Foči i sportska dvorana "Partizan". One su posebno svjedočile o uslovima u kojima su držane, silovanju zatvorenica i ulozi optuženog u ovim događajima. Od svih ovih izjava, izjave svjedokinja FWS-95 i FWS-87 bile su naročito ubjedljive i važne u vezi sa ulogom optuženog.

Jasno je iz svjedočenja FWS-75, FWS-88, DB i FWS-96 da je grupa žena zarobljena dana 3. jula 1992. godine u Trošnju i dovedena u Buk Bijelu (vidi tačku 3.) a zatim natjerana da uđe u autobus i odvezena u Srednjoškolski Centar u Foči. MKSJ je utvrdio, a ovaj Sud prihvatio kao utvrđenu činjenicu da su uslovi u zatvoreničkom centru Srednjoškolski Centar u Foči (i sportska dvorana "Partizan" i škola u Kalinoviku) bili izrazito loši. Zatvorenici su dobijali nedovoljne količine hrane i tople vode, a dok su bile zatvorene u Srednjoškolskom Centru u Foči žene i djevojke bile su žrtve silovanja. Vojnici su mogli ulaziti u Srednjoškolski Centar u Foči i izvoditi žene i djevojke da bi ih silovali što su i činili. Ovo proizilazi iz svjedočenja, između ostalih, FWS-75, FWS-88, FWS-87 i FWS-95, koje su sve silovane u periodu dok su bile zatvorene u Srednjoškolskom Centru u Foči. Nakon otprilike 2-3 sedmice ove žene su bile prebačene u sportsku dvoranu "Partizan".

Uslovi u sportskoj dvorani "Partizan" su bili jednako loši, ako ne i gori nego u Srednjoškolskom Centru u Foči, kako je navela svjedokinja DB. Nakon dolaska, žene su bile prisiljene da čiste dvoranu. Ovaj Sud je prihvatio kao činjenicu koju je uvrđio MKSJ da su ove žene bile držane u nepodnošljivim higijenskim uslovima, zlostavljane, da su dobivale nedovoljne količine hrane i da im je kretanje bilo ograničeno. Ovu činjenicu su takođe potvrdile svjedokinje koje su svjedočile na ovom Sudu o svom zatočeništvu u sportskoj dvorani "Partizan". Pored toga, kako je utvrdio MKSJ i prihvatio ovaj Sud kao utvrđenu činjenicu, žene koje su bile zatvorene u sportskoj dvorani "Partizan" živjele su u strahu. Ovo je potvrđeno u iskazima svjedokinja koje su se pojavile na ovom Sudu. Vojnici, i pojedinačno i grupno, mogli su ući bilo kada i izvesti žene vani da bi ih silovali, što se desilo svjedokinjama FWS-95 i FWS-87.

Sredinom avgusta 1992. godine, nakon otprilike mjesec dana zatočeništva, oni zatvorenici koji su još uvijek držani u sportskoj dvorani "Partizan" bili su premješteni

i protjerani iz Foče u Novi Pazar u Republici Srbiji. Ovo se može zaključiti iz iskaza svjedokinja FWS-96, FWS-95 i Dr. Aščerića.

Silovanja i ponižavanja nisu se završila sredinom avgusta 1992. godine za sve gorenavedene žrtve–svjedokinje koje su prvobitno bile zatvorene u sportskoj dvorani "Partizan" sredinom jula 1992. godine. U svojim vjerodostojnim i dosljednim iskazima svjedokinje FWS-75, FWS-87 i DB tvrde da su one uklonjene iz sportske dvorane "Partizan" i odvedene u "Karamanovu kuću" gdje se njihov bol, patnje i ponižavanje nastavilo.

Svjedokinja FWS-95, koja je u vrijeme kad su ova krivična djela počinjena bila udata i imala dvoje male djece, izjavila je da je silovana pet ili šest puta u Srednjoškolskom Centru u Foči. Kada je stigla u sportsku dvoranu "Partizan", silovanja su postala mnogo gora.

Svjedokinja FWS-95 je svjedočila da nju nije silovao optuženi u Srednjoškolskom Centru u Foči. Međutim, u periodu dok je bila zatvorena u sportskoj dvorani "Partizan" optuženi ju je silovao tri puta.

Što se tiče prvog puta kada se to desilo, ona je izjavila da je optuženi, zajedno sa još jednim vojnikom, stigao u maskirnoj uniformi u sumrak, još se vidjelo, i odveo nju i FWS-48 do jedne kuće. Svjedokinja se sjeća da je ta kuća bila u Gornjem Polju. Tamo su otišli pješice. Ona nije poznavala tog drugog čovjeka. Kada su stigli optuženi joj je naredio da se skinu. Tada su se ona i FWS-48 morale istuširati prije nego ju je optuženi odveo u drugu sobu, dok je drugi čovjek ostao sa drugom ženom, FWS-48. U toj drugoj sobi svjedokinja FWS-95 je zatim bila silovana vaginalno, što je, po njenoj izjavi, trajalo nekih pola sata. Svjedokinja se nije mogla sjetiti da li je bilo nekih drugih vojnika u ili oko kuće. Ona se sjetila mjesta na koje je odvedena, a naročito činjenice da je u prizemlju bila kafana a da je na spratu bio stan.

Što se tiče drugog silovanja, svjedokinja FWS-95 je izjavila da je nakon nekih 3-4 dana optuženi ponovo došao i izveo nju i još tri osobe iz sportske dvorane "Partizan". Došao je sa tri vojnika. Došli su pješice. Svjedokinja je izjavila da se ne sjeća mjesta ili datuma kad se ovo desilo. Kada su stigli na odredište, njima je naredeno da se skinu i okupaju se, jedna po jedna. Prema njenoj izjavi, optuženi je zatim rekao svjedokinji FWS-95 da ide u drugu sobu s njim. Onda je on odveo u dnevnu sobu gdje su se nalazile druge dvije djevojke i morali su da sačekaju treću djevojku. Svjedokinja je izjavila da je samo optuženi imao seksualni odnos sa njom. Ona se ne sjeća drugih detalja ni razgovora u vezi sa ovim događajem niti imena žena sa kojima je bila odvedena.

Što se tiče trećeg silovanja, svjedokinja FWS-95 je izjavila da je optuženi došao automobilom i odveo ih u jednu kuću u Trnovači. Ona je bila zajedno sa još jednom ženom, ali se nije mogla sjetiti kojom. Svjedokinja je izjavila da joj je zatim bilo naredeno da se okupa a da ju je onda silovao optuženi. Žene su kasnije vraćene u sportsku dvoranu "Partizan". U kuću u Trnovači su ih odveli optuženi i, kako je to svjedokinja opisala, prijatelj optuženog. Kada joj je pokazana slika kuće u Trnovači svjedokinja je izjavila da nije sigurna da li se radi o kući u koju je odvedena. Ona se jeste sjetila da je to bila samostalna zgrada. Svjedokinja nije mogla odrediti datum

kada se treće silovanje desilo. Odgovarajući na opcije koje joj je ponudio tužilac, ona ga je smjestila u avgust prije nego juli 1992. godine i to prije početak avgusta.

Svjedokinja je svjedočila sa potpunim ubjedenjem da ju je optuženi Gojko Janković silovao ta tri puta. Pored toga, mogla je pokazati na optuženog na panou sa fotografijama koji joj je pokazao tužilac.

Prema svjedokinji FWS-95, dan 12. avgust 1992. godine je bio posljednji dan njenog zatočeništva u "Partizanu". Toga dana su je vojnici odveli iz sportske dvorane "Partizan" na gradski stadion zajedno sa još jednom osobom čije ime je svjedokinja napisala na papiru te je poznato Sudu. Među tim vojnicima bio je i Dragan Zelenović. Sljedećeg dana je svjedokinja zajedno sa ostalima koji su još uvijek bili u "Partizanu" ukrcana na autobus i prebačena u Novi Pazar. Svjedokinja FWS-95 je izjavila da je bila silovana otprilike ukupno 150 puta za vrijeme rata. Navela je da kao posljedica svih tih silovanja ona još uvijek podnosi teške patnje, fizičke i psihičke. Ona je povučena i mnogo plače. Štaviše, ona često ne može spavati i "sanja logor".

Sud konstatuje da je izgledalo da je ova svjedokinja jako patila dok je svjedočila. Neupitno je da su joj silovanja koja je doživjela nanijela ozbiljan psihički i fizički bol.

Tokom unakrsnog ispitivanja branilac je pitao svjedokinju zašto nije nijednom pomenula optuženog u izjavi na 10 stranica koju je dala 1996. godine. Svjedokinja je rekla da je to bila kratka izjava, jer da je rekla sve što joj se desilo, to bi bio "roman" a ne kratka izjava. Osim toga, ona sada uzima lijekove i može se bolje prisjetiti.

U vezi sa svjedočenjem svjedokinje FWS-95, Sud je naročitu pažnju obratio na svjedočenje vještaka Dr. Marije Komšić Kaučić, specijaliste neuropsihijatra. Nakon što je pregledala medicinsku dokumentaciju svjedokinje i susrela se lično sa njom, Dr. Komšić Kaučić je izjavila da se spor način govora svjedokinje može pripisati traumi te da nije uzrokovan lijekovima. Pored toga, iako svjedokinja pati od ..., ona je u stanju dati iskren iskaz zahvaljujući lijekovima koje koristi. Doktorica je naročito smatrala da je zahvaljujući upotrebi tih prepisanih lijekova bilo u potpunosti moguće da se svjedokinja sada sjeti stvari kojih se nije mogla sjetiti 1996. godine.

U vezi sa trećim silovanjem koje je opisano u tački 5. optužnice, Sud konstatuje svjedočenje FWS-87 koja je opisala kako su ona i još jedna žena odvedene iz sportske dvorane "Partizan". Svjedokinja FWS-87 sjećala se da je ta žena bila udata ali se nije mogla sjetiti njenog imena. Odvedene su u kuću u Trnovači u kojoj su bili optuženi Gojko Janković i još jedan vojnik. Ona je izjavila da su je silovala obojica. Ona nije znala šta je bilo sa tom drugom ženom jer to nije vidjela. Svjedokinja je izjavila da je to bio jedini put kad je ona odvedena u tu kuću u Trnovači. Silovanja su bila vaginalna. Što se tiče te druge osobe koja ju je silovala, svjedokinja je izjavila da zna da se on preziva Vasiljević i da je imao nadimak Boban ili Beban.

Ona je navela da su automobilom došli iz sportske dvorane "Partizan" u Trnovaču i da su stigli noću. Opisala je kuću u koju su bile odvedene kao dvospratnicu, što je tačno. Kada su joj pokazane fotografije kuće u Trnovači, svjedokinja je izjavila da bi to mogla biti ta kuća, ali da ne može reći sa sigurnošću da je to upravo kuća u koju je odvedena zajedno sa tom udatom ženom. Svjedokinja je bila mišljenja da su idućeg jutra vraćene u sportsku dvoranu "Partizan".

Tokom unakrsnog ispitivanja FWS-87 odbrana je naglasila da nije bilo pomena ovog događaja u izjavi koju je svjedokinja dala istražiocima MKSJ 19. i 20. januara 1996. godine. Stoga je branilac sugerisao da je njeno svjedočenje nepouzđano.

Sud se ne slaže sa odbranom iz sljedećih razloga. Na stranama 9-11 izjave koju je FWS-87 dala istražiocima MKSJ ona daje opšti opis silovanja kojima je bila izložena dok je bila zatvorena u sportskoj dvorani "Partizan". Ona nikad nije pokušala dati precizne detalje svakog pojedinačnog silovanja te se pomenute stranice moraju čitati u tom kontekstu. Ona u svojoj izjavi opisuje kako su žene iz "Partizana" uglavnom odvođene u stanove i kuće u Foči i mjesta kao što su "Brena", Donje Polje, Trnovača, kraj blizu osnovne škole u Foči i kraj zvani Aladža. Izričito je navela da su u Trnovači i Aladži odvođene u kuću, ne u stan. Njena izjava glasi: *"Tuta, Janković, Vasiljević Beban i Bojat su me takođe silovali u tom periodu. Ponavljam, ne mogu se tačno sjetiti ko me silovao i gdje."* Iako ova izjava nije tako detaljna kao izjava koju je svjedokinja FWS-87 dala na ovom Sudu, ne samo da je svjedokinja izričito pomenula optuženog kao jednog od muškaraca koji su je silovali, već je pomenula i kuću u Trnovači kao mjesto na kom se silovanje desilo.

Oslanjajući se na svjedočenje svjedoka Arsenić Save, Partalo Boška, Elezović Steve, Pavlović Bogdana i Kovačević Soniboja odbrana je negirala da je sportska dvorana "Partizan" služila kao zatvorenički centar za muslimanske žene i djecu iz kojeg su žene birane i silovane. Svi ovi svjedoci su bili stražari na stražarskom mjestu ispred sportske dvorane "Partizan". Prema odbrani, može se zaključiti iz njihovih izjava da nijedna žena nije izvedena iz sportske dvorane "Partizan". Pored toga, nijedan od njih nije nikada vidio optuženog blizu sportske dvorane "Partizan". Mitar Šipčić, osoba nadležna za izbjeglice smještene u Srednjoškolskom centru u Foči, svjedočio je o dolasku civila u sportsku dvoranu "Partizan".

Sud smatra da postoji nedostatak logike i dosljednosti između svjedočenja ovih svjedoka pa će se kratko osvrnuti na njihove iskaze.

Gorepomenuti stražari su svi bili na dužnosti ispred sportske dvorane "Partizan" da bi čuvali Sekretarijat unutrašnjih poslova koji se nalazio preko puta dvorane. Prema ovim svjedocima, Muslimani izbjeglice iz okoline Foče i iz drugih mjesta su se iznenada pojavili u sportskoj dvorani "Partizan". Kako svjedok Partalo Boško kaže: *"Taj svijet je jednostavno došao, bio tu"*. Štaviše, taj "svijet" je bio slobodan i mogao je ući i izaći iz sportske dvorane kada god je htio. Pošto je bio slobodan, *"ovaj svijet"* je jednog dana, kako kaže svjedok Elezović Stevo, *"jednostavno izašao iz 'Partizana' i sjeo u autobuse..."* Sud konstatuje da su to bili autobusi kojima su bili prevezeni iz Foče. Ovaj svjedok je takođe izjavio da nije bilo nijedne osobe mlađe od 45-50 godina i da on garantuje da je laž da je tu bilo i mlađih žena.

Kao što su svjedoci potvrdili, oni su (samo) čuvali Sekretarijat unutrašnjih poslova. Na primjer, svjedok Kovačević Soniboj izjavljuje: *"Mi nikad nismo imali Partizan. Za Partizan su bili zaduženi drugi ljudi."* Svjedok Partalo ističe: *"Naš zadatak je bio prevashodno SUP a ovi su nam pridodati."* Zatim je izjavio: *"Niko nikad nikog nije izvodio."* Međutim, tokom unakrsnog ispitivanja rekao je: *"Za vrijeme moje dežure toga nije bilo. Ja sam to čuo od kolega, a oni se nisu smjeli protiviti."* Bez potrebe da se dalje citiraju svjedočenja, pažljivi pregled iskaza ovih svjedoka otkriva da je jedna

stvar oko koje se svi slažu to da niko nikada nije izveden iz sportske dvorane "Partizan" dok su oni bili na dužnosti.

Neosporna činjenica da su žene bile izvođene iz sportske dvorane "Partizan" takođe proizilazi iz izjave svjedoka Pavlović Bogdana koji je izjavio: *"Bilo je tu mojih komšinica, sklanjali smo ih, a onda vraćali u Partizan da prespavaju."* Međutim, on je takođe tvrdio da niko nije odveden u njegovoj smjeni, ali nije mogao reći šta se dešavalo u smjenama drugih. On je još naveo: *"... bilo ih je pijanih i naoružanih [] koji su dolazili a mi smo se borili koliko smo mogli da im ne dozvolimo ulazak u Partizan"*. Ovaj svjedok je rekao da se sjeća da su FWS-75, FWS-48 i DB bile zatvorenice u sportskoj dvorani "Partizan".

Jasno je da pozvani stražari nisu znali šta i koga su čuvali. Iako su tvrdili da nikada nisu bili bolesni ili zamijenjeni drugim stražarima, oni su ipak čuli od svojih kolega da je bilo "nekog izvođenja" u drugim smjenama.

Stoga Sud zaključuje da svjedoci odbrane nisu ni na koji način dali optuženom alibi da nije ulazio u sportsku dvoranu "Partizan" ili bio umiješan u dešavanja u njoj.

Na osnovu gore-citiranih dokaza Sud je uvjeren van razumne sumnje u pogledu identifikovanja optuženog od strane svjedokinja FWS-95 i FWS-87 i njegove uloge u goreopisanim događajima. U vezi sa trećim događajem opisanim u ovoj tački, Sud se oslonio na vjerodostojne i uvjerljive iskaze svjedokinja FWS-87 i FWS-95. Ovi iskazi su dosljedni i potkrepljuju se međusobno.

Jedini dokaz izveden pred Sudom u vezi sa prvim i drugim dijelom ove tačke je svjedočenje FWS-95 te se u osudi Sud oslanja isključivo na njen iskaz. Bez obzira na to, Sud slobodno ocjenjuje izvedene dokaze i nije neophodno ni uopšteno ni posebno potkrepljivanje. Ovo pravilo jednako važi i za svjedočenje žrtve seksualnog napada.

Uprkos činjenici da FWS-95 nije pružila mnogo detalja o silovanju kojem je bila izložena od strane optuženog, naročito o drugom silovanju, Sud nalazi da je njeno svjedočenje pouzdano i uvjerljivo. U vezi sa drugim silovanjem, ona se sjeća da su išli pješice i broja drugih žena koje su izvedene. Pored toga, ona je bila u stanju da jasno opiše i napravi razliku između pojedinačnih silovanja. S obzirom na protok vremena od tog događaja i traume koju je on uzrokovao, ne može se od nje očekivati da bude u stanju da da imena ulica, tačne datume i mjesta. Mora se uzeti u obzir da je ova svjedokinja bila zatvorena duži vremenski period u kom je živjela u strahu za vlastiti život, integritet i djecu. Ocjena vjerodostojnosti svjedoka je isključivo u nadležnosti Suda u kom sudije slobodno donose zaključke koje smatraju ispravnim pod uslovom da zaključak pređe prag razumnosti. Svjedokinja FWS-95 je u očima suda izvan razumne sumnje očito prešla taj prag, te joj je stoga poklonjena vjera.

Namjera optuženog da izvrši seksualnu penetraciju i svijest da je to urađeno bez saglasnosti žrtve jasno proizilaze iz izvedenih dokaza.

Stoga proizilazi iz prethodnog obrazloženja da je, kao dio širokog ili rasprostranjenog napada na civile Bošnjake u opštini Foča, znajući za napad i svjesno učestvujući u njemu svojim radnjama, optuženi počinio krivično djelo silovanje i mučenje oštećenih FWS-95 i FWS-87 iz člana 172. stav 1. tačka g) i f) KZ BiH. Sud ponavlja da su

kumulativne osude za silovanje i mučenje koje su zasnovane na istovjetnom ponašanju dozvoljene jer svaka od krivičnih radnji sadrži poseban element koji zahtijeva činjenični dokaz koji druga radnja ne zahtijeva. Konkretno, za silovanje je to seksualna penetracija, a za mučenje zabranjena namjera (kao što je dobijanje obavještenja ili priznanja, kažnjavanje, zastrašivanje ili vršenje pritiska na žrtvu ili treće lice ili bilo koji oblik diskriminacije). Radnje silovanja oštećenih FWS-95 i FWS-87 takođe ispunjavaju zakonske uslove mučenja iz člana 172. stav 1. tačka f) KZ BiH, s obzirom da su, po mišljenju Suda, radnje silovanja prouzrokovale teški bol i patnju, počinjene su svjesno i sa zabranjenom namjerom, tj. diskriminacijom na osnovu žrtvine bošnjačke nacionalnosti. Žrtve su izvedene iz zatvoreničkog centra u kom su držani isključivo Bošnjaci. One su bile i mogle biti žrtve goreopisanih poniženja, kao i mnoge druge žene Bošnjakinje, samo zato što nisu bile srpske nacionalnosti. Sud konstatuje da ne postoji uslov koji bi zahtijevao da su radnje morale biti počinjene za samo jednu od zabranjenih namjera. Ako je jedna zabranjena namjera ostvarena određenim ponašanjem, činjenica da je namjera bila da se tim ponašanjem ostvare i drugi ciljevi koji nisu pobrojani, kao što je neki cilj seksualne prirode, ne onemogućava prisustvo druge (zabranjene) namjere.

I konačno, optuženi je takođe pomagao silovanje i mučenje oštećene FWS-87 koje je počinio Vasiljević Beban, prema članu 172. stav 1. tačka f) i g) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Optuženi je, zajedno sa Bebanom Vasiljevićem, odveo FWS-87 i FWS-95 iz sportske dvorane "Partizan", potpuno svjestan da ih izvode da bi bile silovane. Optuženi je pružio praktičnu pomoć silovanju koje je izvršio Beban Vasiljević tako što mu je dozvolio pristup kući u Trnovači koja je bila pod stvarnom kontrolom optuženog. Tu je Beban Vasiljević silovao FWS-87. Time je optuženi takođe pomogao mučenje FWS-87, jer čin silovanja ove svjedokinje takođe ispunjava zakonske uslove mučenja iz gorenavedenih razloga.

5. U vezi sa tačkom 5. osuđujućeg dijela presude (tačka 6. izmijenjene optužnice), optuženi se oglašava krivim zato što je neidentifikovanog dana krajem jula ili početkom avgusta 1992. godine, zajedno sa Bebanom Vasiljevićem, odveo zatvorenice FWS-105 i DB iz zatvoreničkog centra u sportskoj dvorani "Partizan" u jednu kuću u selu Trnovača u opštini Foča gdje je optuženi Gojko Janković proveo cijelu noć sa zatvorenicom FWS-105 i silovao je dva puta, dok je Beban Vasiljević silovao zatvorenicu DB, a sljedećeg jutra, po naredbi optuženog, Beban Vasiljević ih je vratio u zatočenički centar u "Partizanu".

U vezi sa ovom tačkom, optužba je pozvala svjedokinje DB, FWS-96 i FWS-74. Kao što je gore navedeno detaljno, pored ovih svjedočenja, Sud je takođe prihvatio kao dokaz i izjave koje je svjedokinja FWS-105 dala u istrazi. One uključuju izjave istražiocima MKSJ od 9-11. februara 1996. godine i zapisnik sa saslušanja u Tužilaštvu BiH od 16. januara 2005. godine.

U svojoj izjavi od 16. januara 2005. godine svjedokinja FWS-105 je navela da je, dok je bila zatvorena u sportskoj dvorani "Partizan", bila prozvana i odvedena, zajedno sa DB, u jednu kuću u Trnovači od strane optuženog i još jednog čovjeka. Tamo su DB i taj čovjek otišli na donji sprat kuće, dok su ona i optuženi ostali na gornjem spratu. Optuženi joj je rekao da se istušira i tamo joj se pridružio. Ona je zatim odvedena u spavaću sobu gdje je silovana *"skoro cijelu noć, bilo je prekida, ali je trajalo cijelu noć"*. Silovana je dva puta. Idućeg jutra, "onaj drugi vojnik" je vratio FWS-105 i DB u

sportsku dvoranu "Partizan". U svojoj izjavi od 9-11. februara 1996. godine svjedokinja je imenovala optuženog Gojka Jankovića kao jednog od muškaraca koji su je silovali u periodu dok je bila zatvorena u sportskoj dvorani "Partizan".

Sud poklanja punu vjeru ovim izjavama u svjetlu činjenice da su potkrijepljene iskazima drugih svjedoka.

Svjedokinja DB se sjeća kako su otprilike sedam ili osam dana po njenom dolasku u sportsku dvoranu "Partizan" nju i FWS-105 izveli optuženi i "Beba" oko 20:00 sati. DB i FWS-105 su odvedene u jednu kuću u Trnovači koju je svjedokinja DB identifikovala na fotografijama koje joj je pokazao tužilac. Prema DB, one su do kuće dovezene u automobilu i tokom vožnje im je rečeno da ih vode na ispitivanje. Po dolasku u kuću u Trnovači, prvo su ih natjerali da pripreme hranu a onda da operu suđe. Međutim, nisu ih ispitivali. Svjedokinja DB je svjedočila da ju je "Beba" odveo iz kuhinje u sobu na spratu odmah do kupatila. Ona je tu provela cijelu noć i izjavila je da je bila silovana jednom. Svjedokinja DB je potvrdila da je FWS-105 ostala u kuhinji sa optuženim. Ponovo je vidjela FWS-105 sljedećeg jutra, u 07:00 ili 07:30 sati. FWS-105 je kuhala kafu. I optuženi je bio tu. Zatim ih je Beban Vasiljević vratio u "Partizan". DB se nije mogla sjetiti da li je optuženi Gojko Janković išao sa njima. Ona nije razgovarala sa FWS-105 o onome što se desilo, ali one su mogle vidjeti jedna drugoj na licu i iz stanja u kom su bile šta se desilo.

Sud je dodatno uvjeren na osnovu sigurnosti sa kojom je DB svjedočila o identitetu ove dvojice ljudi. U vrijeme kad je počinjeno krivično djelo ona je znala Gojka Jankovića iz viđenja. Iako ga je vidjela već na livadi 3. jula 1992. godine, kada je njeno selo, Trošan, bilo napadnuto, kasnije je čula njegovo ime i ime Beban Vasiljevića, kada su joj drugi ljudi rekli.

Svjedokinja FWS-96 je izjavila da je ona zajedno sa drugim ženama odvedena iz Srednjoškolskog centra u Foči u sportsku dvoranu "Partizan". Kada ju je tužilac upitao da li zna imena tih žena koje je optuženi izveo, FWS-96 je potvrdila da su FWS-105 i DB bile izvedene zajedno. Prema njenom svjedočenju, optuženi je to uradio zajedno sa još nekim, ali ona nije znala ko je ta druga osoba. FWS-96 je objasnila da je znala za taj događaj zato što joj je FWS-105 rekla da ju je silovao Gojko Janković u Trnovači, u kući njenog komšije Halima Čedića. Pored toga, dodala je da zna gdje je ta kuća – blizu je Gojkove kuće i on to dobro zna.

Ovo je potkrijepila i svjedokinja FWS-74 koja je svjedočila da, iako nju nikada nije silovao optuženi u sportskoj dvorani "Partizan", ona je znala da je optuženi silovao FWS-105 jer se ona jednog jutra vratila i rekla joj da je Gojko Janković silovao u Trnovači.

Događaji koji su se svjedokinjama desili bili su po svojoj prirodi krajnje traumatični. Stoga se od njih ne može očekivati da se precizno sjete svakog detalja, slijeda događaja ili tačnih datuma kada su se opisani događaji desili. Pored toga, svjedokinje su bile zatvorene sedmicama ili, kao u nekim slučajevima, mjesecima, bez mogućnosti da bilježe svoja iskustva.

Sud ne smatra da sitne razlike između svjedočenja DB i izjava FWS-105 diskredituju njihove iskaze, s obzirom da je suština njihovih priča ista i obje su bile uvjerljivi

svjedoci. Posmatrane zajedno, izjave FWS-74, DB i FWS-96 i transkripti svjedočenja FWS-105 pred MKSJ čine jasan, potkrepljujući, dosljedan i veoma vjerodostojan dokaz na kom se može zasnivati zaključak o krivici optuženog.

Namjera optuženog da izvrši seksualnu penetraciju i svijest da je to urađeno bez saglasnosti žrtve jasno proizilaze iz izvedenih dokaza.

Stoga proizilazi iz prethodnog obrazloženja da je, kao dio širokog i rasprostranjenog napada na civile Bošnjake u opštini Foča, znajući za napad i svjesno učestvujući u njemu svojim radnjama, optuženi počinio krivično djelo silovanja oštećene FWS-105 iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH. On je takođe počinio krivično djelo mučenja oštećene FWS-105 iz člana 172. stav 1. tačka f) KZ BiH, jer radnja silovanja ove svjedokinje takođe ispunjava zakonske uslove mučenja: radnja silovanja prouzrokovala je teški bol i patnju, počinjena je svjesno i sa zabranjenom namjerom, tj. diskriminacijom na osnovu žrtvine bošnjačke nacionalnosti. Žrtva je izvedena iz zatvoreničkog centra u kom su držani isključivo Bošnjaci. Ona je bila i mogla biti žrtva goreopisanih poniženja, kao i mnoge druge žene Bošnjakinje, samo zato što nije bila srpske nacionalnosti.

Optuženi je takođe pomagao silovanje DB prema članu 172. stav 1. tačka g) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Optuženi je, zajedno sa Bebanom Vasiljevićem, izveo DB i FWS-105 iz sportske dvorane "Partizan", iako je bio potpuno svjestan da i DB izvode da bi bila silovana. Optuženi je pružio praktičnu pomoć silovanju koje je izvršio Beban Vasiljević tako što mu je dozvolio pristup kući u Trnovači koja je bila pod stvarnom kontrolom optuženog. Tu je Beban Vasiljević silovao DB. Time je optuženi takođe pomogao mučenje jer čin silovanja ove svjedokinje takođe ispunjava zakonske uslove mučenja iz gorenavedenih razloga.

6. U vezi sa tačkom 6. osuđujućeg dijela presude (tačka 7. optužnice) optuženi je oglašen krivim zato što je dana 02.08.1992. godine zajedno sa Dragoljubom Kunarcem i Dragutinom Vukovićem („Gaga“) izveo zatočene maloljetnice FWS-186, FWS-191 i J.G. iz jedne kuće u Aladži i odveo ih u jednu privatnu kuću u selu Trnovača, koju je koristio optuženi, gdje je zatočenica J.G. ostala samo nekoliko dana, ali zatočenice FWS-186 i FWS-191 su tu držane do kraja januara 1993. godine i tokom cijelog tog perioda optuženi je mnogo puta silovao zatočenicu FWS-186; Dragoljub Kunarac je u toku prva dva mjeseca mnogo puta silovao zatočenicu FWS-191, a optuženi je takođe u tom periodu jednom silovao zatočenicu FWS-191; kada su zatočenice FWS-186 i FWS-191 prebačene u drugi stan u januaru 1993. godine, optuženi je tu nastavio da siluje zatočenicu FWS-186 do kraja novembra 1993. godine; Gojko Janković i Dragoljub Kunarac su koristili zatočenice FWS-186 i FWS-191 kao seksualno roblje i kao roblje za druge svrhe u kući u Trnovači, postupajući prema njima kao da su stvari i lična imovina, i imali su potpunu kontrolu nad njihovim životima.

U vezi sa ovom tačkom, Tužilaštvo je izvelo svjedokinju FWS-191 kao glavnog svjedoka. Svjedokinja FWS-191 je pred Sudom svjedočila na sljedeći način: ona je živjela u Gacku i imala je sedamnaest godina kada su se desili događaji navedeni u optužnici. FWS-191 je zajedno sa bratom, majkom i sestrom bila u grupi Bošnjaka koji su zarobljeni kod Uloga. Par dana nakon njihovog zarobljavanja, negdje oko 7.jula 1992.godine odvezeni su kamionom u školu u Kalinoviku. Svjedokinja je rekla

da su je dana 2. avgusta 1992. godine odveli Kunarac, zvani „Žaga“ i vojnik sa nadimkom „Gaga“. Opisala je kako je sjela pored jedne bebe, koja nije bila njena, da bi se stekao utisak da je ona mlada majka. Međutim, Kunarac je došao direktno do nje i rekao joj da ustane. Njena majka je ustala pokušavajući ponuditi sebe umjesto kćerke, ali ovaj plan nije uspio. FWS-191 je odvedena zajedno sa drugih sedam ili osam zatočenica, među kojima su bile FWS-186, FWS-190 i J.G. Jedan stražar im je rekao da se ne smije miješati jer je „Žaga“ opasan čovjek. Prema ovoj svjedokinji, FWS-186 je u to vrijeme imala šesnaest godina, FWS-190 šesnaest ili sedamnaest, a J.G. dvanaest ili trinaest godina. Nakon toga su odvezene crvenom Ladom i prošle kroz centar Kalinovika, prije nego što su utovarene u hladnjaču. Kamion se zaustavio u Miljevini da bi vojnici mogli vidjeti kako one izgledaju.

Na kraju su stigle u jednu kuću na području Aladže u Foči. U kući su bili vojnici od kojih se svjedokinja naročito sjeća Vojvode Govedarice i Jure Ivanovića. Ivanović joj je rekao da ostane sa njim da izbjegne redaljku. Ona se sjetila kako je Govedarica, visoki muškarac sijede kose i sijede brade, ušao u prostoriju i ispričao im o tome kako je napravio zasjedu za jednog Muslimana - kako mu je odrubio glavu i šutao žrtvinu glavu po zemlji. Svjedokinja je rekla da nije bila maltretirana u toj kući. Nekad kasnije, Kunarac je došao zajedno sa optuženim. To je bio prvi put da je svjedokinja srela optuženog Gojka Jankovića kome su se drugi vojnici obraćali sa „Gojan“ ili „Goša“. Bilo je očigledno da su Kunarac i optuženi imali više činove jer kad bi oni ušli svi bi ustali i napravili im mjesto da sjednu. Kunarac je rekao FWS-191, J.G. i FWS-186 da pođu sa njim i optuženim. Svjedokinja FWS-191 je pogledala prema Juri Ivanoviću tražeći pomoć, ali, kako je rekla na svjedočenju, on je samo „slegnuo ramenima“. Odvezene su u bijelom Golfu kojeg je vozio Kunarac. Prvo su se odvezli do Sportske dvorane „Partizan“ gdje je Kunarac izašao iz auta. Optuženi je ostao u autu i pitao tri djevojke da li su djevice, a one su odgovorile da jesu.

Kada se Kunarac vratio, otišli su u kuću u Trnovači koju je svjedokinja prepoznala na fotografijama koje joj je pokazao tužilac, a koje je kasnije uveo u dokaze. FWS-191 je kasnije od mještana saznala da je prvobitni vlasnik, Musliman, ubijen. Međutim, rekla je da je tada, kad je došla u kuću, ista pripadala optuženom jer je njegovo ime bilo na vratima. Svjedokinja FWS-191 je svjedočila o strahu koji je osjetila to veče. Na kraju im je optuženi rekao ko da ide u koju sobu. Nju je poslao na prizemlje koje je bilo neka vrsta ljetne kuhinje. J.G. je morala ići u malu sobu sa „Gagom“, a FWS-186 u sobu na prvom spratu, gdje je optuženi trebao provesti noć sa njom. Svjedokinja FWS-191 je izjavila: *„Žaga i ja smo otišli dole u tu donju sobu, i on je sjeo na krevet i rekao mi je da sjednem pored njega, i onda je rekao da se zove Dragoljub Kunarac i da ga zovu Žaga; pokazao mi je privjesak koji je on objasnio da ga nosi kao neku formu identifikacije, u slučaju da bude ubijen. Onda mi je rekao da se skinem. Pitala sam ga mogu li donijeti čaršaf jer me bilo sramota. Ja sam bila dijete tada i osjećala sam se dijete.“* Svjedokinja je rekla da je seks za nju u to vrijeme bio tabu tema. Izjavila je: *„Ja dolazim iz porodice gdje je moral bio jako visok. Pitala sam ga da donesem čaršaf u slučaju da krv prođe. On me je poslao gore 'Idi pitaj Jankovića', ja sam pitala Jankovića i Janković mi je dao čaršaf. On je stavio bajonetu pored kreveta.“* Te prve noći, Kunarac nije izvršio penetraciju u svjedokinju jer je ona, kako kaže, bila ukočena i to je bio jedini način da se odbrani.

Sljedeće jutro, FWS-186 joj je rekla da ju je optuženi silovao i da je stavio pištolj pod jastuk ili pored kreveta. Govoreći o J.G. svjedokinja je rekla: *„Njoj je bilo samo 13*

godina i bilo ju je sramota reći bilo šta. Ona se uvijek držala priče da nije bila silovana“. FWS-191 je rekla da su pitale Kunarca i Gagu da je odvedu nazad majci u Kalinovik, ali umjesto toga, oni su je odveli u Karamanovu kuću u Miljevini.

Sud primjećuje da iako je tužilac u završnim riječima pomenuo silovanje J.G., optužnica ne tereti optuženog, Dragoljuba Kunarca ili Dragutina Vukovića (Gagu) za takvo krivično djelo.

Oštećena FWS-191 je ostala u ovoj kući zajedno sa FWS-186 do januara 1993.godine. Tokom prva dva mjeseca konstantno ju je silovao Dragoljub Kunarac, zvani Žaga, koji je otišao krajem septembra. Kunarac je silovao FWS-191 najmanje dvadeset puta. U tom periodu, takođe ju je dva puta silovao Zoran Nikolić. Ona se sjetila da je Nikolić iz Nikšića u Crnoj Gori. Optuženi je takođe jednom silovao FWS-191. To se desilo nakon svadbe jednog od njegovih vojnika. Optuženi je odveo i nju i oštećenu FWS-186 na svadbu. Nakon što su se vratili, optuženi, koji je bio vidno pijan, zaključao je FWS-186 u jednu sobu i potom silovao FWS-191. Svjedokinja je svjedočila da optuženi nije mogao ejakulirati tako da je njeno silovanje trajalo najmanje jedan sat. Tokom svjedočenja, FWS-191 je izjavila da su, bez obzira na svu patnju, i ona i FWS-186 bile svjesne da su mogle imati istu sudbinu kao one zatočenice koje su bile zatvorene u centrima koji su zapravo služili kao javne kuće. Te žene i djevojke je silovalo mnogo vojnika. Međutim, optuženi nije dozvolio Kunarcu da odvede nju i FWS-186 u Crnu Goru, jer je znao da bi Kunarac dozvolio da one budu korištene kao prostitutke. One nisu imale alternativu, kako je izjavila FWS-191, jer ako bi otišle, kako je rekla, samo bi bile u prometu ili u Karamanovoj kući ili negdje drugdje. Ona je izjavila da im je Janković dao sigurnost da budu sa istim ljudima. Kako je FWS-191 izjavila, one jednostavno nisu imale kontrolu nad svojom sudbinom.

Prilikom ispitivanja od strane tužioca, FWS-191 je izjavila da seks nije bio dobrovoljan. To je važilo i za FWS-186 za koju je rekla da može govoriti i u njeno ime. Tokom perioda koji su provele u kući u Trnovači, stalno su morale kuhati, peglati i čistiti. Nije im bilo dozvoljeno da koriste svoja imena. Štaviše, Kunarac je njoj dao ime Gordana, odnosno „Goca“, ime koje je koristila dok se nije sa djecom vratila u Sarajevo u aprilu 1997.godine. Optuženi je FWS-186 dao ime „Sanja“. Kasnije, kada se vidjela sa FWS-190, ova je imala ime „Andja“.

Svjedokinja FWS-191 je opisala Sudu kako se tokom zatočeništva upoznala sa svojim budućim mužem koji je, kako je izjavila, bio veoma dobar i ponašao se prema njoj kao prema ljudskom biću. Kako je svjedokinja rekla, Kunarac je napustio kuću djelimično zahvaljujući ovom čovjeku; a i zato što optuženi nije odobravao ponašanje Kunarca dok je bio tamo. Stalno je dovodio vojnike i jednu ženu, Jadranku Žalo, koja se veoma loše ponašala prema njoj i FWS-186. FWS-186 i FWS-191 su napustile kuću u januaru 1993.godine i prešle u kuću u Foči. Kada je njen budućni muž odveo nju i FWS-186 na Pale na razmjenu, ona je odlučila ostati u Foči jer je bila trudna. Rečeno joj je da bi muslimanski doktori, pošto je bila trudna, iskasapili i nju i dijete. Što se tiče optuženog, svjedokinja je takođe svjedočila o tome da je znala da je on komandant svoje jedinice - paravojne jedinice, koja se sastoji od mještana iz okoline Mjesaja, Popovog Mosta i Trnovače. Izjavila je da su tokom svog zatočeništva bile odvedene u Buk Bijelu gdje su bili raspoređeni vojnici optuženog. On je komandovao grupom od otprilike četrdeset ili pedeset ljudi.

Sud je u potpunosti poklonio vjeru svjedočenju FWS-191. Ona je dala precizne, opširne i istinite odgovore koje su u potpunosti potvrdili njena majka FWS-192, svjedočenje FWS-175 i FWS-190, te pisana izjava koju je dala FWS-186, prihvaćena u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH.

Svjedokinja FWS-192, majka FWS-191, je svjedočila da je početkom avgusta 1992.godine Kunarac odveo FWS-191, FWS-186, FWS-190 i svjedokinju J.G. iz škole u Kalinoviku. Nekoliko dana kasnije, ovu svjedokinju su zovnuli nadimkom (koji je njena kćerka vjerovatno otkrila onima koji su je držali), te je odveli u posebnu prostoriju. Tamo su bili Kunarac i optuženi koji su joj predali pismo od njene kćerke u kojem piše da je ona dobro i da je u nekoj kući u Trnovači. Optuženi se predstavio kao Gojko Janković i rekao joj da ne treba brinuti za kćerku jer je ona sa njim. Ovaj prvi susret sa optuženim je trajao oko jedan sat.

Izjava koju je FWS-186 dala istražiocima Haškog tribunala je pročitana u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH. U toj izjavi, svjedokinja je u potpunosti potvrdila svjedočenje svoje drugarice, FWS-191. Svjedokinja FWS-186 je potanko ispričala kako je zarobljena dok je bježala zajedno sa drugim ženama i djecom iz svog napadnutog sela i kako je na kraju završila u kući u Trnovači. Izjavila je da su optuženi, Dragoljub Kunarac, zvani „Žaga,“ i Dragutin Vuković zvani „Gaga“ odveli nju, FWS-191 i J.G. iz kuće u Foči u kuću u Trnovači. Odvezli su ih u policijskom autu. To je bio njen prvi susret sa optuženim. FWS-186 se sjeća kako je, kad su stigli u kuću u Trnovači, Gojko Janković rekao da će on uzeti nju, Gaga će uzeti J.G., a Žaga će uzeti FWS-191. *„Ja sam morala biti sa Gojkom Jankovićem cijelo vrijeme dok sam bila u toj kući. Gojko Janković me je silovao tokom šest mjeseci koliko sam provela tamo. Prvi put kad me je silovao, pitao me je da li sam djevojka. Rekla sam mu da jesam. Prijetio mi je pištoljem i rekao ako ne pristanem na seks sa njim on će me odvesti u Miljevinu. Spomenuo je Miljevinu da mi zaprijeti jer je znao da ja znam da su djevojke silovali brojni vojnici u Miljevini. U svakom slučaju, ja nisam imala izbora. Ne želim da govorim o detaljima silovanja. Dok su me držali kao taoca, niko drugi me nije silovao osim Gojka Jankovića. Nisam zatrudnila. Gojko Janković se pobrinuo za to.“*

Svjedokinja FWS-186 je potvrdila da je Dragoljub Kunarac silovao FWS-191 tokom otprilike prva dva mjeseca njihovog boravka u Trnovači. Sjeća se da je Žaga dolazio često u kuću, ponekad skoro svake noći. U jednom trenutku, FWS-186 je pitala optuženog za svoju prijateljicu FWS-190, a on joj je rekao da je u Miljevini i da će je dovesti da vidi svjedokinju. Doveo ju je u kuću u Trnovači i ona je ostala sa njima oko sedam dana. U nekoliko navrata je optuženi vodio i nju u kuću Janka Janjića da vidi FWS-190.

FWS-186 je opisala optuženog kao nekoga ko je vladao ovom kućom i pružao im neku vrstu zaštite. Naglasila je da je mnogo vojnika dolazilo u kuću, većinom onih koji su pod komandom optuženog. Ona i oštećena FWS-191 su morale kuhati za njih, međutim oni su samo jeli i pili; svjedokinja je izjavila *„oni nas nisu tukli. Mislim da to nije dozvoljavao Gojko Janković. On je bio nadređeni tim vojnicima.“* U svojoj izjavi, svjedokinja je naglasila da iako su imale ključ od kuće i vrlo često ostajale same u kući: *„Mi nismo imale kuda pobjeći. Oko nas je bila srpska teritorija i nismo mogle nikuda ići. Janković i ostali su dobro znali da nismo bile tamo našom voljom.“* Rekli

bi im da ih niko nije tražio i da je prilikom razmjene njihova strana tražila brašno, a ne ljude.

Svjedokinja FWS-190 je takođe svjedočila o odvođenju FWS-191 i FWS-186 iz škole u Kalinoviku u kuću u Aladži. Nju je u seksualnom ropstvu držao Janko Janjić, zvan „Tuta“, između osam i devet mjeseci. FWS-190 je svjedočila kako su FWS-186 i FWS-191 dolazile sa optuženim u stan majke Janka Janjića u tom periodu i rekle su da ih je odveo optuženi, te da su tada bile u kući u Trnovači. FWS-186 je bila dodijeljena optuženom, a FWS-191 Kunarcu. Pričale su kako su imale seksualne odnose sa optuženim i Kunarcem, a zauzvrat bi im oni koji su ih držali pružali sigurnost. Svjedokinje su rekle FWS-190 da je bilo bolje biti sa jednim od „njih“ nego sa svima „njima“. FWS-190 koja je nekoliko puta išla do kuće u Trnovači, svjedočila je kako je tokom posjete vidjela FWS-191 i Kunarca gole, kako imaju seksualni odnos. FWS-190 je dalje rekla da je vidjela seksualni čin između FWS-186 i optuženog u Ribarskom naselju u Foči, tj. u stanu u koji su FWS-191 i FWS-186 premještene iz Trnovače.

Činjenicu da su FWS-186 i FWS-191 ostale u kući u Trnovači, pod kontrolom optuženog, potvrdila je svjedokinja FWS-175, koja je tada imala šesnaest godina, i koja je svjedočila kako je tamo sa njima provela oko šest do sedam dana. I „Žaga“ i „Gaga“ su bili u kući ali je Gojko Janković bio glavni. Na pitanje zašto je mislila da je optuženi glavni, ona je rekla: *„Zato što su ga svi zvali major i svi su ga pitali za bilo šta je trebalo, izvještaj ili bilo šta, sve je išlo preko njega. Svi su se odnosili kao prema nekom malo većem od njih.“*

FWS-186 i FWS-191 su joj lično rekle da su bile stalno silovane u toj kući; FWS-186 je silovao Gojko Janković a FWS-191 Kunarac. Svjedokinju je takođe dva puta silovao Dragutin Vuković, zvan „Gaga“ u kući u Trnovači. Ona je bila mišljenja da je optuženi imao moć da spriječi ono što se njoj desilo u toj kući, jer se sjetila kako je on spriječio da bilo koju od djevojaka tuče ili zlostavlja bilo koji od vojnika koji su dolazili u posjetu. Ova svjedokinja je takođe potvrdila činjenicu da je FWS-186 silovao samo optuženi: *„Niko je nije smio dohvatiti, niko joj nije smio ništa reći.“*. Tako je bilo i kad je Gojko Janković bio van kuće.

Što se tiče perioda nakon što su FWS-186 i FWS-191 napustile kuću u Trnovači, svjedočenja svjedokinja FWS-191, FWS-190 i svjedoka odbrane Sanje Kulić utvrđuju da su FWS-191 i FWS-186 živjele zajedno u stanu u Ribarskom naselju u Foči. Prema svjedokinji Kulić, FWS-186 je ostala tamo dok nije razmijenjena u novembru 1993.godine.

Svjedokinja Sanja Kulić je izjavila da je FWS-191 prvi put upoznala krajem 1992.godine ili početkom 1993.godine i da su se sprijateljile. Ona je često dolazila u stan u kom su ona i FWS-186 živjele. Iako je bila prijateljica sa FWS-191, svjedokinja Kulić je izjavila da je rijetko viđala FWS-186, koju je opisala kao povučenu osobu. Što se tiče odnosa između optuženog i FWS-186 tokom tog perioda, izjavila je da je u nekoliko navrata kad je FWS-186 govorila o optuženom u njenom prisustvu, ona govorila samo najbolje. Svjedokinja Kulić je izjavila da je ona govorila o želji da ga vidi, da provede vrijeme sa njim.

Tokom unakrsnog ispitivanja, tužilac je pitao svjedokinju da malo više kaže o odnosu između optuženog i FWS-186. Ona je izjavila da je FWS-186 vjerovatno, ili skoro sigurno, veoma dobro poznavala optuženog. Svjedokinja FWS-190 je vidjela kako optuženi i FWS-186 imaju seksualni odnos u stanu u Ribarskom naselju - oni nisu bili obučeni tom prilikom. Svjedokinja FWS-191 je takođe izjavila da su optuženi i FWS-186 imali seksualne odnose u jednom stanu u Ribarskom naselju u Foči do proljeća 1993.godine.

Što se tiče opisa optuženog kao tzv. „zaštitnika“ FWS-191 i FWS-186, i navodne „ljubavi“ između FWS-186 i optuženog, Sud je uzeo u obzir svjedočenje vještaka Dr Alme Bravo Mehmedbašić, neuropsihijatra koju je pozvao tužilac. Dr Mehmedbašić je prezentovala svoj nalaz o tome da li su žene koje su bile zatočene mogle razviti odnos sa licima koja su ih zatočila i koja su ih silovala, mučila ili na sličan način maltretirala, u okolnostima u kojima su takve osobe imale veliku moć i uticaj na njih. A ako je tako, kakva vrsta odnosa bi to mogla biti, s obzirom na ove činjenice?

Nakon izvršene procjene izjave FWS-186 i audio-zapisa izjava FWS-191, FWS-175 i FWS-190, ona je izjavila da je njihovo samopoštovanje bilo razoreno seksualnom torturom. Kroz duži vremenski period bile su bez aktivne kontrole nad vlastitim tijelom i umom, što je dovelo do psihološke regresije žrtava i potpune ovisnosti o onima koji su imali potpunu moć nad njihovim životima. Kako se njihovo zatočenje nastavljalo, žrtve su koristile i adaptivnu psihološku strategiju ponovnog utemeljenja života u nemogućim uslovima. Dr Mehmedbašić je objasnila da su žrtve, da bi preživjele, razvijale ovisnost o optuženom, koji je bio autoritet i mogao je spriječiti torturu nad njima od strane drugih. To je uključivalo elemente idealizacije. Tu se nije radilo o emocijama privlačnosti, ljubavi ili indikatorima zrelog emocionalnog odnosa u normalnim uslovima i kada se strane nalaze u ravnopravnim pozicijama. Ovi odnosi se nisu mogli posmatrati ili shvatati u kontekstu normalnih emocionalnih relacija. To su bile žrtve koje su, u pokušaju da stvore drugačiju sliku stvarnosti i svijesti da njihovi životi zavise o njihovim mučiteljima, njih često idealizirale kao svemoguće osobe. Na ovaj način, žrtve su se borile za psihološko preživljavanje dok su se nalazile u drastičnim uslovima u kojima nisu mogle koristiti čak ni svoja prava imena.

Prema izjavi FWS-186, nju su zarobili vojnici u maskirnim uniformama nakon napada na njihovo rodno mjesto Ravne, koji se desio 26.juna 1992.godine. Ona je odvedena u školu u Kalinovik i odatle je optuženi odveo u kuću u Trnovači, za koga je ona rekla da je bio nadređeni vojnicima. Izjava ove svjedokinje je potvrdila da se nigdje nije moglo pobjeći jer su bili okruženi srpskom teritorijom, te da tako nisu mogli ići nikuda. Iako je ovaj komentar dat konkretno u vezi sa Trnovačom, Sud nalazi da je ovakvo stanje stvari bilo u i oko stana u Ribarskom naselju u Foči, gdje je ona odvedena u januaru 1993.godine i gdje je ostala do razmjene. Ona je tu takođe imala seksualni odnos sa optuženim. FWS-186 je imala samo šesnaest godina kada je optuženi silovao, a on je bio i više nego duplo stariji od nje u to vrijeme. Ona ga je čak i pitala kako je može silovati s obzirom da je dovoljno mlada da mu bude kćerka - jedna od kćerki optuženog je bila samo godinu dana mlađa od FWS-186. Kao odgovor na ovo pitanje, optuženi bi se razljutio i čak joj je jednom drugom prilikom prijetio. Zbog toga je ona imala razloga da se boji nasilja.

Sud je van razumne sumnje uvjeren da, u gorepomenutim okolnostima, odnos između optuženog koji je bio oženjen čovjek i otac troje djece, i maloljetne FWS-186 nikada

nije mogao biti ili *prerasti u* normalan i dobrovoljan seksualni odnos. S obzirom na ekstremne uslove u kojima se našla FWS-186, ona nikada nije bila u poziciji da dá istinski pristanak. Ona je *de facto* bila lišena svoje seksualne nezavisnosti, kao što se može zaključiti iz svjedočenja Dr Alme Bravo Mehmedbašić. Ovo ne mijenja činjenica da je FWS-186 rekla istražiocima Haškog tribunala da je optuženi nije zlostavljao od februara 1993.godine dok je bila u stanu u Foči. Sud je stoga zaključio da je u periodu nakon što su FWS-186 i FWS-191 napustile kuću u Trnovači i prije nego što je FWS-186 razmijenjena, optuženi nastavio silovati FWS-186.

Svjedoci odbrane Sanja Kulić, Branka Pavković, Radmila Šušnjević, Zorica Živanović i Mira Todorović koje su se družile sa FWS-191 i koje su, prema onome što je ona rekla, bile ljubazne i dobre prema njoj, izjavile su da FWS-191 nikada nije pomenula da je optuženi silovao. Međutim, ovo nije razlog da Sud sumnja u istinitost i kredibilitet svjedočenja i izjava, koje su između ostalih, dale FWS-191, FWS-186 i FWS-190.

Nekoliko svjedoka odbrane je navelo da je u kući u Trnovači u vrijeme na koje se odnosi ova tačka stanovao izvjesni Sretko Džajić, automehaničar. Prije toga je kuća pripadala Čedić Halidu, Muslimanu, kako to slijedi iz svjedočenja Zade Čedić koja je rekla kako je izbačena dana 26.juna 1992.godine, nekoliko dana nakon što joj je sin ubijen.

U vezi sa ovim, svjedok Zoran Pavlović je izjavio da je Sretko bio u njegovoj jedinici, jedinici optuženog. On, međutim, nije znao kada se Sretko uselio u tu kuću niti kada je ubijen. Svjedok nikada nije bio u toj kući, ali je znao da Sretko tamo živi, jer je kuća bila uz glavni put. S druge strane, svjedok Petar Aćimović se malo bolje sjećao relevantnih datuma i svjedočio je da se Sretko uselio u kuću nakon što je vlasnik ubijen i majka izbačena. To se desilo 26.juna 1992.godine. On je svraćao do Sretka, auto-limara, koji je popravljao auta kod kuće. Svjedok Mladen Lazarević, zamjenik komandira Gojka Jankovića, je govorio o kući u Trnovači koju je koristio Sretko Džajić. Svjedok je izjavio da je Sretko živio u toj kući od kraja 1992.godine ili početka 1993.godine. Potvrdio je da su vojnici svraćali da im se poprave auta. Međutim, svjedoku nije poznata sudbina prvobitnog vlasnika kuće i na samom kraju svjedočenja je rekao da nikada nije bio u kući jer nije imao auto.

Međutim, na osnovu iskaza FWS-191 i FWS-186, pored svjedočenja svjedokinja FWS-175 i FWS-190, Sud takođe smatra nespornim, van razumne sumnje, da je kuća u Trnovači bila pod stvarnom kontrolom optuženog tokom perioda relevantnog za ovu tačku.

Sud je takođe uvjeren van razumne sumnje da se optuženi ponašao kao što je to opisano u izreci presude. Stoga, kao dio sistematičnog ili širokorasprostranjenog napada na civile Bošnjake znajući za isti, on je mučio i držao u seksualnom ropstvu oštećene FWS-186 i FWS-191 kad su bili u kući u Trnovači i silovao FWS-186 kada je ona bila u stanu u Ribarskom, kršeći osnovna pravila međunarodnog prava, te time počinio krivično djelo zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke f) i g), u vezi sa članom 29. KZ BiH.

Nadalje, utvrđeno je van razumne sumnje da su FWS-191 i FWS-186 bile u kući u Trnovači protiv svoje volje. Činjenica da su radije ostale pod „zaštitom“ optuženog da

bi izbjegle da završe u javnim kućama gdje bi ih „silovao nepoznat broj vojnika“ se očigledno ne može smatrati iskazivanjem njihove slobodne volje ili izbora. Sud je uvjeren van razumne sumnje da ove djevojke nisu imale nikakvih realnih mogućnosti da pobjegnu iz kuće ili od svojih „zaštitnika“. Stoga se tvrdnja odbrane da ova tačka nije dokazana jer „*su ga one molile da im dozvoli da ostanu*“, iz čega proizilazi da ih optuženi nije držao u zatočeništvu, kao takva odbacuje.

Prve noći je svaka od djevojaka dodijeljena jednom od lica koja su ih zatočila; one su nakon toga morale slušati sva njihova naređenja, udovoljavati njihovim seksualnim zahtjevima, a takođe su morale obavljati kućne poslove. Tokom njihovog prisilnog boravka, djevojke su bile prisiljene da se odazivaju na srpska imena, nisu imale kontrolu nad svojim životima niti slobodu izbora. Van svake sumnje je da su FWS-191 i FWS-186, dok su ih držali u kući u Trnovači do januara 1993.godine, bile u uslovima koji su predstavljali seksualno porobljavanje. Goreopisani uslovi jasno predstavljaju namjerno vršenje jednog ili svih ovlaštenja optuženog u vezi sa pravom vlasništva nad osobom.

Kako je rečeno u gornjem tekstu, optuženi je nastavio silovati FWS-186 i nakon što je ona napustila kuću u Trnovači i dok je bila u stanu u Ribarskom naselju u Foči, dok nije razmijenjena.

Na ovaj način su FWS-186 i FWS-191 bile izložene činu seksualne prirode i mučenja iz člana 172. stav 1. tačke f) i g) KZ BiH.

Optuženi je kriv jer je držao FWS-186 i FWS-191 u seksualnom ropstvu kao saučinitelj iz člana 29. KZ BiH. On je zajedno sa drugima i svjesno učestvovao u odabiru djevojaka i prevozu do kuće u Trnovači. On je uzeo FWS-186 za sebe, a Kunarac je uzeo FWS-191 za sebe. Optuženi se pobrinuo za kuću koju je prethodno zauzeo, i od prvog trenutka je učestvovao u uspostavljanju i učvršćivanju već opisanih uslova za život u kući, u dogovoru sa Kunarcem. U tom periodu, optuženi je takođe jednom silovao FWS-191. Nadalje, optuženi je kriv za silovanje FWS-186 u periodu kada je ona otišla iz kuće u Trnovači do njene razmjene.

Djela seksualnog ropstva se takođe svode na mučenje jer su ta djela prouzrokovala teški bol i patnju, bila su namjerna, te je bila prisutna zabranjena svrha, odnosno diskriminacija na osnovu bošnjačke nacionalnosti.

7. U vezi sa tačkom 7. osuđujućeg dijela presude (tačka 8. izmijenjene optužnice), optuženi je oglašen krivim jer je krajem oktobra ili početkom novembra mjeseca 1992. godine, zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem iz zatočeničkog centra poznatog kao „Karamanova kuća“ u Miljevini, izveo zatočenicu FWS-75, FWS-87, A.S. i dvanaestogodišnju A.B., nakon čega su ih autom odveli u jedan stan u Foči, u blizini ribljev restorana gdje je Janko Janjić naredio zatočenicama FWS-75 i A.B. da okupaju optuženog Gojka Jankovića, koji je potom u kupatilu silovao zatočenicu malodobnu A.B., dok je Dragan Zelenović silovao zatočenicu FWS-87, a Janko Janjić zatočenicu FWS-75.

U vezi sa ovom tačkom Tužilaštvo je izvelo svjedoke FWS-87 i FWS-75. Sud se takođe oslonio na dijelove svjedočenja svjedokinje FWS-191.

Svjedokinja FWS-75 je svjedočila kako je dana 30. oktobra 1992. godine optuženi došao u „Karamanovu kuću“ sa Jankom Janjićem i Draganom Zelenovićem. Tamo su ih doveli Pero Elez i Radovan Stanković. Pero Elez je rekao da četiri djevojke trebaju poći sa njima u Foču, a da četiri moraju ostati u kući. Sljedeće svjedokinje su bile prisiljene da pođu sa optuženim, Jankom Janjićem i Draganom Zelenovićem: svjedokinja FWS-75 koja je tada imala dvadesetčetiri godine, svjedokinja A.S. koja je imala manje od dvadeset godina, svjedokinja A.B. koja je imala dvanaest godina i svjedokinja FWS-87, koja je imala petnaest godina. Odvedene su u jedan stan u zgradi blizu ribljeg restorana. Svjedokinja FWS-75 je prepoznala riblji restoran na slici koju joj je pokazao tužilac i nakon toga detaljno opisala kako su dovedene, odnosno kako i gdje su ušle u zgradu. Stigle su u popodnevnim časovima i ona se sjeća da je padala kiša, rekavši da su to bile njihove suze. Optuženi, Janko Janjić i Dragan Zelenović su bili jedini muškarci u stanu. Nakon dolaska, FWS-75 je primijetila neku odjeću, što je značilo da su neke druge žene bile tu prije njih. Janko Janjić, zvani „Tuta“ je prisilio A.B. i FWS-75 da očiste kupatilo. Optuženi je uzeo svjedokinju u krilo i rekao da će ih, ako kažu bilo šta, zaklati i baciti u Drinu. Ove svjedokinje su takođe oprale i kadu jer je „major“, odnosno optuženi htio da se okupa. Svjedokinja je rekla da su se optuženom obraćali sa „major“ ili „vojvoda“. Kad su završile sa čišćenjem kupatila, optuženi je izbacio svjedokinju FWS-75 i ostao unutra sa dvanaestogodišnjom A.B. Prema onome što je rekla FWS-75, optuženi je rekao svjedokinji A.B. da ima kćerku koja je starija od svjedokinje A.B.

Svjedokinja FWS-75 je tada odvedena u drugu sobu gdje ju je silovao Janko Janjić. U međuvremenu je svjedokinju FWS-87 silovao Dragan Zelenović koji je nakon toga napustio stan.

Iako svjedokinja FWS-75 nije vidjela optuženog kako siluje svjedokinju A.B. ona je svjedočila da joj se svjedokinja A.B. kasnije povjerila u vezi sa silovanjem. I dok je apsolutno sigurna da je optuženi silovao svjedokinju A.B. u kupatilu, FWS-75 je izjavila da je ona, što se tiče silovanja svjedokinje A.S. od strane optuženog, 99% ali ne 100% sigurna. Nije mogla da garantuje za to. Naredno jutro, dva vojnika su došla u stan i odveli djevojke u različite stanove u Foči.

Sud je prihvatio svjedočenje FWS-75 u potpunosti, jer je bilo vjerodostojno i pouzdano, te potvrđeno njenim prethodnim izjavama.

Svjedokinja FWS-87 je svjedočila pred ovim Sudom i izjavila da je odvedena iz Karamanove kuće u Foču i da se nije vratila. Odveli su je zajedno sa FWS-75, A.S. i A.B. Prvu noć su provele u jednom stanu u Foči. Takođe se sjeća optuženog Gojka Jankovića i Dragana Zelenovića, a mislila je da ima i drugih. Dragan Zelenović je nju silovao te noći. Kada je upitana da li su svjedokinje A.B. i A.S. bile takođe silovane te noći, FWS-87 je rekla da ne zna, ali da jesu tu provele noć. Opisala je kako su nju i A.S. kasnije odvela dva vojnika, Kostić i Kovač, u drugi stan, gdje su opet bile silovane. Njihova krajnja sudbina je da su bile prodane vojnicima iz Crne Gore koji su ih odveli u Crnu Goru odakle su uspjele pobjeći u aprilu 1993. godine.

Sud je posebno uzeo u obzir prethodnu izjavu FWS-87 (19-20. januar 1996. godine) koju je dala istražiocima Haškog tribunala prije 11 godina, neposredno nakon završetka rata. U toj izjavi, FWS-87 je izjavila da su njih četiri „*bile odvedene iz Karamanove kuće negdje sredinom oktobra. Sjećam se da su Janković, Zelenović i*

Tuta nešto pričali sa Perom Elezom i ostalima u kući. Tada nam je Pero Elez rekao da nas četiri idemo sa Jankovićem, Zelenovićem i Tutom. Nas četiri žene smo tada odvedene nazad u Foču, nedaleko od Brene. Odvedene smo u jedan stan. Ne znam čiji je to bio stan. To je bilo u dijelu Foče koji se, ja mislim, zvao Ribarsko. Tamo smo provele jednu noć. Mi smo sve bile silovane te noći od te trojice. Sva trojica njih je silovala nas sve četiri te noći. “

U svojim izjavama koje su prihvaćene u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH, FWS-132 je rekla da je vidjela optuženog kako odvodi 4 djevojke zajedno sa ostalim vojnicima.

Svjedokinja FWS-191 je svjedočila da su, prije nego što su prešli u Ribarsko naselje (vidjeti tačku 7. ove presude), odnijeli hranu i odjeću u jedan stan u zgradi Brena u Ribarskom naselju. Međutim, kad su se vratili, sve je bilo odneseno. Janko Janjić je odveo do jednog stana u Ribarskom da uzme tu odjeću. FWS-191 je u tom stanu vidjela djevojke. Izjavila je da misli da ih je bilo četiri ali se sjeća njih tri. Misli da je vidjela FWS-87 ili njenu sestru D.B. Tamo je bila jedna djevojka od 13 godina i još jedna djevojka.

Ova izjava je djelimično potvrđena svjedočenjem FWS-75 koja je rekla da kada su dovedene u Ribarsko naselje nisu imale ništa da obuku. U stanu su našli mnogo odjeće i izabrale su nešto od te odjeće. Ujutro, kada su Radomir Kovač i Jagoš Kostić došli po njih, one su ponijele odjeću sa sobom. Izjavila je da je nakon par dana optuženi Gojko Janković opet došao sa FWS-191 koja je uzela tu odjeću od njih i odnijela je.

Po svojoj prirodi, iskustva ovih svjedokinja su bila traumatična u vrijeme kad su se ona desila, te se stoga ne može razumno očekivati da se sjete svake pojedinosti konkretnog događaja koji se stavlja na teret, kao što su precizan redoslijed, ili tačni datumi i vrijeme. Činjenica da su ove svjedokinje bile pritvorene sedmicama, a u nekim slučajevima mjesecima, bez ikakve mogućnosti da zabilježe svoja iskustva, samo im je otežala da se sjete takvih detalja u kasnijem periodu. Sud ne vjeruje da manje nedosljednosti između iskaza različitih svjedoka diskredituju takav dokaz. Nadalje, manja neslaganja između svjedočenja i prethodne izjave istog svjedoka ne umanjuju vrijednost njihovih iskaza u cjelini, ako se taj svjedok ipak prisjetio suštine događaja na vjerodostojan način. (*Tužilac protiv Kunarca i dr. presuda, pretresno vijeće, paragraf 564*). Sud nalazi da je tako i u odnosu na ovu tačku optužnice.

U vezi sa ovom tačkom, optuženi je tvrdio da ima navodni alibi koji počinje konkretno na dan 30.oktobar 1992.godine. Prema odbrani, optuženi je došao u Herceg Novi tog dana da proslavi rođendan i nakon toga ostao znatan vremenski period u Crnoj Gori, najmanje jednu sedmicu.

Svjedoci odbrane, Ljubinka i Milomir Popović, prijatelji optuženog, su izjavili da je Gojko Janković bio u Herceg Novom krajem oktobra i slavio rođendan sa njima. Ljubinka Popović je svjedočila da je optuženi stigao par dana prije proslave i ostao nekoliko dana nakon toga. Prema Milomiru Popoviću optuženi je stigao uoči svog rođendana. Vozio je bijeli Golf koji je kasnije konfiskovan. Optuženi je ostao tri ili četiri dana. Međutim, bračni par Popović nije mogao pružiti mnogo više detalja o tom periodu. Supruga optuženog, Milica Janković, koja je kako je branilac rekao

insistirala na svjedočenju bez obzira što nije bila u obavezi da to i uradi (u skladu sa članom 83. ZKP BiH), je izjavila da je optuženi došao 30.oktobra 1992.godine i ostao sedam ili osam dana. Ona je takođe potvrdila da je policija Herceg Novog zaustavila i konfiskovala njegov auto dana 2.novembra 1992.godine. Ovo su potvrdili i materijalni dokazi odbrane, odnosno zapisnik sa ispitivanja u stanici policije u Herceg Novom tokom kojeg je optuženi ispitan u vezi sa autom koji je konfiskovan dana 6.novembra 1992.godine u Herceg Novom.

Nakon što je uveo tezu o alibiju, na optuženom nije ležao teret dokazivanja tog alibija. Ostalo je na Tužilaštvu da dokaže da su, bez obzira na alibi, činjenice navedene u optužnici ipak tačne. Na osnovu vjerodostojnih, konzistentnih i potkrepljujućih dokaza iz svjedočenja FWS-75 i FWS-87, Sud smatra da je Tužilaštvo iznijelo teret dokazivanja i utvrdilo van razumne sumnje da je optuženi učestvovao u djelima iz činjeničnog opisa navedenog u tački 8 optužnice. Vijeće ne prihvata da postoji bilo kakva uvjerljiva mogućnost da je optuženi bio odsutan kada su FWS-75, FWS-87, A.S. i A.B. odvedene iz „Karamanove kuće“ u Miljevini i dovedene u stan u Foči u blizini riblje restorana, gdje su počinjeni gorepomenuti zločini.

Štaviše, konstatovano je da iako Tužilaštvo mora dokazati obilježja djela za koje tereti optuženog, tačan datum događaja ne predstavlja materijalno obilježje zločina, s tim da nema sumnje da je dokazani događaj isti kao i onaj koji je opisan u optužnici. U ovom slučaju, na osnovu svjedočenja svjedokinja FWS-75 i FWS-87 utvrđeno je da približan period kada su se djela desila odgovara događajima navedenim u optužnici.

Sud takođe konstatuje sljedeće tačke konkretno u odnosu na alibi na koji se pozvala odbrana. Prvo, činjenica da je optuženi bio u Crnoj Gori negdje u vrijeme kada su djela počinjena ne znači da je nemoguće da je on ipak bio u Foči negdje krajem oktobra i početkom novembra 1992.godine. Čak i ako jeste slavio svoj rođendan u Herceg Novom i bio tamo 2.novembra i 6.novembra 1992.godine, kako je to svjedok Milenko Paprica izjavio, razdaljina između Herceg Novog/Igala i područja Foče se mogla preći autom za manje od tri sata. Drugo, tvrdnja da je optuženi, inače vođa jedne važne vojne jedinice sa područja Foče, mogao jednostavno ostati nekoliko dana u Crnoj Gori, gdje nije bilo borbi, nije vjerovatna za ratni period. Kao treće, alibi se zasniva na svjedočenjima sljedećih svjedoka: Ljubinke i Milomira Popovića i supruge optuženog, Milice Janković. Osim navodnog slavlja optuženog o čemu je dato veoma malo detalja, nijedan od ovih svjedoka nije mogao pouzdano svjedočiti; oni su jednostavno iznijeli nejasne tvrdnje da je optuženi boravio na tom području neko vrijeme. Sud je dalje konstatovao da iako bračni par Popović nije mogao dati puno detalja o navodnom alibiju optuženog, ono čega se oni jesu sjetili bilo je sumnjivo slično, čak do te mjere da su koristili iste riječi. Nadalje, Sud konstatuje da svjedočenje bračnog para Popović koje potvrđuje alibi u vezi sa tačkom 2. i 3. optužnice nije u skladu sa činjenicama koje su utvrđene van razumne sumnje. Kada se posmatra skupa sa utvrđenjem ovog Suda da su svjedočenja FWS-75 i FWS-87 bila vjerodostojna, iskrena i konzistentna, kako sa njihovim prethodnim svjedočenjima tako i potvrđujući jedno drugo, Sud ne prihvata alibi na koji se pozvala odbrana.

Namjera optuženog da izvrši seksualnu penetraciju i znanje da je to učinjeno bez pristanka žrtve jasno proizilazi iz provedenih dokaza.

Sud nalazi da je van razumne sumnje utvrđeno da je optuženi Gojko Janković, zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem iz zatočeničkog centra poznatog kao „Karamanova kuća“ u Miljevini, izveo zatočenicu FWS-75, FWS-87, A.S. i dvanaestogodišnju A.B., nakon čega su ih autom odveli u jedan stan u Foči, u blizini ribljug restorana gdje je Janko Janjić naredio zatočenicama FWS-75 i A.B. da okupaju optuženog Gojka Jankovića. Optuženi je potom u kupatilu silovao zatočenicu malodobnu A.B., dok je Dragan Zelenović silovao zatočenicu FWS-87, a Janko Janjić zatočenicu FWS-75.

Sud ne smatra da je utvrđeno van razumne sumnje da je tom prilikom optuženi silovao A.S.

Na taj način je optuženi, kao dio širokog ili sistematskog napada na civile Bošnjake na području opštine Foča, znajući za takav napad i svjesno učestvujući svojim radnjama, počinio krivično djelo silovanje oštećene A.B. iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH. Radnja silovanja A.B. takođe ispunjava zakonski uslov za postojanje mučenja iz člana 172. stav 1. tačka f) KZ BiH, jer je radnja silovanja uzrokovala teški bol i patnju, bila je namjerna, te je bila prisutna zabranjena svrha, odnosno diskriminacija na osnovu bošnjačke nacionalnosti. A.B. je odvedena iz objekta u kojem su bili zatočeni samo Bošnjaci. Ona je bila i mogla biti žrtva goreopisanog ponižavanja, što je važno i za mnoge druge Bošnjakinje, samo zato što nije bila Srkinja.

Nadalje, optuženi je pomogao da i ostale oštećene budu mučene i silovane, FWS-75 od strane Janka Janjića i FWS-87 od strane Dragana Zelenovića, iz člana 172. stav 1. tačke f) i g), u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Optuženi je, zajedno sa Draganom Zelenovićem i Jankom Janjićem odveo žrtve iz „Karamanove kuće“, znajući u potpunosti da su FWS-87 i FWS-75 odvedene da bi bile silovane. On je, na taj način pomogao počinioćima da izvrše radnje silovanja FWS-87 i FWS-75.

Ovo takođe predstavlja i pomaganje u mučenju FWS-75 i FWS-87, s obzirom da radnje koje su počinjene nad ovim žrtvama ispunjavaju zakonski uslov mučenja, iz istih razloga kako je gore navedeno.

d. Oslobođajući dio

U vezi sa oslobođajućim dijelom presude, Sud je utvrdio sljedeće:

1. Po tački 1 (tačka 4 izmijenjene optužnice od 22.decembra 2006.godine) optuženi se tereti za sljedeće: U periodu između aprila 1992. godine i novembra 1993. godine, na području opštine Foča, kao vođa vojne jedinice koja je djelovala u okviru Fočanske brigade Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu „Vojska“), učestvovao je u širokom ili sistematskom napadu Vojske, policije i paravojnih formacija na nesrpsko civilno stanovništvo na širem području opštine Foča, u kojem su ti civili sistematski zarobljavani, fizički zlostavljani i ubijani, razdvajani prema spolu i zatvarani u nekoliko objekata uključujući Kazneno popravni dom u Foči, u kojem su zatvarani muškarci, te Buk Bijelu, Srednjoškolski centar u Foči, Sportsku dvoranu Partizan, kuću u Ulici Osmana Đikića br.16, kuću u Miljevini poznatu kao Karamanova kuća, kuću u Trnovači i druga mjesta gdje su žene i djevojke držane u teškim uslovima i gdje su bile izložene fizičkom, psihičkom i seksualnom nasilju od strane lica koja su ih zarobila, dok su muslimanske kuće i

stanovi u Foči i susjednim opštinama pljačkani, uništavani i spaljivani kako je preciznije navedeno u daljem tekstu:

Dana 3. jula 1992.godine, nekoliko vojnika koji su bili pod komandom optuženog Gojka Jankovića doveli su zarobljenog starijeg muškarca Redžu Pekaza iz sela Trošanjanj ispred baraka u Buk Bijeloj, gdje su ga tukli, a ostali zatočenici i sam optuženi Gojko Janković su mogli čuti njegove jauke, a zatim su ga odveli blizu obale rijeke Drine i ubili ga hicima iz vatrenog oružja.

Nesporno je da se ubistvo Redže Pekaza desilo u vrijeme, na mjestu i na način kako je opisano u optužnici. To je utvrđeno iz svjedočenja svjedoka FWS-75, FWS-96, FWS-88, FWS-74 i D.B. i materijalne dokumentacije, odnosno pisma Federalne komisije za nestale osobe koje sadrži informacije o žrtvi. Svi pomenuti svjedoci su vidjeli nekoliko vojnika kako Redžu Pekaza, koji je već bio pretučen i krvav, odvođe prema rijeci Drini. Nadalje, svi svjedoci su rekli da su, nakon tog odvođenja, čuli pucanj iz pravca u kom su vojnici odveli Pekaza.

Iako su činjenica i način ubistva žrtve utvrđeni, nijedan od svjedoka nije mogao identifikovati konkretne vojnike koji su odveli Redžu Pekaza. Iz tog razloga Sud ne može uzeti kao pretpostavku da je optuženi Gojko Janković imao stvarnu komandu nad tim vojnicima.

Činjenica da je optuženi *de facto* komandovao na brdu Kremenik, prilikom događaja koji je prethodio dovođenju djece, žena i kasnije Redže Pekaza u Buk Bijelu (koju je Sud obrazložio kao nepobitnu u tački 2 osuđujućeg dijela presude), sama po sebi ne znači da je komandovao svakom vojniku u Buk Bijeloj, uključujući i one koji su pretukli i zatim ubili Redžu Pekaza. Nije dokazano ko su bili ti vojnici, kojoj jedinici su pripadali i da li su učestvovali u operaciji ranije tog dana ili ne. Iako je Sud utvrdio da je dokazano da je optuženi bio u Buk Bijeloj kada je Redžo Pekaz pretučen i ubijen, iz toga ne slijedi da su ti vojnici koji su ga ubili bili pod njegovom barem *de facto* komandom. U tom smislu, Sud je takođe uzeo u obzir da je postalo jasno tokom dokaznog postupka da je mnogo jedinica, a ne samo jedinica optuženog, učestvovalo u akcijama koje su se desile 3.jula 1992.godine.

Dakle, vojnici koji su pretukli i ubili Redžu Pekaza mogli su biti pod komandom bilo kojeg komandanta koji su bili uključeni u akcije. Dokazane činjenice koje su gore pomenute ne predstavljaju nužni uzročno-posljedični odnos između optuženog, kao vođe vojne grupe veličine voda, i radnji tih vojnika koje su kulminirale ubistvom Redže Pekaza. Iz tog razloga, na osnovu gorepomenutih dokaza, Sud ne može zaključiti van razumne sumnje da su ti vojnici bili pod komandom optuženog Gojka Jankovića. Stoga, u skladu sa članom 284. stav 3. ZKP BiH, optuženi je oslobođen optužbi da je počinio djela iz člana 172. stav 1. tačka a) KZ BiH.

2. Po tački 2 (optužnica od 27.juna 2006.godine) - koja se u ovoj presudi pominje i kao „druga optužnica“ - optuženi se tereti za sljedeće:

U periodu između aprila 1992. godine i februara 1993. godine, na području opštine Foča, kao vođa vojne jedinice, djelujući unutar Fočanske brigade Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu “Vojska”), učestvovao je u širokom ili sistematskom napadu Vojske, policije i paravojnih formacija na nesrpsko civilno stanovništvo na širem području opštine Foča, u okviru kojeg su ti civili sistematski

zarobljavani, premlaćivani i ubijani u napadu, razdvajani prema polu, i zatvarani u nekoliko objekata uključujući Kazneno popravni dom u Foči, u kojem su zatvarani muškarci, te Buk Bijelu, Srednjoškolski centar u Foči, Sportsku dvoranu Partizan, kuću u Ulici Osmana Đikića br.16, kuću u Miljevini poznatu kao Karamanova kuća, kuću u Trnovači i druga mjesta gdje su žene i djevojke držane u teškim uslovima i gdje su bile izložene fizičkom, psihičkom i seksualnom nasilju od strane lica koja su ih zarobila, dok su muslimanske kuće i stanovi u Foči i susjednim opštinama pljačkani, uništavani i spaljivani kako je preciznije navedeno u daljem tekstu:

U periodu između 7. aprila 1992. godine i početka maja 1992. godine zajedno sa Jankom Janjićem, Ljubanom Kalajdžićem i jednim neidentifikovanim vojnikom, Gojko Janković je došao u muslimansku kuću u kojoj je živjela zaštićena svjedokinja E, gdje su je prinudili na seksualni odnos, na način da su je Gojko Janković i neidentifikovani vojnik držali dok ju je Janko Janjić silovao; a zatim u periodu od 10 do 15 neutvrđenih ali vremenski bliskih datuma od kraja aprila 1992.godine pa do kraja maja 1992. godine, Gojko Janković, Janko Janjić i neidentifikovani vojnik su ponovo dolazili u njenu kuću gdje je optuženi svaki put silovao zaštićenu svjedokinju E, koja je također u brojnim prilikama bila silovana i od strane Janka Janjića ili neidentifikovanog vojnika, ili od strane njih obojice; a krajem maja 1992. godine Gojko Janković, Janko Janjić i neidentifikovani vojnik lišili su zaštićenu svjedokinju E slobode tako što su je na silu odveli u Sportsku dvoranu Partizan u Foči gdje je ostala u pritvoru nekoliko sedmica zajedno sa drugim ženama uključujući i svjedokinju J, i gdje je u nekoliko navrata vidjela Gojka Jankovića, i gdje je također jednom bila silovana od strane vojnika kojeg nije poznavala.

Kao dokaz koji potvrđuje ovu tačku, Tužilaštvo je pozvalo oštećenu, svjedokinju E, svjedokinju J i Jusufa Čolpu. Svi su svjedočili u Sudu u vezi sa ovom optužbom. Odbrana se oslonila na svjedoka Ljubomira Miletića koji je osporavao njihove iskaze.

Konkretno, svjedokinja E je rekla da je njen suprug sam napustio Foču nešto prije nego što je rat počeo. Njena djeca su napustila Foču uz pomoć komšije Jusufa Čolpe koji ih je odvezao u svom autu, iako je već bio pun. Svjedok Jusuf Čolpa je potvrdio ove navode.

S druge strane, svjedok Ljubomir Miletić, koji je odrastao sa oštećenom, poznaje je već najmanje trideset pet godina i oženjen je njenom sestrom, bio je uvjerljiv i konzistentan u svom svjedočenju, u smislu da su se na početku rata, svjedokinja E i njena porodica krili u kotlovnici u Foči u kojoj je radio njen muž. U roku od sedam ili osam dana ona je već napustila Foču idući preko Grepka prema Ustikolini. Sljedeći put je Miletić vidio oštećenu neposredno nakon kraja rata u Sarajevu gdje žive njena majka i njena sestra.

Ovaj svjedok je osporavao svaku sugestiju da je oštećena ostala u Foči, bila zarobljena i odvedena u Sportsku dvoranu Partizan. On je naročito osporavao to da je on bio taj koji je spasio iz „Partizana“. Svjedok je tražio da se suoči licem u lice sa oštećenom. Govorio je o uznemirenosti koju je ovaj navodni događaj uzrokovao u njegovoj porodici. Iako oni više ne žive zajedno u Foči, oni su još uvijek u stalnom kontaktu i u dobrim su odnosima. On je ponovo rekao da je bio u kontaktu sa oštećenom tokom poslijeratnog perioda i da mu ona nije pomenula ništa slično njenom iskazu pred Sudom.

Nadalje, primjetno je da oštećena nije mogla reći ko je od njenih sugrađanki, poznanika ili možda čak i prijatelja bio zatočen u Sportskoj dvorani Partizan.

Svjedokinja J se jasno sjetila kako je bila zatočena sa mnogim drugim ženama iz Foče, ali i nekima iz okolnih sela i objasnila je: „u Partisanu je bilo mnogo žena i skoro smo sve znale jedna drugu, ali je bilo i nekih nepoznatih iz okolnih sela“. Ova svjedokinja je potvrdila da je oštećena takođe bila zatočena sa njom, ali da nikada nisu razgovarale jedna sa drugom, jer u Partisanu se „nije moglo razgovarati, pokoji tajanstveni pogled, samo se šutilo“.

Utvrđena je činjenica da je Sportska dvorana Partizan bila zatočenički centar u kojem su bile zatočene mnoge žene. Mora da je među tim zatočenim ženama bilo mnogo onih koje je oštećena morala poznavati, ako ni zbog čega drugog onda zato što su živjele u maloj zajednici u kojoj su većina ljudi znali jedni druge, barem iz viđenja. Zbog toga postoji dobar razlog da se posumnja u svjedočenje svjedokinje E. Osim svjedokinje J, oštećena nije čak ni opisala ostale zatočene žene u Partisanu.

U svakom slučaju, čak i da se gorepomenuti događaji u Foči jesu desili, svjedočenje ove svjedokinje, kao jedinog „očevica“, ne bi moglo voditi zaključku da je optuženi učestvovao u navodnom silovanju. Iako je oštećena zasnovala svoje prepoznavanje optuženog na činjenici da je on bio vlasnik kafane u Trnovači, ona nije mogla dati odgovore ni na jedno od narednih pitanja kojima se zahtijevao opis optuženog. Izjavila je da ne zna odgovore i nije se mogla sjetiti kad je prvi put vidjela optuženog.

Kada se ovaj nedostatak detalja u vezi sa optuženim posmatra skupa sa činjenicom da su se sva silovanja desila tokom noći, bez svjetala, da su napadači imali baterije koje su uperili u njene oči i da, kako je sama priznala, nije smjela pogledati u njih jer se bojala, učešće optuženog u tim navodnim radnjama je sporno.

Kao krajnji ishod, sporno je čak i navodno učestvovanje svjedoka Ljubomira Miletića i Ljubana Kalajdžića u izvođenju i puštanju na slobodu oštećene iz „Partizana“. Tužilac je obavijestio Sud da ne želi pozvati oštećenu E kao svjedoka da pobija navode odbrane, jer ga je ona obavijestila da je možda pogriješila u identifikaciji svjedoka Ljubomira Miletića.

Iz svih gorenavedenih razloga, Sud ne može zaključiti van razumne sumnje da su se navodne radnje desile na način i u vrijeme kako je opisano, a naročito ne može zaključiti da je optuženi Gojko Janković učestvovao u njihovom počinjenju. Stoga je ovaj Sud, u skladu sa članom 284. stav 3. ZKP BiH, oslobodio optuženog optužbi za djela iz člana 172. stav 1. tačka g) KZ BiH.

7. Odmjeravanje kazne

Što se tiče osuđujućeg dijela presude, Sud je oglasio optuženog krivim za pomenute krivične radnje, odnosno počinjeno djelo, i uz primjenu navedenih zakonskih odredbi, utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 34 godine.

Prema završnim riječima tužioca, optuženi se nije teretio i Sud ga nije osudio za komandnu odgovornost iz člana 180. stav 2. KZ BiH. Ipak, dokazi jasno pokazuju da

je Janković de facto bio vođa voda tokom vojnih operacija 14.aprila 1992.godine u Brezinama i 3.jula 1992.godine na brdu Kremenik i u Buk Bijeloj, te da je imao značajan uticaj na neke od ostalih počinitelja.

Ova činjenica je korištena kao otežavajuća - krivična odgovornost onih koji predvode druge je veća od one koju imaju oni koji ih slijede. Kao otežavajuće okolnosti, Sud je takođe uzeo u obzir da je nekoliko muškaraca civila zatočenih na brdu Kremenik bilo brutalno premlaćeno i ozbiljno ozlijeđeno pred djecom i ženama, među kojima je bilo i onih iz njihove najuže porodice, te kratko nakon što su djeca i žene odvedeni, muškarci su ubijeni.

Nadalje, djela koja je optuženi počinio nad naročito ugroženim i nezaštićenim ženama i djevojkama, smatraju se otežavajućim faktorom. On je silovao žrtve FWS-191, FWS-105, FWS-95, FWS-186 i A.B. i bio je saizvršilac u radnji silovanja FWS-87 i FWS-75. Kada su radnje silovanja izvršene, žene i djevojke su redom imale po 17, 32, 27, 16, 12, 15 i 25 godina. FWS-191 i FWS-186 su držane u seksualnom ropstvu u kući u Trnovači. Silovanje maloljetne osobe koja je imala samo 12 godina je faktor koji povećava težinu zločina, kao i činjenica da su maloljetne djevojke držane u seksualnom ropstvu. Nadalje, žrtve FWS-191 i FWS-186 su držane u ropstvu najmanje 5 mjeseci, a jasno je da je tako dug period dovoljan da poveća kaznu za djelo. Ovo je u vezi sa činjenicom da su zločini počinjeni u vrijeme rata, tokom kojeg je mlađim i starijim ženama potrebna posebna zaštita da bi se spriječilo da one postanu lake mete.

Nijedna od gorenavedenih krivičnih radnji se nije desila na ratištu. Naprotiv, svi zločini za koje je optuženi osuđen su počinjeni protiv ugroženih i nezaštićenih civila, što se takođe smatra otežavajućim, kao i činjenica da je ponašanje optuženog neprestano pokazivalo da je on u potpunosti zanemarivao dobrobit žrtve, te da nije pokazao žaljenje.

Sud je uvjeren da ne postoje relevantne olakšavajuće okolnosti, osim onih u vezi sa njegovim porodičnim stanjem kao oca troje djece.

Sud smatra da je izrečena kazna proporcionalna težini počinjenog krivičnog djela, stepenu krivične odgovornosti optuženog, okolnosti pod kojima je zločin počinjen i motivima optuženog za počinjenje krivičnog djela, i da će izrečena kazna ispuniti svrhu kažnjavanja iz člana 39. KZ BiH, u smislu posebne i opšte prevencije.

U skladu sa članom 56. KZ BiH, vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru od 14.marta 2005.godine nadalje, uračunaće se u kaznu zatvora.

8. Odluka o troškovima krivičnog postupka i odštetnom zahtjevu oštećenih strana

S obzirom na to da je optuženi oglašen krivim, rješenje o troškovima je doneseno u skladu sa članom 188. stav 1. ZKP BiH. Optuženi je obavezan da plati troškove krivičnog postupka jer, prema mišljenju Suda, nije dokazano da je optuženi slabog imovnog stanja. Sud, stoga, nije mogao primijeniti odredbu člana 188. stav 4. ZKP BiH na osnovu koje bi on bio oslobođen nadoknade troškova krivičnog postupka u

cjelini ili djelimično. Iznos troškova, naročito u smislu oslobađajućeg dijela presude, će odrediti Sud posebnim rješenjem, u skladu sa članom 186. stav 2. ZKP BiH.

Prilikom upućivanja oštećenih na parnični postupak da bi ostvarili svoj imovinskopravni zahtjev, Sud se vodio činjenicom da postoji veliki broj oštećenih u ovom postupku i da bi za određivanje iznosa po imovinskopravnom zahtjevu bio potreban duži vremenski period, te bi se na taj način produžio postupak. Stoga je donesena odluka u skladu sa odredbom člana 198. stav 2. ZKP BiH.

ZAPISNIČAR
Pravni saradnik
Amela Skrobo

SUDIJA
Roland Dekkers

PRAVNI LIJEK: Protiv ove presude je dopuštena žalba koja se podnosi Apelacionom odjeljenju ovog Suda u roku od 15 dana od dana prijema pismenog otpravka presude.